

Eeva Alhan julkaisujen välittämä näkemys naisten ja
tyttöjen roolista kirkossa ja yhteiskunnassa
1932–1944

Aino Laine
Suomen ja Skandinavian kirkkohistorian pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2017

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion

Teologinen tiedekunta

Laitos – Institution

Kirkkohistoria

Tekijä – Författare

Aino Laine

Työn nimi – Arbetets titel

Eeva Alhan julkaisujen välittämä näkemys naisten ja tyttöjen roolista kirkossa ja yhteiskunnassa 1932–1944

Oppiaine – Läroämne

Suomen ja Skandinavian kirkkohistoria

Työn laji – Arbetets art

Pro gradu

Aika – Datum

syyskuu 2017

Sivumäärä – Sidoantal

83

Tiivistelmä – Referat

Tarkastelen tutkielmassani Eeva Alhan (1896–1963) vuosien 1932–1944 välillä ilmestyneitä julkaisuja ja niistä välittyvää kirjoittajan näkemystä naisten ja tyttöjen tehtävästä, roolista ja velvollisuuksista kirkossa sekä laajemmin yhteiskunnassa. Etsin syitä sille, miksi Alha kirjoitti julkaisunsa. Kysyn, millainen hänen motivaationsa oli sekä mihin tavoitteisiin hän kirjoituksillaan pyrki. Edelleen selvitan, missä määrin yhteiskunnalliset tapahtumat sekä Alhan oma työura tai henkilökohtaiset elämäkokemuksensa heijastuivat julkaisuiden sisältöön. Tutkin näin siis sekä julkaisujen sisältöä sekä taustalla olleita tapahtumia ja tekijöitä.

Tutkittavana ajanjaksona Alha toimi Suomen Nuorten Kristillisen Liiton tyttö- ja naistyön keskussihteerinä ja työnsä ohessa kirjoitti erilaisia julkaisuja kuten kirjasia, opaskirjoja ja artikkeleita. Aiemmassa tutkimuksessa Alhan naisia koskevaa kirjoitustyötä on tarkasteltu lähinnä sotien jälkeiseltä ajalta. Tämä tutkielma keskittyy tarkastelemaan Alhan kirjoitustyön alkuvaiheita.

Alha kirjoitti vuosina 1932–1944 yhteensä viisi naisia ja tyttöjä käsittelevää julkaisua. Nämä ovat *Nainen ja Onni*, *Tytöt odottavat opastajaa*, *Vapaa nainen*, *Oikea suomalainen tyttö* ja *Isien kirkko ja naiset*. Lisäksi hän kirjoitti naisten asemaa kirkossa käsitteleviä mielipidekirjoituksia ja artikkeleita *Naisten Ääni*-, *Kotimaa*-, *Kenttäviesti*-, ja *Valkonauha* -lehtiin. Analysoin näitä julkaisuja ja artikkeleita ja suhteutan ne ajan kontekstiin. Lisäksi tutkin Alhan yksityistä kirjeenvaihtoa ja taustoitan sen avulla sitä, mitä julkaisuiden aikana yksilön elämässä tapahtui.

Tutkielma osoittaa, että Alhan näkemykset muuttuivat tutkittavana aikana. Ensimmäisessä kahdessa julkaisussa hän kirjoitti naisista ja tytöistä toimijoina kodin piirissä. Hän korosti naisen velvollisuutta toimia kodissa äitinä ja näki, että nainen ja tyttö palvelivat perhettään ja kansaansa parhaiten siellä toimiessaan. Vuonna 1938 Alha kirjoitti *Vapaa nainen* -nimisen julkaisun, josta muodostui murros hänen kirjoitustyössään. Sen jälkeen Alhan näkemys keskittyi naisen toimijuuteen kodin ulkopuolisissa tehtävissä. Hän näki, että naisen velvollisuus oli olla mukana kirkollisessa ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Lisäksi hän korosti sitä, että naiset ja miehet olivat niin päätöksenteossa kuin työntekijöinä tasa-arvoisia.

Sodan aikana Alhan julkaisusta välittynyt näkemys jatkoi vuoden 1938 murroksen kanssa samaa linjaa, poikkeuksena julkaisu *Oikea suomalainen tyttö*, joka käsittelee tyttöjä kodin auttajina ja tulevana kansakunnan äiteinä. Kuitenkin pääosin hänen julkaisunsa ja artikkelinsa keskittyivät enemmän naisen velvollisuuteen ja tehtävään kirkollisena toimijana kuten kirkolliskokousedustajana ja työntekijänä. Alhan näkemys alkoi muuttua ohjelmaksi naisten etujen ajamiseksi kirkossa. Tähän vaikutti sodan tuoma muutos sukupuolten väliseen työnjakoon.

Alhan julkaisujen syntyyn vaikuttivat useat tekijät. Virikkeet kirjoittamiseen tulivat aluksi Alhan työnantajan, Suomen Nuorten Kristillisen Liiton kautta, ja liitto tuki myös Alhan itsenäisten teosten julkaisua. Julkaisuissa näkyy yhteiskunnallisten muutosten vaikutus sekä Alhan oma henkilökohtainen kutsumus toimia naisten ja tyttöjen hyväksi oman työnsä puitteissa. Julkaisujen liittäminen kontekstiin todistaa, että Alhan näkemyksen muuttuminen ohjelmaksi oli yhteydessä siihen, että tutkimuskauden aikana naisen asema vahvistui niin yhteiskunnassa kuin kirkossa erityisesti sodan seurauksena.

Avainsanat – Nyckelord

Eeva Alha, naisen asema, sukupuoliroolit, kirkko ja yhteiskunta

Säilytyspaikka – Förvaringställe

Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia

Muita tietoja

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimustehtävä	1
1.2 Naiset ja tytöt suomalaisessa yhteiskunnassa ja kirkossa 1900-luvun alussa	5
1.3 Eeva Alhan tie tyttö- ja naistyön keskussihteeriksi	9
2. Kirjoitustyön alku 1932	12
2.1 Nainen ja Onni käynnistää kirjoitustyön	12
2.2 Naisen rooli kodin ja kansan kasvattajana	14
2.3 Tasapainoilu Haagarin ja Saaran roolien välillä	20
3. Tytöt odottavat opastajaa 1937	24
3.1 Ensimmäisen tyttökerho-oppaan synty ja vastaanotto	24
3.2 Tyttötyön tavoitteena ja perusteena kutsumus, äitiys, kasvatus ja sielunhoito	29
3.3 Tyttötyöntekijän rooli ja ympäristön haasteet	36
4. Murros Alhan kirjoituksissa 1938	41
4.1 Vapaa nainen syntyy	41
4.2 Alhan näkemys naisen kutsumuksesta aktiiviseen toimimiseen yhteiskunnassa ja kirkossa	42
4.3 Naisen rooli ja ihanne ryhdyttyä ja lähimmäisenrakkaudessa	48
5. Sodan vaikutus Alhan kirjoitustyöhön 1939–1944	53
5.1 Kirjoitustyö terävöityy lehdissä	53
5.2 Oikea suomalainen tyttö 1943	59
5.3 Isien kirkko ja naiset 1944	64
6. Johtopäätökset	72
7. Liitteet	77
7.1 Liite 1: Eeva Alhan kirjoittamien teosten bibliografinen luettelo	77
7.2 Liite 2: Eeva Alhan toimittamien teosten bibliografinen luettelo	77
8. Lähde- ja kirjallisuusluettelo	78
Painamattomat lähteet	78
Painetut lähteet	78
Sanoma- ja aikakauslehdet	79
Kirjallisuus	79

1. Johdanto

1.1 Tutkimustehtävä

Eeva Alha (1896–1963) oli yksi Suomen Nuorten Kristillisen Liiton pitkäaikaisimpia työntekijöitä. Hän toimi liitossa tyttö- ja naistyön keskussihteerinä. Alhaa luonnehditaan tutkimuksessa ”naistyön uranuurtajaksi” ja hän on ollut mukana kehittämässä työalaa yhdessä seurakuntien ja yhdistysten kanssa. Työnsä ohella Alha kirjoitti erilaisia teoksia ja pienpainatteita, jotka käsitelivät naisten ja tyttöjen merkitystä yhteiskunnassa ja kirkossa.¹

Kandidaatintutkielmassani tutustuin Eeva Alhaan ja hänen vuonna 1944 kirjoittamaansa julkaisuun *Isien kirkko ja naiset*.² Tässä yhteydessä kiinnostuin Alhan toiminnasta kristillisessä naistyössä sekä hänen kirjoituksistaan ja elämästään. Hänen kirjoitustyöstään ja elämästään nousi yhä enemmän kysymyksiä. Näin syntyi kimmoke ryhtyä tarkastelemaan Eeva Alhan tuotantoa laajemmin.

Tässä tutkielmassa tarkastelen Alhan vuosina 1932–1944 kirjoittamia julkaisuja ja niissä ilmenevää Alhan näkemystä naisista ja tytöistä kirkossa ja yhteiskunnassa. Otan huomioon yhteiskunnallisen ja kirkollisen kontekstin tutkimani ajankohtana. Lisäksi tutkin myös Alhan kirjoittamien julkaisuiden syntymisen takana olleita syitä. Tutkimuksessani selvitän siis sekä julkaisuiden sisältöä, että taustalla olevia tekijöitä.

Pääkysymykseni tutkielmassa on, millaisina Alha hahmotti julkaisuissaan naisten ja tyttöjen tehtävät, roolit ja velvollisuudet kirkossa ja yhteiskunnassa. Tarkastelen, millaisia niiden tuli olla Alhan näkemyksen mukaan ja mikä hänen kantansa asiaan oli. Miksi juuri nämä ominaisuudet nousivat esille Alhan julkaisuissa? Lisäksi etsin tutkielmassa syitä siihen, miksi Alha kirjoitti julkaisut. Mihin Alha mahdollisesti pyrki julkaisuilla ja miksi? Johtuivatko hänen mahdolliset pyrkimyksensä omista henkilökohtaisista syistä, töistä vai liittyikö julkaisujen kirjoittamiseen jokin ajankohtainen yhteiskunnallinen tapahtuma, joka innosti häntä kirjoittamaan naisista ja tytöistä?

Lähestyn tutkittavia lähteitä kahta eri menetelmää käyttäen. Pekka Lund kirjoittaa artikkelissaan *Psykohistoria*, miten lähteiden tulkitsemisessa tulee huomioida niiden syntytilanne ja nähdä ne ”osana historiallista tilannetta”. Tämä

---

¹ Lund 2007, 111.

² Laine 2016.

on oleellista, jotta tutkija voi vastata kattavasti ja analyttisesti tutkimuskysymykseen ”miksi” sekä ymmärtää yksilön ajattelua.³ Tarkastelenkin julkaisuja tapaumahistorian ja kontekstin huomioiden. Analysoin Alhan julkaisuja ja suhteutan ne niiden kirjoitusympäristöön. Mahdollisimman kattavan kuvan saamiseksi käytän lähteinä niin julkisia teoksia kuin yksityisiä kirjeitäkin.

Esko M. Laine toteaa artikkelissaan *Arjen historia*, että analysoimalla yksilön yksityisiä tekstejä, voi ymmärtää hänen ajatteluaan ja sitä kautta toimintaa yhteiskunnassa.⁴ Tätä menetelmää käyttäen huomioin Alhan kirjoittamien julkaisujen taustalla olevia tekijöitä yksilön toiminnan analyysin kautta. Selvitän siis Alhan taustasta löytyviä tekijöitä, jotka ovat voineet vaikuttaa julkaisujen syntyyn ja hänen toimintaansa. Erityisesti tätä kautta tarkastelen Alhan yksityistä kirjeenvaihtoa. Tämän tutkielman kohteeksi muodostuu kaksi eri osa-aluetta: julkaisut, niissä ilmennyt näkemys naisista ja tytöistä osana yhteiskuntaa ja kirkkoa sekä kirjoittaja Eeva Alha ja hänen toimintansa julkaisujen takana.

Laine kirjoittaa, että usein eri tutkimusalat sivuavat toisiaan ja käsittelevät samoja aiheita.⁵ Näin on myös tämän tutkielman kohdalla. Koska tarkastelemani yksilö on nainen ja hänen kirjoituksensa käsittelevät naisen eri tehtäviä ja merkitystä, sivuaa tutkielma psykohistorian ja arjen historian lisäksi naishistoriaa ja sukupuolijärjestelmän tutkimusta. Tutkielmassa on vivahteita useasta eri alasta ja esitän tarkastelemani kohteen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti tutkimuskysymyksieni valossa.

Päälähteeni ovat Alhan kirjoittamat viisi painettua julkaisua vuosilta 1932–1944. Tutkielma rakentuu niiden ympärille. *Nainen ja Onni*, *Tytöt odottavat opastajaa*, *Vapaa nainen*, *Oikea suomalainen tyttö* sekä *Isien kirkko ja naiset* ovat kaikki luonteeltaan ja tarkoitukseltaan erilaisia julkaisuja, mikä mahdollistaa monipuolisen katsauksen Alhan kirjoitusten sisältöön ja taustalla olleisiin tekijöihin.⁶ Jotta Alhan näkemyksestä muodostuisi mahdollisimman oikea kuva, käytän tutkielmassa yksittäisiä hänen kirjoittamiaan mielipidekirjoituksia ja artikkeleita, joita ilmestyi *Valkonauha*-, *Kenttäviesti*-, *Naisten ääni*-, ja *Kotimaa* -lehdissä. Julkaisuiden mainostusta ja vastaanottoa tarkastelen niin ikään sanomalehtien kautta. Näitä lehtiä ovat edellä mainittujen lisäksi *Opettajainlehti*, *Nuori Kirkko*, *Teologinen aikakauskirja* ja *Kirkon Nuoriso*.

---

³ Lund 2013, 53–54.

⁴ Laine 2013, 25–26.

⁵ Laine 2013, 25–26.

⁶ Alha 1932; Alha 1937; Alha 1938b; Alha 1943b; Alha 1944.

Julkaisut ja yksittäiset artikkelit ovat tutkielman päälähde, koska mielestäni ne ovat ikkuna, jonka kautta tarkastella Eeva Alhan itsenäistä näkemystä ja toimintaa. Tutkielman haasteeksi yksilön kirjoitustyötä ja toimintaa tarkastellessa muodostuikin se, mikä oli lähtöisin Alhan henkilökohtaisesta agendasta ja mitä asioita hän teki työnsä puitteissa ja velvoittamana. Tuon tutkielmassa esille sen, mikä oli työnantajan vaikutus julkaisun syntyyn. *Isien kirkko ja naiset* -julkaisua tarkastelin jo kandidaatintutkielmassa. Tässä työssä käsittelen sitä uudessa valossa ja tuon siihen myös uusia näkökulmia siitä, miten Alhan aiemmat kirjoitukset ja näkemykset ilmenivät kyseisessä julkaisussa.

Painettujen lähteiden lisäksi käytän tutkielmassa lähteitä, jotka kertovat Alhan elämästä ja työstä julkaisuiden takana. Niiden tarkoitus on valottaa julkaisujen taustalla olleita syitä. Näitä ovat Alhan ja WSOY:n välinen kirjailijakirjeenvaihto sekä Alhan työnantajan SNKL:n vuosikertomukset ja kokouspöytäkirjat. Tarkastelen myös Alhan yksityistä kirjeenvaihtoa sekä hyödynnän Nuorten Keskuksen arkiston Alhan biografista aineistoa.⁷

Tutkielmani lähderajaus perustuu tutkimuskysymyksiini. Eeva Alha kirjoitti ja toimitti erilaisia teoksia ja pienpainatteita, joista olen koonnut tutkielmani loppuun luettelon.⁸ Tutkimukseni lähdeaineistoksi muodostuivat ne julkaisut, joissa Alha käsitteli naisten ja tyttöjen roolia, tehtävää ja velvollisuutta. Rajaan muut Alhan kirjoittamat teokset tutkielman ulkopuolelle. Vaikka en näitä julkaisuja tutkielmassani tarkastele, olen kuitenkin tietoinen siitä, että osa niistä ilmestyi aikarajaukseni sisällä.

Aikarajaukseni on julkaisujen ilmestymisvuodet ja niiden välinen aika 1932–1944. Tutkielmani alkaa vuodesta 1932, jolloin Alha kirjoitti ensimmäisen itsenäisen julkaisunsa *Nainen ja Onni*. Lopetan tutkielmani vuoteen 1944, jolloin ilmestyi Alhan teos *Isien kirkko ja naiset*. Rajaan tutkielman päättymään vuoteen 1944, koska sotavuosien jälkeen Alhan toiminta kanavoitui *Nainen ja Elämä* -lehteen, jonka päätoimittajana hän toimi. Aika- ja lähderajaukseni kautta pyrinkin tarkastelemaan nimenomaan Alhan kirjoitustyön alkuvaiheita ja sen kehitystä 1930-luvun alkupuolelta sotavuosiin asti.

Eeva Alhan myöhempää kirjoitus- ja lehtityötä on tutkittu ja sivuttu muutamissa tutkimuksissa. Hanna Multanen tutki pro gradu -tutkielmassaan *Nainen ja Elämä Suomen Nuorten Kristillisen Liiton ja Kirkon Nuorison naistyön*

---

⁷ KA NK C:10; KA NK Db:1; KA NK Hf:1; KA NK Ub:2; KA WSOY Kirjailijakirjeenvaihto A.

⁸ LIITE 1&2.

äänenkannattajana 1946–1967 Eeva Alhan vaikutusta lehden syntyyn ja sisältöön. Myös Pirkko Lehtiö sivusi Eeva Alhaa tutkimuksessaan *Nainen ja kutsumus: Naisteologien tie kirkon virkaan 1800-luvun lopulta vuoteen 1963* ja käsitteli erityisesti Alhan toimintaa naisteologien hyväksi *Nainen ja Elämä* -lehdessä. Hyödynnän tätä tutkimuskirjallisuutta kartoittaessani Alhan elämää koskevia muutoksia.⁹ Kuitenkaan Alhan toimintaa ja kirjallista työskentelyä ennen *Nainen ja Elämä* -lehden syntyä ja sotavuosia ei ole aiemmin tutkittu. Poikkeuksellisesti tarvittavan tutkimuskirjallisuuden puuttuessa käytän jo johdantoluvun Alhaa käsittelevässä alaluvussa Nuorten Keskuksen arkiston lähteitä.¹⁰

Tutkiessani aikakautta sekä sen kirkkoa ja yhteiskuntaa tukeudun Murtorinteen *Suomen kirkon historia sortovuosista nykypäiviin 1900–1990* -teokseen sekä Meinanderin julkaisuun *Tasavallan tiellä, Suomi kansalaissodasta 2010-luvulle*. Naisten toimintaa kristillisessä kontekstissa tarkastellessani hyödynnän Markkolan tutkimuksia *Synti ja siveys: Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860–1920* ja artikkelikokoelmaa *Eevan tie alttarille*. Yhteiskunnallista naisten asemaa käsitellessäni käytän Jallinojan tutkimusta *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet*. Tutkiessani Suomen Nuorten Kristillistä Liittoa ja sen vaikutusta Alhan julkaisuihin käytän yhdistyksestä tehtyä tutkimusta kuten Lundin *Muuttuvan kirkon mukautuva palvelija: Nuorten Keskus 1905–2005* ja Alankoja pro gradu -tutkielmaa *Tyttötyö Suomen Nuorten Kristillisessä Liitossa sekä Tyttöjen Keskus ry:ssä 1919–1970*.¹¹

Käytän Eeva Alhan erilaisista teoksista, artikkeleista ja pienpainatteista yhteisnimitystä julkaisu. Käsitellessäni julkaisuja tuon esille kulloisenkin painatteen luonteen, koon ja tarkemman nimityksen. Tekstin sujuvuuden ja selkeyden vuoksi olen yhteistermiä julkaisu. Selkeyteen perustuu myös se, että kirjoittaessani Suomen evankelisluterilaisesta kirkosta käytän nimitystä kirkko. Alhan kirjoituksia analysoidessani käytän samoja nimityksiä, joita hän itse suosi. Sen vuoksi käsitelen erikseen naisia ja tyttöjä, sillä Alha painotti julkaisuissaan eri tehtäviä, velvollisuuksia ja rooleja tytöille ja naisille.

---

⁹ Lehtiö 2004; Multanen 2008.

¹⁰ KA NK Ub:2; KA NK Hf:1.

¹¹ Alankoja 1974; Jallinoja 1983; Murtorinne 1995; Ahola & al 2002; Markkola 2002; Lund 2007; Meinander 2012.

1.2 Naiset ja tytöt suomalaisessa yhteiskunnassa ja kirkossa 1900-luvun alussa

Suomalainen yhteiskunta koki suuria muutoksia 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Ensimmäinen maailmansota, itsenäistymisprosessi ja sitä seurannut vuoden 1918 sota muokkasivat yhteiskunnan sisällä olleita käsityksiä ja katsomuksia. Aiemmin vahvana vaikuttanut rationalistinen edistysusko ja positivismi vaihtuivat sodan vaikeitten kokemusten seurauksena kirkon ja uskonnon merkityksen korostumiseen sekä kansallisen yhteyden uudelleenlöytymiseen.¹²

Valtion tavoite yhdistää kansaa sai sen huomion kiinnittymään uuteen sukupolveen. Nuorena valtiona Suomen pyrkimys oli vahvistaa tulevaisuuttaan ja itsenäisyyttään. Tämän seurauksena yhteiskunnallinen politiikka kiinnitti huomionsa lapsiin ja heidän kasvatukseensa. Samalla huomio kiinnittyi naisen tehtävään ja rooliin äitinä. Jo aiemmin vahvana kulttuurissa ollut käsitys naisen ensisijaisesta tehtävästä äitinä ja perheen huolehtijana vahvistui ja sai uuden kansallisen merkityksen. Kodista huolehtiminen määräytyi naisen tehtäväksi. Kodin ulkopuolella tapahtuva työ ja ansion hankkiminen kuuluivat puolestaan miehelle. Tasa-arvoa sukupuolten kesken oli työjako kodin ja julkisen työn välillä. Sukupuolittunut työnjako vahvisti naisen roolia äitinä ja kasvattajana. Tähän rooliin kiteytyi myös naisen velvollisuus kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä.¹³

Huolimatta äitiyden korostuksesta, naisten työllistyminen kodin ulkopuolisissa tehtävissä kasvoi maailmansotien välisenä aikana. Suomessa sekä Euroopassa vähitellen kasvanut teollisuus sekä yksinhuoltajaäitien ja sotaleskien runsas määrä johtivat naisten työssäkäynnin lisääntymiseen 1920-luvulla.¹⁴ Vaikka naistyöntekijöiden määrä kasvoi, palkkataso oli kuitenkin huomattavasti alhaisempi kuin miehillä.¹⁵ Vuosikymmenen lopussa Yhdysvaltojen ja Euroopan taloutta vaivannut lama vaikutti Suomen työllisyystilanteeseen. Heikko työllistyminen oli yksi peruste sille, miksi naisten työnteke kodin ulkopuolella ei ollut suotavaa.¹⁶ Lisäksi vahva käsitys naisesta äitinä ja kasvattajana oli ristiriidassa työssäkäynnin kanssa. Naisen ensisijaisena tehtävänä oli huolehtia lapsista ja työnteon nähtiin olevan haittatekijä tälle.¹⁷

---

¹² Murtorinne 1995, 124–125; Meinander 2012, 7, 48.

¹³ Sulkunen 1989, 79–81.

¹⁴ Sulkunen 1989, 82.

¹⁵ Meinander 2012, 103.

¹⁶ Jallinoja 1983, 119.

¹⁷ Sulkunen 1989, 82.

Suomalainen naisliike oli koonnut voimansa yhteen jo 1800-luvulla. Sen kärkihahmoja olivat esimerkiksi Minna Canth (1844–1897), Aleksandra Gripenberg (1857–1913) sekä Lucina Hagman (1853–1946).¹⁸ Naisasialiike ajoi toiminnassaan naisten oikeuksien laajentamista ja itsenäisyyttä erityisesti koulutukseen, kansalaisoikeuksiin ja ansiotyöhön liittyneissä kysymyksissä. Jallinojan mukaan naisasianaisten naiskäsitys pohjautui heidän omassa ryhmässä kehittyneeseen emansipatoriseen käsitykseen naisen vapautumisesta ja aseman parantamisesta yhteiskunnassa. Varhaisvaiheen naisasianaiset perustelivat naiskäsitystään John Stuart Millin teoksen *The Subjection of Women* ajatuksilla naisten toimijuuden laajentumisesta kodin ulkopuolisiin tehtäviin. Suomessa naisasiaan yhdistyi myös fennomaaninen, isänmaallisuutta korostava piirre. Tämä johtui siitä, että Suomen itsenäistymispyrkimyksille ja yksilön vapauden tavoittelulle oli yhteinen ideologinen pohja.¹⁹

Varhaisen naisasialiikkeen huippuvuodet olivat 1900-luvun alussa, kun suomalaiset naiset saivat äänioikeuden 1906. Moni nainen koki tämän jälkeen liikkeen tärkeimmän päämäärän, yhtäläisen äänioikeuden, saavutetuksi eikä aatetta tuotu enää yhtä voimakkaasti esille yhteiskunnassa. Toisaalta tutkimuksessa on osoitettu sekin, että äänioikeuden saamisen jälkeen naisasialiikkeen toiminta ei ”laimentunut”, vaan muutti muotoaan kollektiivisesta asian ajamisesta enemmän yksilöpainotteiseen suuntaan. Naisliikkeen piiristä moni nainen siirtyi yhdistysten pariin. Vaikka itse naisasia jäi Jallinojan mukaan liikkeen hiljaisina vuosina 1909–1963 taka-alalle, erilaiset naisyhdistykset kuten Marttaliitto ja Lotta Svärd -yhdistys kasvoivat jäsenmääriltään suuriksi 1920- ja 1930-luvuilla.²⁰ Myös kristillisessä kontekstissa toimi naisyhdistyksiä, joita olivat esimerkiksi Valkonauhaliitto ja NNKY eli Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys. Naisyhdistysten viriäminen kytkeytyi osaksi yhteiskunnallista muutosta, jonka aiheuttivat sääty-yhteiskunnan mureneminen, kaupungistuminen ja teollistuminen.²¹

Kirkossa ja seurakunnassa naisten tehtävä oli usein kuuntelijan rooli. Naiset eivät julkisesti puhuneet tai esiintyneet kirkossa vielä paljoa 1900-luvun alussa, vaikka kristillisissä yhdistyksissä ja heille suunnatuissa tapahtumissa naiset toimivat välillä puhujan roolissa. Naisten oli mahdollista opiskella teologiaa,

---

¹⁸ Jallinoja 1983, 39, 43, 65.

¹⁹ Jallinoja 1983, 40, 56–57.

²⁰ Jallinoja 1983, 99, 105–108, 112–113; Pylkkänen 1999, 44.

²¹ Lehtiö 2004, 117; Eskelinen 2005, 38; Lund 2007, 21.

mutta heidän työllistymisensä oli ongelmallista. Vaikka naiset suorittivat papin toimeen oikeuttavan teologisen erotutkinnon, he eivät voineet työskennellä pappina, sillä se oli tarkoitettu vain miehille. Naisteologit sijoituivatkin muihin tehtäviin kuten opettajiksi tai kristillisen yhdistyksen työntekijöiksi.²²

Myöskään kirkollisissa luottamustehtävissä kuten kirkolliskokousedustajina toiminen ei ollut naisille mahdollista. Vuodesta 1913 lähtien naisten oli ollut mahdollista äänestää vaaleissa, mutta ehdolle he eivät vielä ennen 1930-lukua voineet asettua.²³ Vaikka osa naisten toiminnasta kirkossa oli rajattua, oli monia toimia, joissa heidän oli mahdollista työskennellä. Diakonissalaitosten synnyn ja kehittymisen myötä naisten oli mahdollista opiskella ja työskennellä diakonissoina.²⁴ Musiikkia opiskelleet naiset saattoivat toimia urkureina ja laulunjohtajina seurakunnissa.²⁵ Lisäksi lasten parissa tehdyssä pyhäkoulutyössä työskenteli paljon naisopettajia.²⁶ Suurin osa näistä tehtävistä oli luonteeltaan kristillissosiaalisia, missä naisille luontaiseksi koettu toisista huolehtiminen ja hoivaaminen korostuivat. Kyseiset tehtävät eivät asettaneet naisia johtavaan tai näkyvään asemaan, vaan keskittyivät auttamiseen ja kasvattamiseen.²⁷

Kirkon piirissä naisten roolien ja tehtävien kehitys oli hitaampaa kuin yhteiskunnassa ylipäänsä. Syitä tähän oli useita. Kirkolliskokous, jolla oli kirkon korkein päätösvalta, kokoontui vain joka viides vuosi, mikä hidasti uusien päätösten ja uudistusten eteenpäin ajamista. Lisäksi naisasialiike, joka ajoi naisten oikeuksia yhteiskunnallisissa asioissa, ei toiminut kirkon piirissä yhtä vahvasti, koska sen toiminta miellettiin kristillisessä kontekstissa vallan tavoitteluksi. Naisasialiikkeen piirissä osan kirkon sisällä tapahtuneista asioista nähtiin koskettavan vain marginaalista osaa naisista, kuten kysymys urkurin virasta, joten siihen ei kiinnitetty niin paljon huomiota. Myös kirkon vaikuttajien henkilökohtaiset mielipiteet vaikuttivat asian kehitykseen. Esimerkiksi arkkipiispana toiminut Gustaf Johansson (1844–1930) piti naisasialiikettä uhkana ”Jumalan säättämälle yhteiskunnalliselle järjestykselle”.²⁸

Yksi syy naisten vähäiseen esilläoloon kirkossa oli tulkinta, jonka mukaan naisen ei ollut sopivaa olla esillä julkisesti. Tämä käsitys johti juurensa

---

²² Lehtiö 2004, 24, 31, 56, 67, 82–83; Antikainen 2006a, 143.

²³ Lehtiö 2002, 201.

²⁴ Markkola 2002, 61, 281.

²⁵ Lehtiö 2002, 199.

²⁶ Rajainen 1978, 322; Lehtiö 2004, 117.

²⁷ Rajainen 1978, 323; Lehtiö 2002, 198.

²⁸ Lehtiö 2002, 39, 83, 196, 201, 204; Markkola 2002, 29.

luterilaiseen kontekstiin ja käsitykseen siitä, miten yhteiskunnassa tehtävien tuli sukupuolten välillä jakautua. Sen mukaan naisen kutsumus oli palvella Jumalaa omassa lähipiirissään äitinä, tyttärenä ja vaimona. Tämä tapahtui yksityisen kodin, *oconomian* piirissä. Julkiset, yhteiskunnan ja kirkon alueet *politia* ja *ecclesia*, eivät olleet paikkoja, joissa nainen olisi voinut toteuttaa kutsumustaan. Näin ollen naisten yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja julkinen esiintyminen eli *persona publicana* toimiminen oli luterilaista kutsumuskäsitystä vasten heijastettuna haasteellista ja monitulkintaista.²⁹

Luterilainen kutsumuskäsitys toimi toisaalta perusteena naisten yhteiskunnassa toimimiselle. Samalla tavalla, kun nainen äitinä ja vaimona toimi kodin piirissä, hän toimi yhteiskunnassa. Tämä yhteiskunnallinen äitiys oikeutti naisen julkisen toiminnan ja sillä esimerkiksi naiset perustelivat diakonissan tehtävää ja julkista toimintaa. Kristillissosiaalinen työ oli erityisesti naimattomille naisille mahdollisuus toteuttaa omaa kutsumustaan naisena ja toimia ”äitinä äidittömille”. Yhteiskunnallinen äitiys näkyi kristillisen kontekstin ulkopuolella, sillä esimerkiksi opettajana toimiminen ja sitä kautta lasten kasvatusta sekä opettaminen olivat yksi muoto toteuttaa naisen kutsumusta kodin ulkopuolella.³⁰

Naisten lisäksi tytöillä oli omia toimialueita kirkollisessa kontekstissa. Nuorkirkollinen liike korosti 1910-luvulta lähtien maallikkojen merkitystä ja toiminnan järjestämistä heille seurakunnissa. Tätä kautta myös tytöille järjestettiin seurakunnissa ja kristillisissä yhdistyksissä kerhoja, joissa he yleensä toimivat yhteisen asian hyväksi tai tekivät käsitöitä. Lisäksi tyttöjen oli mahdollista osallistua lapsille järjestettyyn pyhäkouluun.³¹

Seurakuntien toiminta tytöille heijasteli samoja korostuksia, joita yhteiskunnassa tyttöjen kasvatukseen liittyi. Erityisesti Suomen itsenäistymisen jälkeen kansakouluopetuksessa pyrittiin kasvattamaan tyttöjä kodin huolehtijoiksi ja tuleviksi äideiksi. Kotitalousopetuksessa tytöille opetettiin kodinhoidon perusasioita kuten siisteyttä, puhtautta sekä korostettiin siveellisyyden ja terveyden merkitystä. Huolimatta siitä, että naisten työssäkäynti kodin ulkopuolella yleistyi koko 1900-luvun alun ajan, käsitystä tytöistä ensisijaisesti ihanteellisina kodin hengettärinä vahvistettiin tytöille niin koulun, keskiluokan kuin erilaisten oppaidenkin kautta.³²

---

²⁹ Markkola 2002, 32, 368–369.

³⁰ Markkola 2002, 32, 288–289; Antikainen 2006a, 143; Antikainen 2006b, 102–103.

³¹ Veikkola 1980, 463; Lehtiö 2004, 117; Antikainen 2006a, 143.

³² Männistö 2003, 71–75.

1.3 Eeva Alhan tie tyttö- ja naistyön keskussihteeriksi

Eeva Julia Alha syntyi 7. heinäkuuta 1896 Ylistarossa pappisperheen esikoistyttäreksi. Hänen vanhempansa olivat Konstantin (1864–1927) ja Julia Alha (1874–1950). Lisäksi perheeseen syntyi vuonna 1899 toinen lapsi Eero (1899–1944). Isän työn vuoksi perhe muutti tiheästi Alhan lapsuusvuosina Ylistaron, Eurajoen ja Kankaanpään seurakunnan kappalaisena toiminut Konstantin Alha valittiin vuonna 1910 Rengon kirkkoherraksi Hämeeseen, jonne perhe sijoittui asumaan pysyvästi. Rengosta muodostuikin perheen pitkäaikaisin koti, jossa Konstantin Alha toimi 17 vuotta kirkkoherrana.³³

Myöhemmin elämässään Alha kuvasi lapsuudenkotiaan kannustavaksi. Alha koki erityisesti äitinsä kannustavana persoonana. Äiti kannusti Alhaa ensin opinnoissa ja myöhemmin työelämässä. Alhan äiti oli kotoisin monilapsisesta kanttoriperheestä, jossa ei ollut taloudellisesti mahdollista kouluttaa kaikkia lapsia. Alhan mukaan tämän vuoksi hänen äitinsä opiskeli paljon itsenäisesti ja rohkaisi myös omia lapsiaan opiskeluihin.³⁴

Opiskeluille myönteisen ilmapiirin seurauksena Alha opiskeli ja koulutti itseään useassa eri yhteydessä. Alha kävi Hämeenlinnan Suomalaisen Yhteiskoulun ja suoritti ylioppilastutkinnon vuonna 1916. Hän jatkoi opintojaan suorittaen Helsingin yliopiston filosofisen tiedekunnan historiallis-kielitieteellisen osaston kielinäytteen pro exercitio saksankielessä vuonna 1917. Hän opiskeli Jyväskylän seminaarissa kansakoulunopettajaksi ja suoritti siihen vaadittavan tutkinnon vuonna 1920.³⁵

Heti valmistumisensa jälkeen Alha siirtyi työelämään. Hän toimi opettajana kotipaikkakunnallaan Rengon Haapamäen kansakoulussa vuosina 1920–1921. Seuraavana vuonna Alha siirtyi Pohjois-Savon kansanopiston opettajaksi hoitaen samalla Jämsän kansanopiston johtajattaren tehtäviä lyhyen perehdytysajan jälkeen. Opettajana toimimisen ohella Alha otti osaa Rafael Engelbergin järjestämälle valistustyöntekijän kurssille kesällä 1921 Helsingissä.³⁶

Suuri muutos Alhan elämässä tapahtui, kun hänet valittiin SNKL:n matkasihteeriksi vuonna 1924. Alhan siirtyminen SNKL:lle tapahtui aikana, jolloin suomalaisessa yhteiskunnassa kiinnitettiin runsaasti huomiota tulevaan

---

³³ KA NK Ub:2 Alhan kirje omaisille 4.4.1939; KA NK Hf:1 Alha Lennart Pinomaalle 12.7.1950; Colliander 1918, 106.

³⁴ KA NK Hf:1 Eeva Alha Lennart Pinomaalle 12.7.1950.

³⁵ KA NK Hf:1 Eeva Alhan ansioluettelo.

³⁶ KA NK Hf:1 Eeva Alhan ansioluettelo.

sukupolveen ja kasvatukseen. 1920-luvun alussa järjestö- ja kansalaistoiminta oli kasvussa ja vuoden 1917 sodan aiheuttaman kansan kahtiajaon seurauksena nuorisosta haluttiin luoda yhtenäinen muun muassa nuorisotyön kautta. Muiden yhdistysten tavoin SNKL kiinnitti huomionsa poika- ja tyttötyön kehittämiseen. Samalla yhdistys palkkasi maallikoita työntekijöikseen, sillä pappispulan ja suuren työmäärän vuoksi se tarvitsi työntekijöitä.³⁷ Näin myös Alhalle tarjoutui mahdollisuus päästä töihin kristilliseen yhdistykseen.

Toimittuaan vuoden matkasihteerinä Alhasta tuli tyttö- ja naistyön keskussihteeriksi. Työhön kuului uuden työmuodon organisoiminen yhdistyksen eri paikallisjaostoissa sekä erilaisten naisille ja tytöille suunnattujen leirien ja tilaisuuksien järjestäminen. Lisäksi keskussihteeriksi vastasi koko maan tasolla työmuodon toiminnasta ja koulutettavien työntekijöiden kursseista. Alha toimitti kerhoihin erilaisia ohjelmistoja ja käynnisti 1920-luvun lopulla tytöille suunnatun leirityön, jonka keskuspaikaksi muodostui Pöyhölän leirikeskus.³⁸

Työ kristillisessä yhdistyksessä avasi Alhalle mahdollisuuksia luottamustehtäviin ja erilaisiin opinto- ja tutustumismatkoihin ulkomaille. Vuodesta 1926 lähtien hän toimi Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliiton johtokunnan jäsenenä. Alha pääsi tutustumaan opintomatkoilla vuosina 1925 ja 1928 Tanskaan ja Norjaan. Näillä matkoilla hän tutustui paikalliseen nuorisotyöhön ja siihen, miten tyttöleirejä maissa järjestettiin. Omien sanojensa mukaan tämä inspiroi Alhaa aloittamaan vastaavan työn Suomessa.³⁹

Kristilliset yhdistykset muodostivat naisille toimikentän, jossa työskennellä vapaasti ja varsin vaativissa tehtävissä. Osa naisista toimi johtotehtävissä. Perinteisesti yhdistystyössä toimineella naisella oli opettajan koulutus. Näin oli myös Eeva Alhalla. Kristilliset yhdistykset ja erityisesti naisjärjestöt muodostuivat naisten vaikutuskanaviksi, joiden kautta naisten oli mahdollista tuoda esille omia näkemyksiään ja innokkuuttaan. Vaikka kirkossa naisilla ei virallisesti ollut 1920-luvulla vielä vaikutusmahdollisuuksia kirkollisissa luottamustehtävissä ja virkasuhteessa, yhdistyksien sisällä naisten oli mahdollista päästä vaikuttamaan kirkon asioihin.⁴⁰ Eeva Alhan toiminta oli esimerkki naisesta, joka löysi oman reittinsä toimia kristillisessä kontekstissa.

---

³⁷ Lund 2007, 49–50, 58–59, 111.

³⁸ KA NK Hf:1 Eeva Alhan ansioluettelo; Lund 2007, 111.

³⁹ KA NK Hf:1 Eeva Alhan ansioluettelo.

⁴⁰ Lehtiö 2002, 196, 201; Lehtiö 2004, 60–61, 106, 122.

Muun työn ohella Alhan yhdeksi työtehtäväksi muodostui 1920-luvun lopulla lisäksi erilaiset kirjoitustyön muodot. Vuodesta 1929 eteenpäin hän toimitti *Kenttäviesti*-nimistä lehteä, joka oli tarkoitettu yhdistyksen kerhonohjaajille ja tiedonvälittäjäksi yhdistyksen ja paikallisjaostojen välille. Vuonna 1927 yhdistys julkaisi hänen kirjoittamansa kirjasen *Piirteitä SNKL:n tyttötyöstä*. Se ei vielä sisältänyt Alhan omia näkemyksiä, vaan kuvasi yhdistyksen toimintaa ja sen periaatteita.⁴¹ Kuitenkin kirjoitustyöstä oli muodostumassa Alhalle mahdollisuus vaikuttaa ja tuoda esille omia näkemyksiä. Tästä kertoo kirjoitustyö, joka käynnistyi 1930-luvun alussa toden teolla.

---

⁴¹ KA NK Hf:1 Eeva Alhan ansioluettelo; Lund 2007, 111.

2. Kirjoitustyön alku 1932

2.1 Nainen ja Onni käynnistää kirjoitustyön

Eeva Alhan ensimmäinen itsenäinen kirjallinen työ oli *Nainen ja Onni* -niminen julkaisu vuodelta 1932. Hän oli 1927 kirjoittanut työhönsä liittyen kirjasen *Piirteitä SNKL:n tyttötyöstä*, mutta *Nainen ja Onni* oli hänen oman kirjallisen uransa ensimmäinen itsenäinen teos. Se oli nuorille naisille suunnattu 32-sivuinen julkaisu, jossa Alha käsitteli sitä, mistä hänen käsityksensä mukaan naisen onnellisuus muodostui ja mitkä olivat sen mahdolliset uhkatekijät. Hän kirjoitti siitä, miten tärkeä naisen rooli oli kansakunnan suojelijana ja kuinka sitä uhkasi nuorten naisten siveettömyys ja alkoholinkäyttö. Alhan mukaan kristityn naisen velvollisuus oli toimia kaikkien naisten edun hyväksi. Vaikka kirjoitustyyli oli sävyllään neutraali, siinä oli orastavia piirteitä Alhan näkemyksestä naisen roolista, tehtävistä ja merkityksestä yhteiskunnassa.

Ennen kirjan julkaisua Alha kävi kirjeenvaihtoa WSOY:n kanssa julkaisuun liittyvistä yksityiskohdista. Kirjeitä oli yhteensä seitsemän, joista suurin osa oli Alhan kirjeitä Yrjö Karilalle. Alha otti yhteyttä kirjeitse Karilaan ja toivoi, että tämä voisi vaikuttaa siihen, että hänen ”kirjallinen yrityksensä” olisi mahdollista kustantaa WSOY:llä. *Nainen ja Onni* -teoksen ensimmäinen painos julkaistiin kirjeenvaihdon seurauksena vuonna 1932. Se oli ulkoasultaan pieni ja vaatimaton. Alha halusi myyntihinnan pysyvän alhaisena, jotta mahdollisimman moni nainen sen ostaisi SNKL:n nais- ja tyttökokouksissa, joissa teosta oli tarkoitus myydä.⁴²

Yrjö Karilas (1891–1982), jota Alha kirjeellään lähestyi, toimi WSOY:llä toimistovirkailijana yhtiön Helsingin toimistolla. Hänen tehtäviinsä kuului yhtiön nuorille tytöille ja pojille suunnatuista ja uskonnollisista kirjoista huolehtiminen ja niihin liittyvien asioiden järjestely.⁴³ Ennen WSOY:llä työskentelyä Karilas oli toiminut SNKL:n poika- ja tyttötyön keskussihteerinä vuoteen 1924 asti. Alha oli hänen seuraajansa liiton tyttötyön tehtävissä.⁴⁴ Kirjeistä ilmeni, että Alha tunsii Karilaan vaimon Esterin.⁴⁵ Alhan yhteydenotto Karilaan oli näin luontevaa, sillä he tunsivat toisensa etukäteen. Henkilökohtainen yhteys kustantamoon oli yksi vaikuttava tekijä julkaisemisen taustalla.

---

⁴² KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilalle 2.8.1931.

⁴³ Häggman 2001, 281, 368.

⁴⁴ Lund 2007, 59–60.

⁴⁵ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilalle 10.11.1931.

Kustantajan valintaan vaikutti myös SNKL:n aiemmat yhteydet WSOY:hyn. Vuodesta 1918 lähtien WSOY oli kustantanut SNKL:n työntekijöiden kirjoittamia teoksia. Yhtiön viisikymmenvuotiskertomuksesta vuodelta 1928 ilmeni, että Suomen Nuorten Kristillinen Liitto omisti osakkeita WSOY:stä. WSOY pyrki taloudellisessa toiminnassaan siihen, että mahdollisimman monet sen kirjailijoista ja muista kustannettavien kirjoihin liittyvistä tahoista omistaisi osakkeita yhtiöstä. Tämän avulla WSOY pysyi yhtenäisempänä niin taloudellisesti kuin aatteellisestikin.⁴⁶

Nainen ja Onni -teoksen taustalla oli Alhan tarve saada julkaistua edullinen teos, jota oli helppo myydä hänen työn kautta järjestettävissä tilaisuuksissa. Vaikka *Nainen ja Onni* oli Alhan itsenäinen teos, eikä siinä ilmene hänen taustayhteisönsä nimeä tai muita mainintoja, voi kirjeenvaihdon perusteella todeta, että SNKL vaikutti teoksen taustalla. Ilman yhdistyksen siteitä kustantajaan, Alhan mahdollisuus saada teoksensa julkaistuksi olisi ollut pienempi. Alhan oli tarkoitus myydä teosta SNKL:n naisille suunnatuissa tapahtumissa, joten hänen pyrkimyksensä saada teos julkaistuksi vaikutti henkilökohtaisen pyrkimyksen lisäksi taustayhteisön tarve aiheetta käsittelevälle kirjalle.

Valkonauhaliiton *Valkonauha*-lehti mainitsi Alhan teoksen *Toimitukselle saapunutta kirjallisuutta* -osiossa vuonna 1932. Ilmoitus oli hyvin vaatimaton. Siitä ilmeni vain tekijän ja teoksen nimi. Ilmoituksessa *Nainen ja Onni* -julkaisua kuvailtiin yhdellä lauseella ”Suomen Nuorten Kristillisen Liiton naistyöntekijän julkaisemaksi kirjaseksi”.⁴⁷ Ilmoituksessa tuli esiin, että kyseinen julkaisu oli SNKL:oon yhteydessä oleva työ, mutta kuitenkin yksilön itsenäisesti julkaisema. Tämä tukee osaltaan johtopäätöstä siitä, että *Nainen ja Onni* oli Alhan omista lähtökohdista noussut, vaikka yhdistys vaikutti taustalla.

Vuoden 1932 jälkeen Alhan ja Karilaan kirjeenvaihdossa oli keskustelua *Nainen ja Onni* -julkaisusta. Alha toivoi 1936, että julkaisun toinen painos painettaisiin mahdollisimman pian.⁴⁸ Hän uskoi, että saisi työnsä kautta myytyä sitä vielä toisen painoksen verran. Seuraavana vuonna Alha mainitsi kirjeessään Karilalle, että hän ja SNKL ostaisivat lopun osan toista painosta lähiaikoina.⁴⁹ Koska julkaisusta otettiin toinen painos, voi todeta sen saaneen myönteisen

---

⁴⁶ Jäntti 1928, 458–459, 487, 491.

⁴⁷ Valkonauha-lehti 1.1.1932, ”Toimitukselle saapunutta kirjallisuutta”.

⁴⁸ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilalle 30.8.1936.

⁴⁹ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilalle 28.1.1937.

vastaanoton niin SNKL:n kuin lukijoiden keskuudessa. Ilmeisesti toista painosta ei saatu yhtä hyvin myytyä, sillä koko toista painosta yhdistys ei ostanut kuin vasta seuraavana vuonna 1937. Kuitenkin menekin oli kokonaisuudessaan täytynyt olla hyvä, sillä muuten uutta painosta ei todennäköisesti olisi painettu.

2.2 Naisen rooli kodin ja kansan kasvattajana

Nainen ja Onni oli ulkoasultaan pieni, A5-kokoinen vihko, jonka hinta oli 5 markkaa. Kansi oli hyvin vaatimaton. Siinä luki isoilla kirjaimilla julkaisun nimi ja pienemmillä kirjaimilla tekijän ja kustantajan nimet. Sisällysluettelossa mainittiin julkaisun muodostuvan kahdesta eri kirjoituksesta; *Nuori nainen onnensa hävittäjänä* ja *Orjattaren tarina*.⁵⁰ Ne olivat selkeästi kaksi eri kirjoitusta, jotka olivat yhdistetty yhteen vihkoon. Ensimmäisessä luvussa Alha käsitteli naisen roolia ja tehtävää yhteiskunnassa, kun taas jälkimmäinen luku oli raamatunkertomuksen tulkinta. Ensimmäinen luku oli huomattavasti pidempi kuin toinen ja siinä Alhan näkemys nousi selkeästi esille.

Läpi *Nainen ja Onni* -teoksen ensimmäisen luvun, Alha nosti esille näkemyksensä naisen kutsumuksesta erilaisissa tehtävissä ja velvollisuuksissa. Alha totesi, että nainen oli onnellinen, kun hän toimi ”siinä kutsumuksessa, johon Jumala oli hänet asettanut ja jossa Jumala häntä parhaiten voi käyttää”, oli se sitten äitinä, vaimona tai muussa yhtä tärkeässä roolissa.⁵¹ Hänen mukaansa Jumalalla oli suunnitelma jokaiselle naiselle ja varoittavan esimerkin avulla Alha osoitti sen, miten huonosti tulisi tapahtumaan nuorelle naiselle, joka ei kuuntelisi sitä, mitä Jumala hänen elämältään halusi.⁵²

Alha kirjoitti, että kristillisessä kodissa nainen olisi onnellisimmillaan. Hän kehotti vaimoja yhdessä puolisonsa kanssa viemään omat toiveet ja suunnitelmat ”Jumalan eteen” toivoen hänen siunaustaan.⁵³ Alhan näkemys naisen erilaisista tehtävistä ja velvollisuuksista pohjautui kristilliseen kutsumukseen. Hänen näkemyksenä oli, että uskonnollisuus vaikutti naisen elämän eri osa-alueisiin ja rooleihin, tehden elämästä onnellisen. Naisen kutsumus eri tehtävissä toimimiseen oli Jumalan päätös ja ihmisen tuli siihen mukautua. Tämä ajatus ilmeni niin luvun alku- kuin loppupuolella:

Itse Hän on istuttanut meihin onnen kaipuun, senkin, mitä me sanomme oman kodin ja rakkauden kaipaukseksi. Monelle nuorelle naiselle Jumala on suunnitellut tehtävän oman kodin valtiattarena ja aikonut lahjoittaa hänelle paljon rikkautta tässä kutsumuksessa. —

---

⁵⁰ Alha 1932, 1–4.

⁵¹ Alha 1932, 19.

⁵² Alha 1932, 5–6.

⁵³ Alha 1932, 18–19.

onnellisinta on ihmiselle, että hän tuntee olevansa siinä kutsumuksessa, johon Jumala on hänet asettanut ja jossa Jumala voi häntä parhaiten käyttää.⁵⁴

Alhan näkemys uskonnon vaikutuksesta naisen elämään valaisten sen jokaisen osa-alueen oli ajattelumalli, jota esiintyi myös muilla 1900-luvun alun uskonnollisilla vaikuttajanaisilla. Antikaisen tutkimus Mathilda Wredestä (1864–1928) osoitti sen, miten naisen käsitys kokonaisvaltaisesta uskonnollisuudesta omassa elämässä vaikutti yksilön toimintaan.⁵⁵ Leskelä-Kärki tarkasteli kirjailija Aune Krohnin (1881–1967) elämää nimenomaan siitä näkökulmasta, millaisia toimintamuotoja yksilön uskonnollisuus naiselle mahdollisti.⁵⁶ Alhan näkemyksessä uskonnollisuus korostui yläkäsitteenä ja hän tarkastelikin naisen rooleja uskonnon kautta. Uskonnon vaikutus ulottui roolien kautta naisen tehtäviin ja velvollisuuksiin.

Toinen Alhan näkemys, joka nousi esille voimakkaasti, oli kutsumus naisena toimimiseen. Kutsumuskäsitys luterilaisessa kontekstissa oli tärkeä ulottuvuus. Perinteinen luterilainen kutsumuskäsitys määritteli naisen vaikutusalueeksi kodin ja sen piirin. Sitä kautta naiselle äitiys, kasvatusta ja kodista huolehtiminen olivat arvostettuja tehtäviä kirkossa ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Niitä pidettiin naisen ensisijaisena kutsumuksena.⁵⁷ Myös Alhan kirjoituksessa esille nostamat naisen roolit vaimona ja äitinä myötäilivät luterilaisen kutsumuskäsityksen kanssa samaa linjaa. Näille vaimon ja äidin rooleille Alha asetti teoksessaan tehtäviä ja velvollisuuksia, joita naisen tuli hänen mukaansa tuoda esille elämässään.

Naisen velvollisuus oli toimia omalla toiminnallaan siveellisen elämäntavan esimerkkinä. Alha kirjoitti, että avioliitossa vaimon ja miehen välinen kunnioitus ja sitä kautta tasa-arvo oli onnellisen ja kristillisen liiton perusta.⁵⁸ Tämä kunnioitus saattoi hänen mukaansa särkyä, jos nuori tyttö unohti arvonsa Jumalan kuvana ja opetuksen siitä, miten ”Kristuksessa ei ole miestä eikä naista” asettaen ”sukupuoliset harrastukset etualalle”. Tällä Alha tarkoitti huomiota herättävää pukeutumista ja liiallista keskittymistä ulkonäköön, mikä saattoi johtaa hänen mukaansa epäsiiveelliseen kanssakäymiseen toisen sukupuolen kanssa.⁵⁹ Hän totesi, että kyseinen käytös oli uhka kaikille naisille. Se vei kunnioituksen ja

---

⁵⁴ Alha 1932, 5, 19.

⁵⁵ Antikainen 2003, 9, 13.

⁵⁶ Leskelä-Kärki 2001, 233, 226.

⁵⁷ Markkola 2000, 139; Markkola 2002, 287–288.

⁵⁸ Alha 1932, 6–8.

⁵⁹ Alha 1932, 8–10.

arvostuksen naisilta miesten silmissä. Pahimmillaan Alhan mukaan epäsiiveellinen käytös vaikutti tuleviin sukupolviin vieden heiltä ”tulevan polven onnen”.⁶⁰

Osa suomalaisen naisasialiikkeen edustajista, erityisesti Aleksandra Gripenberg (1857–1913)⁶¹ painottivat sitä, että naisasia perustui kristillisille periaatteille. Hänen näkemyksensä mukaan naisemansipaatio eli naisten yhteiskunnallinen vapautuminen pohjautui kristinuskoon. Myös toinen naisasialiikkeen edustaja, Iida Yrjö-Koskinen (1857–1937)⁶², yhdisti naisasian ja kristinuskon siteeraamalla puheessaan vuonna 1905 *Raamatun* jaetta ”...kaikki ovat yhtä Jeesuksessa Kristuksessa”. Koska naisasialiikkeen naiset ymmärsivät naisen ja miehen tasa-arvoiseksi Jumalan kuvina, he näkivät naisten oikeuksien ajamisen perustuvan kristillisiin lähtökohtiin. Vapaus ja tasa-arvo kuuluivat heidän mukaansa naisille. Siten naiset ja miehet olivat siiveellisesti tasa-arvoisia. Siiveellinen tasa-arvo oli yksi naisasialiikkeen tärkeimmistä korostuksista. Sen avulla heidän oli mahdollista perustella naisen miehen kanssa tasa-arvoista asemaa yhteiskunnassa. Naisten prostituutio ja ”vapaa seksuaalisuus” olivat siten naisasian uhkakuvia. Ne olivat heidän mielestään ristiriidassa siiveellisesti tasa-arvoisen naiskuvan kanssa.⁶³

Myös kirjailija, toimittaja ja naisasiasian kannattaja Minna Canth (1844–1897) korosti omassa toiminnassaan naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Hän korosti edellä mainittuja naisasialiikkeen kannattamia näkökulmia, mutta erityisesti naisen ja miehen välistä siiveellistä tasa-arvoa. Canth kritisoi teoksissaan ja artikkeleissaan tätä näkemäänsä yhteiskunnallista epäkohtaa. Lisäksi hän yhdessä muiden naisasialiikkeen edustajien kanssa näki tärkeänä, että naisille kerrottiin prostituutiosta ja sen vaaroista. Siiveellisyysskysymyksestä keskusteleminen oli kuitenkin liikaa osalle papistosta ja kirkon jäsenistä. Canthia kritisoitiin voimakkaasti kirkon piirissä, koska osan kirkon jäsenien mielestä naisten valistaminen ja kirjalliset työt olivat epäsovinnaisia tapoja. Erityisesti osan pappien mielipide oli, että naisasianaisten valistustoiminta lisäsi siivettömyyttä. Näiden vastustajien mukaan naisasianaisten toiminta ja valistus ”saastuttivat” aiemmin siiveellisen ympäristön.⁶⁴

---

⁶⁰ Alha 1932, 12–14.

⁶¹ Sainio 1999.

⁶² Sainio 2000.

⁶³ Markkola 2002, 181–183.

⁶⁴ Markkola 2002, 186–188, 279–280; Maijala 2014, 273, 287, 374.

Vaikka Eeva Alha kirjoitti *Nainen ja Onni* -julkaisun huomattavasti myöhemmin, oli hänen näkemyksessään yhteneviä piirteitä 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun naisasianaisten käsitysten kanssa. Erityisesti yhteys Canthin näkemykseen on *Nainen ja Onni* -teoksen perusteella huomattava. Alha siteerasi kanssa raamatunjaetta, joka ilmensi miehen ja naisen tasa-arvoa suhteessa Jumalaan; molemmat olivat yhtä lailla Jumalan kuvia. Lisäksi Alha korosti naisen ja miehen tasa-arvoa avioliitossa, mutta myös sen rikkomisessa, sillä molemmat olivat hänen mukaansa syyllisiä. Kuitenkin syy ja ongelmat kasautuivat hänen mukaansa yksinomaan naiselle. Naisasialiikkeen siveellisyyden korostus näkyi tässä tasa-arvon korostuksena suhteessa miehiin. Alha kirjoitti keskinäisestä kunnioituksesta monessa kohdin julkaisua:

Tosi rakkauden tunnusmerkkeihin kuuluu k u n n i o i t u s. – – kunnioitus on toisen persoonallisuuden ja erikoisominaisuuksien arvossa pitämistä ja liittyä mitä välittömimmin läheiseen luottamukselliseen suhteeseen. – – Kuinka paljon enemmän tarvitaankaan keskinäistä kunnioitusta niiden kahden ihmisen välillä, jotka yhdessä aikovat perustaa kodin!⁶⁵

Alha näki, että siveellinen käytös ajoi kaikkien naisten etua. Hänen näkemyksenä mukaan nainen oli velvollinen toimimaan siveellisyyden esimerkkinä. Samalla nainen toimi kaikkien naisten arvostuksen ja kunnioituksen vaalijana. Samankaltaisuus naisasialiikkeen etujenajamisessa oli huomattava. Alha ei maininnut naisasiaa kirjoituksessaan, mutta odotukset ja velvollisuudet, joita hän naisille asettaa, liittyivät selkeästi naisasian ajamiin tavoitteisiin. Alha nosti kunnioituksen ja siveyden esille samassa asiayhteydessä korostaakseen yksittäisen naisen merkitystä suuremmassa asiassa, tasa-arvoisen arvostuksen saamisessa suhteessa miehiin. Tämä ilmeni useasti *Nainen ja Onni* -julkaisussa:

Kun nuori nainen unohtaa ennen kaikkea olevansa i h m i n e n, jolla on sanomaton arvo Jumalan kuvana ja Kristuksen verellä lunastettuna sieluna, sillä >Kristuksessa ei ole miestä eikä naista> (Gal. 3:28) ja asettaa sukupuoliset harrastukset etualalle, menettää hän ennenpitkää kunnioituksen itseään kohtaan. – – Hänestä tulee vähitellen pintapuolinen, kevytmielinen maailmannainen, joka ei paljonkaan mieti elämänsä tarkoitusta ja naisena olemisen suurta edesvastuuta – – Millaisen käsityksen saavatkaan tällaisesta suhtautumisesta nuoret miehemme tyttäristämme! – – Häntä ei kunnioiteta.⁶⁶

Valkonauhaliitto oli Helsinkiin vuonna 1904 perustettu kristillinen naisyhdistys, joka toimi erityisesti naisten siveellisyystietoisuuden lisäämiseksi.⁶⁷ Liiton toiminnan keskeisiä piirteitä kuvasi 1920- ja 1930-luvuilla

⁶⁵ Alha 1932, 6–8.

⁶⁶ Alha 1932, 8, 10, 11 –12.

⁶⁷ Markkola 2002, 189, 199; Antikainen 2006a, 118.

kristillissiveelliset arvot, raittius sekä isänmaan ja kodin merkitys. Erityisesti yhdistys teki työtä prostituution ehkäisemiseksi ja siveellisyysasian edistämiseksi Suomessa. Valkonauhaliitto, jonka toimisto sijaitsi samassa rakennuksessa Liisankatu 27:ssä Alhan työnantajan SNKL:n kanssa, pyrki kuten monet muutkin naisjärjestöt lisäämään naisten siveystietoisuutta novellien ja kertomusten avulla. Kirjalliset julkaisut ja niiden levittäminen eivät asettaneet naisia näkyvään ja julkiseen rooliin, mikä ei olisi ollut 1930-luvun alussa kaikin puolin hyväksyttävää. Kirjallisissa julkaisuissa naiset pystyivät tuomaan esiin omia näkemyksiään. Kertomukset käsitelivät esimerkiksi kaksinaismoraalia ja siveellisyyttä.⁶⁸ Alha hyödynsi teoksessaan tätä muiden aikansa naisten käyttämää tapaa välittää tietoa. Julkaisuiden avulla Alhan oli mahdollista levittää tietoa naisille hänelle itselleen tärkeästä aiheesta, naisten etujen ajamisesta yhteiskunnassa.

”Siveellisen puhtauden” lisäksi Alha korosti naisen velvollisuutta edistää raittiutta. Nuoren naisen, tulevan vaimon ja äidin olisi vältettävä miestä, joka nautti liikaa alkoholia. Perustamalla perheen ja yhteisen kodin tällaisen miehen kanssa, nainen saattoi Alhan mukaan vaaraan niin oman kuin lastensa turvallisuuden ja tulevaisuuden.⁶⁹ Naisen asemaa tilanteessa Alha luonnehti värikkäästi:

Mies joka rakastaa pirtupulloa enemmän kuin naista, ei ole naisen rakkauden arvoinen eikä kykene luomaan onnellista kotia. Ja koko kansa on kiitollinen naisille, jotka kieltäytyvät perustamasta kotia väkijuomia käyttävien ja kevytmielisten miesten kanssa. Sillä hyvät, onnelliset kodit kasvattavat tervettä, hyvinvoipaa kansaa – – Ja tässä kohden aukenee Suomen naisille mitä valtavin ja suurmerkityksellisin tehtävä, jota suorittamaan on kutsuttu sekä köyhä että rikas, ylhäinen kuin alhainen, oppinut ja vähemmän oppia saanut. Kodin onnea varjellessaan hän vaalii koko kansan onnea.⁷⁰

Suomessa oli voimassa vuosina 1919–1931 kieltolaki, joka rajasi alkoholinkäyttöä ja -myymistä. Lehdissä ja julkisuudessa käytiin keskustelua alkoholinkäytöstä ja sen vaikutuksesta perheisiin ja lapsiin. Keskustelussa naisen velvollisuudeksi kodin huolehtijana ja lasten kasvattajana muodostui myös raittiuden edistäminen. Vastuun kohdistaminen naiseen painottui keskustelussa. Kertomukset ja artikkelit varoittivat nuoria naisia valitsemasta runsaasti alkoholia käyttäviä miehiä puolisoikseen. Jos nainen avioituisi tällaisen miehen kanssa, hän olisi itse syyllinen alkoholin käytön haittavaikutuksiin; väkivaltaan ja lasten

---

⁶⁸ Markkola 2002, 210; Eskelinen 2005, 59, 61, 71; Antikainen 2006a, 118–119.

⁶⁹ Alha 1932, 18.

⁷⁰ Alha 1932, 17–18.

kärsimykseen. Siksi naisen velvollisuus oli ennaltaehkäistä omalla toiminnallaan seuraavien sukupolvien ongelma.⁷¹

Myös SNKL oli huolissaan nuorison alkoholikäytöstä ja liiallisesta ”huvitteluelämästä”. 1920-luvun puolivälistä eteenpäin liitto pyrki tavoittamaan työssään enemmän nuoria ja saamaan heitä toimintaansa mukaan.⁷² 1920- ja 1930-luvuilla yhteiskunnassa oli toistuvasti pinnalla nuorison ongelmat kuten koulutus, varkaudet, työttömyys ja alkoholikäyttö. Nuori, vasta itsenäistynyt valtio halusi kasvavasta nuorisosta vastuullisia ja terveitä kansalaisia. Siksi heihin kiinnitettiin useammalta eri taholta huomiota.⁷³

Nainen ja Onni -julkaisussa ilmenevä Alhan näkemys naisesta raittiuden edistäjänä oli tyypillinen käsitys vuoden 1932 kontekstissa. Syy Alhan tarpeelle kirjoittaa raittiuden merkityksestä naisen velvollisuutena oli voinut nousta raittiusaatteen vaikutuksesta. Hänen taustayhteisöllään SNKL:llä oli tavoitteena edistää raittiusaatetta nuorten parissa, mikä liiton yhteisenä visiona saattoi olla vaikuttavana tekijänä *Nainen ja Onni* -julkaisussa. Kirjoituksesta välittyi selkeästi huolestuneisuus ajan tilanteesta. Korostamalla raittiuden merkitystä, Alhan näkemys nivoutui yhteen kontekstissa voimakkaana esillä olleeseen aatteeseen.

Alha kiteytti ensimmäisen luvun loppuun sen, miten äidit, vaimot ja nuoret naiset olivat velvollisia kutsumuksensa kautta toimimaan niissä tehtävissä, joihin heidät oli Jumalan toimesta asetettu; niin äiteinä kuin vaimoina. Kuitenkin hän kirjoitti siitä, miten näiden roolien lisäksi osa naisista on kutsuttu toimimaan myös muissa tehtävissä, joissa samoja velvollisuuksia oli mahdollisuus hyödyntää.⁷⁴ Alha kirjoitti naisten tehtävistä avioliiton lisäksi seuraavasti:

Kaikki naiset eivät tule täyttämään paikkaansa puolisona ja äitinä, mutta nykyajan naiselle tarjoutuu mitä moninaisempia tehtäviä, joissa hänen äidillisyyttään ja muita arvokkaita naisellisia ominaisuuksia tarvitaan ja joissa hän itse saa kokea mitä suurinta tyydytystä.⁷⁵

Naisten työskentely kodin ulkopuolella oli kehityksestä huolimatta vielä vähäistä 1930-luvun Suomessa. Heidä oli työskennellyt erilaisissa tehtävissä yhteiskunnassa ja kirkossa 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä, mutta kasvava työttömyys miesten keskuudessa hidasti myös naisten työllistymistä Suomessa 1930-luvun alussa.⁷⁶ Kirkollisessa kontekstissa naisten oli mahdollista

---

⁷¹ Kaartinen 2011, 13, 145–146, 169, 171, 180.

⁷² Lund 2007, 61.

⁷³ Kaarninen 1995, 217–218, 221, 231, 234.

⁷⁴ Alha 1932, 19.

⁷⁵ Alha 1932, 19.

⁷⁶ Jallinoja 1983, 119.

työskennellä erityisesti työtehtävissä, joihin heillä oli hengellisen kutsumuksen peruste. Tällainen tehtävä oli esimerkiksi diakonissan työ, joka pohjautui luterilaiseen kutsumuskäsitykseen.⁷⁷ Se, että Alha kirjoitti julkaisun loppupuolella nuorten naisten mahdollisuudesta ja kutsumukseen toimia kodin ulkopuolella olevissa tehtävissä poikkesi ajan käsityksestä naisen roolista ja tehtävästä. Syy siihen, miksi Alha tästä kirjoitti, liittyi hänen omaan esimerkkiinsä.

Eeva Alha oli itse naimaton nainen, joka työskenteli palkkatyössä elättäen itse itsensä. Alha oli opiskellut nuoruudessaan ja päätynyt töihin SNKL:lle. Hän huolehti äidistään ja tädistään, jotka asuivat hänen luonaan Hämeenlinnassa. He olivat muuttaneet hänen luokseen vuonna 1927, jolloin Alhan isä, Rengon kirkkoherra, oli kuollut. Omien sanojensa mukaan Alhaa oli kannustettu kotona opiskeluun ja työelämään.⁷⁸

Alhan henkilöhistorian tarkastelu osoittaa, että hänen näkemyksensä naisen kutsumuksesta kodin ulkopuoliseen työhön pohjautui hänen omaan kokemukseensa. Alha toimi ja eli itsenäisesti. Omasta kokemuksesta heijastui vivahteita myös *Nainen ja Onni* -teokseen. Hän rohkaisi nuoria naisia kuuntelemaan omaa kutsumustaan, kuten häntä itseään oli lapsuudenkodissa rohkaistu. Kutsumus koski Alhan mukaan monia erilaisia tehtäviä, ei vain äitiyttä ja avioliittoa. Eeva Alha oli itse esimerkki tästä elämänvalinnasta.

2.3 Tasapainoilu Haagarin ja Saaran roolien välillä

Nainen ja Onni -julkaisun toinen luku oli *Orjattaren tarina*. Se oli kerronnallinen tarina, jossa Alha käsitteli *Vanhan Testamentin* naisia, Saaraa ja Haagaria.⁷⁹ Toinen luku oli sivumäärältään huomattavasti lyhyempi kuin ensimmäinen luku. Se oli käsittelyltään ja aiheeltaan hieman irrallinen ensimmäisestä luvusta, vaikka käsitteli osittain naisen roolia, tehtävää ja velvollisuuksia avioliitossa.

Toinen luku pohjautui *Vanhan Testamentin* kertomukseen Abrahamista, hänen vaimostaan Saarasta ja orja Haagarista. Iäkäs Saara ei uskonut enää saavansa Jumalan hänelle lupaamaa lasta, joten Saara kehotti miestänsä Aabrahamia hankkimaan lapsen orja Haagarin kanssa.⁸⁰ Alhan mukaan tämän raamatunkertomuksen naisten kokemukset ja piirteet olivat rinnastettavissa myös hänen oman aikansa naisiin. Alhan ajan Haagar oli nainen, joka ei ollut kuunnellut

---

⁷⁷ Kauppinen-Perttula 2004, 25.

⁷⁸ KA NK Ub:2 Alha omaisille 4.4.1939; KA NK Hf:1 Alha Lennart Pinomaalle 12.7.1950.

⁷⁹ Alha 1932, 21.

⁸⁰ Alha 1932, 21–22.

Jumalan toiveita, vaan toimi itsekkäästi. Naisia houkuttelivat erilaiset kiusaukset, jotka veivät heidät pois Jumalan läheisyydestä. Alha ei kuitenkaan syyllistänyt Haagara vaan näki tämän toimineen olosuhteiden pakosta, sillä orjana hänen oli toteltava isäntäänsä Aabrahamia.⁸¹ Hän korosti, että Jumala ei hylkää apua tarvitsevaa, ei Haagara eikä ”nykyajan” naista. Alha näki, että Jumala ei halua ”jumalattoman kuolemaa”, vaan että jokainen löytäisi hänen rakkautensa ja anteeksiantonsa.⁸² Saaraa Alha kuvasi heikoksi, sillä Saara ei ollut luottanut Jumalan lupaukseen omasta lapsesta, vaan oli hätiköinyt ratkaisuisaan ja aiheuttanut siten tilanteen kaikille osapuolille harmia ja vaikeuksia.⁸³ Alhan ei selvästi asettunut kummankaan puolelle, vaan epäselvästi esitti argumentteja molempien naishenkilöiden puolesta.

Suomen Naisyhdistyksen ja Unionin huomion kohteena oli jo vuonna 1886 olleet Raamatun kertomus Saarasta, Abrahamista ja Haagarista. Excelxior-kalenterissa naisasianaiset esittivät vihkikaavasta poistettavaksi osaa, missä nainen lupasi alistua miehen tahtoon. Kirkon käsikirjassa nainen rinnastettiin Saaraan, joka ”kutsui Aabrahamia herrakseen”. Naisasianaiset kirjoittivat, että Saara oli sopimaton vaimon esikuvaksi, sillä hän oli toiminut valheellisesti ja väärin Aabrahamin kanssa ajaessaan Haagarin ja hänen poikansa pois heidän luotaan. Tämän vuoksi naisasianaiset ehdottivat Saaraa käsittelevän osan poistamista vihkikaavasta. Kirkon päättäjien taholta vaatimukseen ei kuitenkaan kiinnitetty vielä 1800-luvun lopulla huomiota.⁸⁴

Kirkon taho kiinnitti myöhemmin huomiota Ilmari Kiantoon, joka esitti vuonna 1909 saman näkemyksen Saarasta ja Aabrahamista kuin minkä naisasianaiset olivat tehneet aiemmin. Kiantoa vastaan nostettiin kanne Jumalan pilkasta, koska Kianto kirjoitti aiheesta käsittelevän artikkelin sanomalehteen Lahdessa. Hänet tuomittiin maksamaan sakkoja.⁸⁵ Avioliittolaki, joka tasavertaisti puolisoitten oikeudellista ja taloudellista asemaa, astui voimaan vuonna 1929. Lain mukaan molemmilla puolisoilla, myös naisilla oli yhtäläinen päätäntävalta omaisuuteen, omaan työntekoon ja vanhemmuuteen. Uusi laki vahvisti naisen asemaa avioliitossa ja antoi itsenäisen päätäntävällän työntekoon, mikä aiemmin oli ollut vain aviomiehellä.⁸⁶

---

⁸¹ Alha 1932, 25–26, 36.

⁸² Alha 1932, 35–36.

⁸³ Alha 1932, 22.

⁸⁴ Rajainen 1978, 325.

⁸⁵ Rajainen 1978, 326.

⁸⁶ Pylkkänen 1999, 33–36.

Alha paheksui Saaran hahmoa tekstissään. Hänen mielestään Saaran olisi pitänyt toimia toisin, eikä tuomita Haagaria. Saara ei toteuttanut velvollisuuttaan puolisona ja kristittynä oikein lähettäessään Haagarin pois.⁸⁷ On mahdollista, että kolme vuotta ennen julkaisun ilmestymistä voimaan noussut avioliittolaki vaikutti siihen, miten Alha ymmärsi Saaran velvollisuuden ja tehtävän omasta kontekstistaan käsin. Naisen ja vaimon kutsumus ja tehtävä, jota hän kirjoituksessaan aiemmin käsitteli, nousi esille sanattomasti myös tässä kertomuksessa. Koska avioliitossa molemmilla oli tasa-arvoinen vastuu, Saaran velvollisuus olisi ollut toimia vastuullisemmin Haagarin suhteen. Hänen toimintansa ei siis Alhan mukaan ollut esimerkillistä. Alhan näkemyksessä oli selkeästi samaa kritiikkiä Saaraa kohtaan, kuin mitä naisasianaisilla oli ollut.

Kokonaisuudessaan Haagaria ja Saaraa käsitellyt luku sisälsi keskinäisiä ristiriitoja.⁸⁸ Toisaalta Alha ymmärsi molempia osapuolia, toisaalta paheksui kumpaakin. Tarinasta puuttui johdonmukaisuus. Oletettavasti Alha halusi kirjoittaa tarinan siksi, että se oli naisasianaisen paljon käsittelemä ja paheksuma kertomus. Julkaisua kolme vuotta aiemmin muuttunut avioliittolaki todennäköisesti inspiroi Alhaa kirjoittamaan aiheesta. Ristiriitaisuus saattoi johtua siitä, että joko Alha ei halunnut tuoda selkeästi omaa mielipidettään esiin peitellen sitä tai sitten hän ei ollut näkemyksestään täysin varma.

Kirkon piirissä naisten asema ja vaikuttamismahdollisuudet kehittyivät hitaasti.⁸⁹ Huomioiden ajan kontekstin ja naisten aseman kirkollisessa piirissä puhujina, Alhan varovaisuus oli keino välttää pahennusta kirkon piirissä. Raamatunkertomuksen uuteen tulkintaan ei aiemman perusteella oltu suhtauduttu myönteisesti kirkossa. Alhan tasapainottelu Saaran ja Haagarin välillä johtui siitä, että hän pyrki välttämään tekstissään konflikteja ja väärinymmärryksiä.

Kaiken kaikkiaan Alhan näkemys naisten roolista *Nainen ja Onni* -julkaisussa pohjautui rooleihin, velvollisuuksiin ja tehtäviin, joita yhteiskunnassa korostettiin muutenkin paljon. Pienet vivahteet naisasiaan ja naisen tasa-arvoiseen asemaan suhteessa miehiin näkyivät siellä täällä tekstissä. Alha ei kuitenkaan esittänyt näkökulmia, jotka olisivat poikenneet kontekstin ajattelusta huomattavasti eikä nämä vivahteet olleet keskiössä julkaisussa. Tasapainoilu roolien välillä johtui todennäköisesti kristillisestä kontekstista, jossa naisen asema

---

⁸⁷ Alha 1932, 22.

⁸⁸ Alha 1932, 22–23, 25–26.

⁸⁹ Lehtiö 2002, 196.

ja rooli eivät olleet vielä 1930-luvun alussa olleet tasa-arvoiset miesten kanssa. Orastavista viittauksista huolimatta pääpaino Alhan näkemyksessä oli kuitenkin naisen perinteisessä roolissa perheen vastuunkantajana.

3. Tytöt odottavat opastajaa 1937

3.1 Ensimmäisen tyttökerho-oppaan synty ja vastaanotto

Alhan seuraava naisia ja tyttöjä käsittelevä teos *Tytöt odottavat opastajaa* julkaistiin vuonna 1937. Teos oli tarkoitettu ohjekirjaksi seurakunnan ja kristillisten yhdistysten tyttötyöhön. Se koostui neljästä eri luvusta: *Kristillisen tyttötyön tehtävä ja työmaa*, *Käytännön tyttötyö*, *Tyttötyöntekijä* ja *Työntekijän ja tyttökerhon käsikirjasto*. Alha perusteli oppaassa, miksi kristillinen tyttötyö oli hänen näkemyksensä mukaan tarpeellista. Hän kuvasi sitä, millaisia murrosikäiset tytöt olivat ja mitkä piirteet tyttöjen uskonnollisessa elämässä korostuivat. Alha esitteli erilaisia toimintamuotoja ja käytännönohjeita tyttökerhoihin. Hän toi esille kerhon perustamisen haasteita ja mitä teemoja toiminnassa tuli hänen mukaansa korostaa. Alha kuvasi myös sitä, millaisia tehtäviä ja velvollisuuksia oli naisella, joka ryhtyi työskentelemään tyttötyöntekijänä. Teos oli suunnattu nimenomaan tyttötyöntekijöille, kerhonjohtajille tai sellaiseksi haluaville. Vaikka teoksen päätarkoitus oli olla opas ja ohjekirja, se sisälsi Alhan näkemyksen tyttöjen ja heidän kasvattajien roolista seurakunnassa.

Tytöt odottavat opastajaa ja *Nainen ja Onni* –julkaisun välillä oli viisi vuotta. Alha kirjoitti teoksen alkusanoissa kirjoitustyön luonteesta ja vaikuttimista:

Kiireisen työn lomassa en ole voinut tehtävääni syventyä niin hyvin kuin olisin toivonut. Iloitsen kuitenkin, että olen saanut mahdollisuuden yrittää edes tälläkin tavoin palvella niitä tovereita, jotka mielellään omistavat aikaansa ja voimiaan lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Kiitän sen vuoksi Suomen Nuorten Kristillisen Liiton Päätoimikuntaa, joka tämän on tehnyt mahdolliseksi ja suhtautunut myötätuntoisesti kirjalliseen työskentelyyni. Samalla pyydän lausua kunnioittavat kiitokseni kaikille niille yksityisille henkilöille ja yhdistyksille, jotka eri tavoin ovat myötävaikuttaneet kirjani kokoonpanoon ja valmistautumiseen. – –
Hämeenlinnassa, lokakuun 30 päivänä 1936.⁹⁰

Alha kirjoitti siis teosta työn ohessa. Hänen työnantajansa SNKL oli tietoinen kirjoitusprosessista ja tuki sen valmistumista, kuten alkusanoista kävi ilmi. Alkusanat osoittavat, että vaikka teos julkaistiin vuonna 1937, sitä kirjoitettiin jo edeltävinä vuosina. Näin ollen teos oli useamman vuoden prosessi ja Alhan siihen mennessä laajin ja suurin kirjoitustyö.

Yrjö Karilas vastasi jälleen Alhan teoksen kustantamiseen liittyneistä yksityiskohdista.⁹¹ Alha kirjoitti Karilalle kolme kirjettä koskien kustannettavaa teosta. Haasteelliseksi teoksen kustantamisessa nousi korkeat kustannuskulut.

⁹⁰ Alha 1937, 7–8.

⁹¹ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilalle 28.1.1937.

Tytöt odottavat opastajaa oli huomattavasti laajempi kuin Alhan aiemmat julkaisut, sivuja siinä oli 201 ja myyntihinta 25 markkaa.⁹² Oli tärkeää saada kirjaa myytyä ja sen vuoksi markkinointiin kiinnitettiin kirjeenvaihdossa erityistä huomiota.⁹³

Alha sai kuitenkin apua kirjan markkinointiin. Hän totesi kirjeessään Karilaalle, että johtajatar Wennerwirta oli lupautunut huolehtimaan siitä, että hänen paikkakuntansa lehdissä kirjoitettaisiin teoksen julkaisemisesta.⁹⁴ Elsa Wennerwirta (1885–1968) oli Sortavalan diakonissalaitoksen johtajatar ja diakoniatyön uranuurtaja.⁹⁵ Myös piispa Lehtonen oli auttanut rovasti A. Carlstedin avustuksella Alhaa saamaan kirja-arvostelun *Uuden Suomen* juhannusnumeron pyhäpäiväsivulle.⁹⁶ Alekski Lehtonen (1891–1951) toimi SNKL:n puheenjohtajana vuosina 1931–1945 ja oli Tampereen piispana.⁹⁷

Lisäksi professori Gulin oli auttanut Alhaa saamaan Aune Torikan kirjoittaman kirja-arvostelun *Teologisen aikakauskirjan* numeroon.⁹⁸ Eelis Gulin (1893–1975) toimi eksegetiikan professorina Helsingin Yliopistossa.⁹⁹ Sofia Ruotsalainen kirjoitti arvostelut *Opettajalehteen*, *Alakansakouluun* ja *Kristillinen kasvatus* -lehteen. Pastori Virkkunen ja pastori Aurola olivat luvanneet Alhalle, että kirjoittaisivat arvostelut *Nuoreen Kirkkoon* ja *Kirkon Nuorisoon*.¹⁰⁰ Paavo Virkkunen (1874–1959) oli Helsingin eteläisen suomalaisen seurakunnan kirkkoherra ja poliittinen vaikuttaja. Verner Aurola työskenteli NMKY:n pääsihteerinä.¹⁰¹ Alha toivoi Karilaalta, että kustantaja osaltaan mainostaisi teosta lähettämällä sitä Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliittoon, diakonissalaitokseen ja kristillisiin kansanopistoihin.¹⁰² Lisäksi Alha kirjoitti, että oli mainostanut kirjaa Lauritsalassa työntekijäkurssilla, jossa oli ollut runsaasti osallistujia. Tuleva teos oli herättänyt kuulijoissa paljon positiivista kiinnostusta.¹⁰³

---

⁹² KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilaalle 28.1.1936; Alha 1937, 201.

⁹³ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilaalle 28.1.1936.

⁹⁴ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilaalle 30.8.1936.

⁹⁵ Huhta&Malkavaara 2005, 93.

⁹⁶ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilaalle 30.8.1936.

⁹⁷ Lauha 2001; Kortekangas 2001; Lund 2007, 184.

⁹⁸ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilaalle 30.8.1936.

⁹⁹ Lauha 2001; Kortekangas 2001; Lund 2007, 184.

¹⁰⁰ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilaalle 30.8.1936.

¹⁰¹ Vares 2001; Antikainen 2006b, 213.

¹⁰² KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilaalle 16.6.1937.

¹⁰³ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilaalle 30.8.1936.

Tytöt odottavat opastajaa oli ensimmäinen nimenomaan kristilliselle tyttötyölle ja sitä työtä tekeville naisille suunnattu teos.¹⁰⁴ Se oli sisällöltään laaja ja käsitteli naisten ja tyttöjen merkitystä kirkossa sekä naisten ja tyttöjen hengellisiä tarpeita. Myös Alha itse tiedosti tämän:

Johtajatar Wennerwirta oli sitä mieltä, että kirjallani olisi antamista muillekin kuin vain kerhotyöhön ryhtyvillä ja lupasi huolehtia, että sikäläisissä lehdissä kirjoitetaan siitä, kun se ilmestyy. – – Mainostuksessa olisi ehkä syytä mainita, että se on oikeastaan ainoa alallaan meidän kansakuntatyötä käsittelevänä kirjallisuudessamme.¹⁰⁵

Kirjeenvaihdon perusteella voi todeta, että Alha teki kaikkensa, jotta *Tytöt odottavat opastajaa* mainostettaisiin mahdollisimman monipuolisesti. Kirja-arvosteluiden avulla oli mahdollista saada näkyvyyttä alueilla, joilla kristillistä tyttötyötä ei vielä tunnettu. Sen vuoksi kirja-arvosteluita oli useassa eri lehdessä. Alhan kirjoittama teos kiinnosti myös kirkollisen piirin vaikuttajia ja häntä auttaneet henkilöt toimivatkin tärkeissä tehtävissä kristillisessä ympäristössä. Koko maan laajuisella mainostuksella pyrittiin Alhan ja muiden asiaan vaikuttaneiden henkilöiden toimesta varmistamaan, että korkeat kustannukset saataisiin katettua. Mainostuksella pyrittiin huomiota itse teoksen aiheelle; naisten ja erityisesti tyttöjen kristilliselle toiminnalle.

Tytöt odottavat opastajaa -teoksen vastaanotto oli kirja-arvioiden perusteella myönteinen. Nimimerkki S.R. eli Sofia Ruotsalainen oli kirjoittanut *Kristillinen Kasvatus* -lehteen 16.7.1937 lyhyen kirja-arvion, jossa kuvasi teosta. Hän mainitsi, että juuri ilmestynyt teos oli asiantuntevan ja tyttöihin hyvin perehtyneen opettaja Eeva Alhan kirjoittama. Ruotsalainen kirjoitti, että kirja muodostui kahdesta osiosta, joista ensimmäinen osio muodostui kirjan alun luvuista, jotka käsittelivät tytön uskonnollisuuteen ja kasvatukseen liittyviä seikkoja. Toinen osa muodostui käytännönohjeista tyttötyöstä. Kolmas osio oli teoksen loppuosa, joka käsitteli työntekijän tehtävää. Ruotsalainen piti hyvänä asiana sitä, että Alha oli käyttänyt teoksen alkuosassa hyödykseen suomenkielistä ja ulkomaista kirjallisuutta kirjoittaessaan tyttöjen piirteistä. Elämäkerrat ja Alhan oma tutkimus olivat hänen mukaansa myös ”valottava” lisä teokseen. Kirja-arvion lopussa Ruotsalainen suositteli teosta kaikille ihmisille, jotka työskentelivät tyttöjen parissa.¹⁰⁶ Alhan ja Karilaan kirjeenvaihdossa Alha

¹⁰⁴ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilalle 30.8.1936; KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilalle 16.6.1937.

¹⁰⁵ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilalle 30.8.1936; KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilalle 16.6.1937.

¹⁰⁶ Ruotsalainen 1937, *Kristillinen kasvatus* 16.7.1937.

mainitsi Ruotsalaisen kirjoittavan myös *Opettajainlehteen* ja *Alakansakouluun*. Opettajainlehdessä ei kuitenkaan ollut varsinaista kirja-arvostelua, vaan lehden *Kirjallisuutta* -osiossa oli pelkkä pieni mainos, jossa kerrottiin teoksen nimi, hinta ja tekijä.¹⁰⁷

Aune Torikka kirjoitti kirja-arvion *Teologiseen Aikakauskirjaan* 1937. Hän jakoi kirjan kahteen osaan, alkupuolen tyttöjen erityispiirteitä ja kehitystä tarkastelevaan osioon sekä käytännöntyön esittelyyn. Käytännöntyö oli hänen mukaan esitetty teoksessa selkeästi ja aloittelijallekin sopivasti. Alun osiota Torikka piti hyvänä, sillä se esitti hänen mukaansa hyvin tytön uskonnollisuutta ja erityispiirteitä. Torikka oli Alhan kanssa samaa mieltä siitä, että tyttöjen uskonnollisuus oli hyvä tiedostaa heidän kanssaan työskennellessä. Hän toi esille sen, että teoksessa liitettiin tyttötyö osaksi yhdistyksen toimintaa, mutta myös paikallista seurakuntaa. Se esti tyttötyön jäämisen irralliseksi ympäristöstään. Torikka kirjoitti arviossaan lisäksi siitä, kuinka teoksessa nousi esiin tyttöjen sielunhoito ja sen tärkeys tyttötyössä. Kirja oli hänen mukaansa pätevä, sillä kirjoittaja oli oman alansa hyvin tunteva ja aiheeseen perehtynyt. Lopussa hän totesi *Tytöt odottavat opastajaa* -teoksen olevan ”lahja kristilliselle nuorisotyöllemme”.¹⁰⁸

SNKL:n omassa nuorille suunnatussa lehdessä *Kirkon nuoriso* oli lyhyt kirja-arvio, jossa samalla mainostettiin uutta tyttökerhotyönopasta. Nimimerkki ”s” piti Alhan teosta ”raikkaana” ja virkistävänä” ja hänen mukaansa teos esitteli onnistuneesti ”tytön sielunelämää ja uskonnollisia harrastuksiaan”. Kirja-arvio korosti kuitenkin teoksen olevan ensisijaisesti käytännönopas tyttökerhoille ja piti sitä tarpeellisena kaikille tyttötyöstä kiinnostuneille. Myös Helsingin seurakuntien nuorisolehti *Nuori kirkko* julkaisi mainoksen, jossa mainostettiin *Tytöt odottavat opastajaa* -teosta. Teosta kuvailtiin siinä hyödylliseksi oppaaksi, joka sisälsi asiaa ”valaisevaa” tietoa.¹⁰⁹

Hilja Varkian kirjoittama pidempi arvostelu *Nuoren kirkon* seuraavassa numerossa piti teosta ensisijaisesti käytännöntyön oppaana, vaikka totesi kirjan sisältäneen myös alussa perusteluja tyttötyölle ja toiminnan pohjalle. Varkia siteerasi kirjasta väitettä ”tytöt eivät tarvitse erikoista hoitamista” ja yhtyi Alhan kanssa näkemykseen siitä, että väite oli väärä. Hän suositteli teosta kaikille asiaa

---

¹⁰⁷ KA WSOY kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilaalle 16.6.1937; Opettajainlehti 28/1937 ”Toimitukselle tullutta kirjallisuutta”.

¹⁰⁸ Torikka 1937, 265–266.

¹⁰⁹ Kirkon nuoriso 8/1937, ”Kirjallisuutta”; Nuori Kirkko 6/1937, ”Uusia virtauksia”.

harrastaville ihmisille, niin kokeneille kuin aloittelijoillekin. Vaikka teos oli hänen mukaansa hyvä, esitti Varkia pienen kritiikin sitä kohtaan, että teos ei ollut huomionnut partiotyötä laisinkaan. Tämä oli kuitenkin vain pieni puute ja kokonaisuus oli toimiva.¹¹⁰ Hilja Varkia oli ensimmäinen seurakuntaan rippikoulu- ja nuorisotyöhön palkattu naisteologi.¹¹¹ Hänen kirja-arvionsa poikkesi hieman muista arvioista, sillä se sisälsi pientä kritiikkiä. Varkia otti muita selkeämmin kantaa ja osoitti olevansa samaa mieltä Alhan kanssa siitä, että tyttöjen toiminta seurakunnassa oli tarpeellista. Tämä kannanotto johtui varmastikin siitä, että Varkia oli itsekin työalan asiantuntija.

Kaikkien kirja-arvioiden sävy oli positiivinen ja Alhan teos sai myönteistä palautetta arvioitsijoilta.¹¹² Arvioijat nostivat esille samoja asioita. He korostivat Alhan asiantuntijuutta ja suosittelivat kirjaa laajemmallekin lukijakunnalle kuin vain tyttötyötä tekeville. Yhteistä kirja-arvioissa oli se, että ne olivat neutraaleja teoksen alussa esitetyn tytön uskonnollisuuden roolin suhteen. Kirja-arvioiden kirjoittajat eivät ottaneet Varkiaa lukuun ottamatta kantaa Alhan esittämiin näkemyksiin. Kritiikki teosta kohtaan oli vähäistä. Tämän perusteella on todennäköistä, että kyseiset kirja-arviot olivat todennäköisesti mainostusta Alhan kirjalle, eivätkä ne olleet kirjaa tarkasti analysoivia arviointeja. Tätä tukee se, että Alha itse oli Karilaan kanssa käydyn kirjeenvaihdon perusteella henkilökohtaisesti pyytänyt, että kirja-arviot kirjoitettaisiin kyseisiin lehtiin.

Seurakuntatyö 1930-luvulla oli sukupuolittunut siten, että naiset tekivät pääasiassa töitä tyttöjen ja naisten parissa.¹¹³ Tämä sukupuolittunut ajatusmaailma näkyi *Tytöt odottavat opastajaa* -teoksen mainonnassa. Kirja-arviot olivat naisten kirjoittamia. Vaikka Alhan ja Karilaan kirjeenvaihdon perusteella arvioiden taustalla oli miehiä, itse arviot kirjoittivat naiset. Naisille suunnatun kirjallisuuden mainostajina toimivat ajatusmaailman mukaisesti naiset. Sitä, oliko naiskirjoittajien valinta tietoista vai ei, on vaikea todeta, mutta kaiken kaikkiaan kirjoittajia myöten mainonta oli kohdennettu nimenomaan naisille.

Tytöt odottavat opastajaa oli tärkeä teos Alhalle itselleen. Kirjeessään Yhdysvaltoihin muuttaneille omaisille hän mainitsi kirjoittaneensa ensimmäisen suomalaisen kristillistä tyttötyötä käsittelevän kirjan. Hän kertoi sukulaisilleen,

---

¹¹⁰ Varkia 1937, Nuori kirkko 8/1937.

¹¹¹ Lehtiö 2004, 125–126, 368.

¹¹² Ruotsalainen 1937, Kristillinen kasvatus 16.7.1937; Opettajainlehti 28/1937 ”Toimitukselle tullutta kirjallisuutta”; Torikka 1937, 265–266; Kirkon nuoriso 8/1937, ”Kirjallisuutta”; Nuori kirkko 6/1937, Uusia virtauksia; Varkia 1937, Nuori kirkko 8/1937.

¹¹³ Lehtiö 2004, 149.

että kirja oli saanut Suomessa ”rohkaisevan vastaanoton” ja kirjoitti lähettävänsä kirjeen yhteydessä omaisille teoksen, jotta hekin pääsisivät tutustumaan siihen. Kirjeessä Alha kuvasi kirjan erityisyyttä hieman tarkemmin. Hänen mukaansa siitä hyvän teki nimenomaan se, että kirja perustui kokemukseen.¹¹⁴

Alha oli vuonna 1937 työskennellyt tyttötyön parissa 13 vuotta ja tunsu työalan hyvin. Kirjeessä hän viittasi omaan kokemukseensa alalta. Kyseisen kirjeen perusteella hän oli ylpeä teoksestaan ja halusi lähettää juuri sen sukulaisilleen, vaikka oli tuohon mennessä kirjoittanut muitakin teoksia. Positiiviset kirja-arviot, saatu myönteinen palaute ja kiinnostus hänen kirjoitustyötänsä kohtaan useilta kirkollisilta toimijoilta olivat tekijöitä, jotka vaikuttivat rohkaisevasti Alhan kirjoitustyöhön. Alha oli jo vakiinnuttanut asemansa pitkäaikaisena tyttötyön sihteerinä ja kirkollisessa piirissä toimivana naisena. *Tytöt odottavat opastajaa* oli hänen kirjoitustyönsä ensimmäinen suuren huomion saanut teos ja sen kautta Alha profiloitui yhä enemmän myös kirjailijana.

3.2 Tyttötyön tavoitteena ja perusteena kutsumus, äitiys, kasvatus ja sielunhoito

Tytöt odottavat opastajaa oli kaksisataasivuinen opaskirja. Kuten *Nainen ja Onni*, tämä teos oli ulkoisesti hyvin yksinkertainen. Kannessa oli vain teoksen nimi, tekijä ja kustantaja. Takakannessa hinnaksi oli merkitty 25 markkaa. Teksti oli Alhan kirjoittama ja hän esitti siinä omia näkemyksiään, mutta välillä hän lainasi ja perusteli ajatuksiaan kirjallisuudella ja erinäisten henkilöiden näkökulmilla. Viitatessaan muiden ajatuksiin Alha mainitsi sen tekstissä ja sivun alaviitteessä hän toi esille lainauksen tarkat tiedot.¹¹⁵ Viitteiden avulla on mahdollista tarkastella sitä, millaisia henkilöitä Alha arvosti ja keiden ajatukset ja toiminta mahdollisesti olivat vaikuttaneet hänen näkemykseensä naisten ja tyttöjen roolista, tehtävistä ja velvollisuudesta. Erityisesti teoksen ensimmäisessä pääluvussa *Kristillisen tyttötyön tehtävä ja työmaa* Alha käsitteli tyttöjä ja heidän kasvatustaan kirjallisuuden avulla tarkemmin.

Alha nosti esille teoksen alkupuolella useaan otteeseen Valkonauhaliitossa vaikuttaneen naisen Maria Stenrothin (1875–1924).¹¹⁶ Hän siteerasi myös Hilda Käkikoskea (1864–1912) ja Emma Irene Åströmiä (1847–1934), jotka molemmat olivat suomalaisia oman alansa uranuurtajana. Näiden naisten lisäksi Alha

---

¹¹⁴ KA NK Ub:2 Alha omaisille 4.4.1939.

¹¹⁵ Alha 1937.

¹¹⁶ Alha 1937, 42, 46; Eskelinen 2005, 29, 32.

viittasi alaviitteissä moniin muihin naisiin kuten Margit Borgiin (1909–1992), Laimi Laideniukseen (1877–1938), Ester Luttemaniin (1888–1976) ja Hellin Mustalaan (1889–1973).¹¹⁷ Alha selvästi tunsii näiden naisasianaisten ja toimijoiden henkilökuvat ja näkemykset käyttäen niitä perusteina omalle näkemykselleen. Erityisesti perustellessaan tyttötyön merkitystä Alha nosti esille aikansa naisvaikuttajia.

Teoksen ensimmäisessä luvussa *Kristillisen tyttötyön tehtävä ja työmaa* Alha kirjoitti tyttötyön perusteista. Hän totesi, että tytöille ominainen kutsumus toisten ihmisten auttamiseen vahvistui tyttökerhoon osallistumisen myötä. Alha käytti esimerkkinä Hilda Käkikosken elämää ja runoa, jonka Käkikoski oli kirjoittanut toisten ihmisten auttamisesta. Alhan mukaan runo ilmensi tytöissä olevaa halua ja innostusta auttaa läheisiään. Hän yhdisti sen työssään tapaamiensa tyttöjen kirjoituksiin, joissa tytöt kertoivat tulevaisuudentoiveistaan. Näitä oli kansakoulunopettajana toimiminen ja hengellinen toimijuus eli ”työase Herran vainioilla”, kuten esimerkiksi lähetystyöntekijyys.¹¹⁸ Käkikoski, jota Alha lainasi, toimi kansanedustajana vuosina 1907–1910 ajaen erityisesti naisten asemaa edistäviä uudistuksia. Aiemmin opettajana työskennellyt Käkikoski oli taustaltaan uskonnollinen ja aktiivinen Naisyhdistyksen toimija.¹¹⁹ Alha osoitti näkemyksensä tytön luontaisesta kutsumuksesta toimijan rooliin olevan aito peruste tyttötyölle rinnastamalla sen Käkikoskeen, tunnettuun naisasianaiseen, joka oli kokenut hengellisen kutsumuksen toimintaansa.

Alha kirjoitti luvussa myös muista perusteista, joita tytöille suunnatulle toiminnalle löytyi. Tällainen oli tytön rooli uskonnollisena yksilönä. Tyttö, nuori nainen, oli luontaisesti uskonnollisuuteen taipuvainen. Alha kirjoitti, että väitteelle oli olemassa tieteellisiä perusteita. Hänen mielestään oli siten järkevää tarjota hengellistä toimintaa tytöille, koska heillä oli siihen luontainen taipumus.¹²⁰ Ester Lutteman oli ruotsalainen naisteologi, joka toimi naispappeuden ja naisten aseman lujittajana Ruotsin kirkossa. Hän oli vuonna 1919 kokenut ”sisäisen kutsumuksen” pappina toimimiseen.¹²¹ Luttemania lainaten Alha kuvasi naisten ja tyttöjen hengellistä etsintää ja tarvetta sitä vastaavalle toiminnalle seuraavasti:

---

¹¹⁷ Alha 1937, 36, 40, 48, 104, 158–159; Ahtisaari 1997; Väisänen 1998; Hietala&Leikola 2002; Korppi-Tommola 2001; Eskelinen 2005, 97–98; Wallin s.a.

¹¹⁸ Alha 1937, 7, 36–38.

¹¹⁹ Ahtisaari 1997.

¹²⁰ Alha 1937, 40–41.

¹²¹ Wallin s.a.

Tyttöhän on yleensä taipuvainen uskonnollisuuteen. – Ester Lutteman näkee suuren kiitollisuuden aiheen siinä, että erikoisesti naiset näyttävät olevan kotonaan kristinuskon maailmassa, ja pitää tätä ominaisuutta yhtenä naisen korkeimpana armolahjana. Hänestä uskonto vetää nykyajankin naista puoleensa, mitä todistaa mm. naisten runsas osanotto kristillisiin kesäkokouksiin. >Nainen etsii tietoisesti tai tietämättään Kristusta antautuakseen hänelle.>¹²²

Alha jatkoi tytön ja naisen hengellisen työn tarpeen kuvastamista ottamalla Marja Salmelan esimerkikseen. Salmela oli 14-vuotiaana, pitkän sairastamisen seurauksena kokenut uskonnollisen heräämisen. Salmela uskoitämän hengellisen heräämisen vaikuttaneen hänen myöhempään elämäänsä. Alha totesi, että Salmelan hengellisyyden voimistumiseen uskonnollisen kodin lisäksi vaikutti hänen läheinen ystävä, joka toimi Salmelan sielunhoitajana.¹²³

Maria Stenroth, kirjailijanimeltään Marja Salmela, oli yksi Valkonauhaliiton 1900-luvun alun merkittävistä toimijoista. Lisäksi hän toimi useissa muissa naisyhdistyksissä ja oli kirjailija. Hän painotti työssään raittius- ja siveellisyytyötä sekä naisasiaa. Stenrothia kuvattiin kristilliseksi ihmiseksi, jonka elämään vaikutti halu palvella toisia.¹²⁴ Hänen hengellinen ohjaajansa oli Mathilda Wrede, joka toimi kutsumukseensa pohjautuen hengellisessä palvelustyössä.¹²⁵

Kuten Salmela, myös muut tytöt tarvitsivat Alhan mukaan sielunhoitajan, joka kuuntelisi heitä. Tätä varten oli hyvä, että oli olemassa tyttötyöntekijä ja kristillinen tyttötyö. Alha totesi, että sielunhoitajan tehtävä oli tärkeä osa tyttötyötä.¹²⁶ Marja Salmelan esimerkissä yhdistyi kaksi Alhan korostamaa naisen piirrettä; hengellinen kutsumus ja uskonnollinen taipuvaisuus. Esimerkin avulla Alha pyrki osoittamaan tyttötyön tarpeellisuuden sekä korostamaan sen yhtä tärkeintä ulottuvuutta, sielunhoitoa. Tunnetun naishenkilön käyttö esimerkkinä lujitti Alhan omaa näkemystä.

Marja Salmela ja Hilda Käkikoski olivat molemmat uskonnollisia naisia, jotka toimivat yhteiskunnassa näkyvissä tehtävissä eduskunnassa ja kristillisen järjestön edustajina.¹²⁷ Ester Lutteman oli hyvin näkyvä kirkollinen vaikuttaja Ruotsissa.¹²⁸ Nämä naiset toimivat teoksessa Alhan esimerkkeinä. Vaikka pääpaino teoksessa ei ollut erilaisten naiskuvien esiintuomisessa, voi näiden kirjan

---

¹²² Alha 1937, 40.

¹²³ Alha 1937, 41–43.

¹²⁴ Eskelinen 2005, 29–34.

¹²⁵ Eskelinen 2005, 32.

¹²⁶ Alha 1937, 41–43.

¹²⁷ Ahtisaari 1997; Eskelinen 2005, 29.

¹²⁸ Wallin 2017 s.a.

alussa esiin nousseiden esimerkkien avulla nähdä, millaisia naisia Alha itse arvosti. Alha arvosti hengellisiä, kutsumuksen omaavia naisia, jotka kuitenkin toimivat myös kodin piirin ulkopuolisissa tehtävissä. Samalla Alha tuki heidän elämäntyöllään omaa näkemystään siitä, että tytöt tarvitsivat kristillistä toimintaa.

Hengellisen kutsumuksen lisäksi Alha kirjoitti teoksessa naisen erityisestä kutsumuksesta äitinä, kasvattajana ja kodin suojelijana.¹²⁹ *Nainen ja Onni* -julkaisun kantava teema oli kutsumus näihin tehtäviin.¹³⁰ Sama teema oli *Tytöt odottavat opastajaa* -kirjassa. Alhan korostama kutsumusnäkemys kohdentui *Tytöt odottavat opastajaa* -teoksessa nimenomaan tarkastelemaan asiaa kasvatuksen näkökulmasta. Nuorten tyttöjen, yhteiskunnan tulevien naisten kasvatukseen tuli Alhan mukaan kiinnittää erityistä huomiota. Tämä ilmeni jo teoksen ensimmäisillä sivuilla, joissa Alha kirjoitti kristillisen tyttötyön tarkoituksesta:

– – on tärkeätä muistaa, että työstä kasvaa nainen, jonka tehtävä ja merkitys kasvattajana ja elämänskatsomuksen muodostajana on ainoalaatuisen vaativa. >Nainen muodostaa niin ruumiillisesti kuin henkisesti kansan perustan. – Naisen kasvatuksen pitäisi sen tähden olla kansan ylevin ja tärkein tehtävä> – – Jos vanha kaunis vertaus naisesta >kodin sydämenä> pitää paikkansa, on välttämätöntä, että jo ajoissa huolehditaan siitä, että tämä >sydän> pysyy terveenä, ja että nuori tyttö oppii tajuamaan kutsumustehtävänsä arvon ja siihen liittyvän vastuun.¹³¹

Äitiyden roolin, tehtävän ja kutsumuksen vahvistuminen 1930-luvulla oli eurooppalainen ilmiö, joka syntyi osittain yhteiskunnallisista ja poliittisista syistä. Lapsiluku oli laskenut niin Suomessa kuin muissakin Euroopan maissa. Yleinen huoli väestömäärän laskusta aiheutti sen, että naiset ja lapset saivat osakseen huomiota aiempaa enemmän ja äitiys sai vahvan yhteiskunnallisen merkityksen. Äitiyden korostus sai siis jopa kansallisen tehtävän piirteitä. Suomessa äitiys liitettiin valtioon ja kansalaisen velvollisuuteen.¹³² Naisen velvollisuus oli kasvattaa seuraava sukupolvi eettisesti ja moraalisesti valveutuneita kansalaisia. Tähän nivoutui myös siveellisyyden korostus kasvatuksessa. Naisasialiike piti toimintansa perustana sitä, että mies ja nainen olivat kansalaisina tasa-arvoisia. Kuitenkin he korostivat äitiyttä, sillä se oli keskeinen piirre naisen kansalaisuudessa.¹³³

Kasvattajan rooliin Alha liitti siveellisyysohjauksen tehtävän. Oppaan alaluvussa *Siveellisyysohjaus kristillisessä tyttötyössä* hän kirjoitti, että tyttötyössä

---

¹²⁹ Alha 1937, 11.

¹³⁰ Alha 1932, 6, 17, 19.

¹³¹ Alha 1937, 11.

¹³² Sulkunen 1989, 120–121.

¹³³ Pylkkänen 1999, 32–33.

oli tärkeää keskustella tyttöjen kanssa siveyteen liittyvistä asioista. Tärkeäksi siveysohjauksen teki hänen mukaansa se, että kodeissa tytöt eivät välttämättä tätä enää äideltään saaneet. Siksi tytöille piti sopivalla tavalla toiminnan ohessa valistaa siveysasioissa. Siveysvalistuksen päämääränä oli kasvattaa tyttö siihen, että hän olisi tietoinen arvostaan, kutsumuksestaan äitinä, eikä ”antautuisi epämääräisiin seikkailuihin”.¹³⁴

Siveellisyys oli termi, jolla ajan kontekstissa tarkoitettiin eettisesti oikein toimivan yksilön käytöstä. Siihen sisältyi aviosiveellinen ajatus, mutta se tarkoitti laajemmin omasta tahdostaan hyvin käyttäytyvää kansalaista. Siveellisyys oli erityisesti naiskansalaisuuteen liitetty hyve ja ihanne, jota yksilön tuli tavoitella. Äitiys ja siveellisyys kuuluivat piirteinä yhteen, sillä naiskansalaisen yksi olennaisin piirre oli olla äiti ja kasvattaja ja näin toimia siveellisesti oikein.¹³⁵ Tämä näkemys siveellisen naiskansalaisen roolista oli nähtävissä myös Alhan teoksessa. Tyttöjä tuli kasvattaa tietoisiksi omasta siveellisyydestään ja siihen liittyvästä äitiyden kutsumuksesta.

Oikeistohenkinen ilmapiiri vaikutti kirkkoon ja yhteiskuntaan vahvasti 1930-luvulla. Yksi siihen kuulunut piirre oli uskonnollisuuden ja isänmaallisuuden yhdistyminen. Kirkon piirissä oli Suomen itsenäistymisestä lähtien voimistunut ajatus siitä, että kristinusko oli yksi kansakunnan tukipilareista.¹³⁶ Sulamaa totesi Lottiin liittyvässä tutkimuksessaan, että naisen rooli tässä protestanttis-nationalistisessä ideologiassa oli olla ”isänmaallinen äiti”.¹³⁷ Tästä Alha kirjoitti teoksessaan toistuvasti.¹³⁸ Tytön oli opittava, että hänellä oli velvollisuus toimia isänmaansa hyväksi, kuten hän toimi seurakunnassa ja kotonaankin. Alha suositteli, että osana tyttökerhon toimintaa järjestettäisiin iltamia, joiden yksi teema voisi olla ”isänmaallinen toveri-ilta”. Kasvattajia Alha rohkaisi toimimaan isänmaallisuuden edistämisen hyväksi tyttökerhossa. Myöhemmin tyttötyöntekijä voisi olla iloinen siitä, että hän oli saanut aikoinaan mahdollisuuden ”palvella kalliiseen kutsumustehtäväänsä valmistuvia isänmaan tyttäriä ja tulevia kansan kasvattajia”.¹³⁹

Alhan teoksessa näkyi siis isänmaallisuuden vaikutus. Hän linkitti sen kontekstin mukaisesti naisen kutsumukseen äitinä ja kasvattajana. Kasvattajan,

---

¹³⁴ Alha 1937, 157, 160, 161, 163, 165.

¹³⁵ Helén 1997, 150–151.

¹³⁶ Heikkilä 1977, 82; Murtorinne 1995, 124, 128.

¹³⁷ Sulamaa 1999, 115.

¹³⁸ Alha 1937, 71, 94, 107.

¹³⁹ Alha 1937, 71, 94, 107.

tässä tapauksessa tyttötyöntekijän, oli kiinnitettävä huomiota myös isänmaallisuuteen tyttöjen parissa tehtävässä työssä. Tätä Alha korosti useassa eri kohdassa teoksessaan. Ylipäänsä äitiyden kutsumus ilmeni vahvasti teoksessa. Alha korosti äidin roolia, koska se oli yhteiskunnassa yleisenä ollut käsite naisen velvollisuudesta. Alha kuitenkin käytti tätä roolia hyväkseen. Hän perusteli tyttötyön tarpeen näiden yhteiskunnassa voimakkaasti esillä olleiden naisen roolien ja tehtävien kautta. Korostamalla näitä piirteitä, Alha perusteli samalla tytöille järjestettävän toiminnan tarvetta seurakunnissa. Tyttö kaipasi kasvatusta ja ohjausta yhteiskuntaan sidoksissa olevissa asioissa, mutta Alhan mukaan tyttö tarvitsi sitä hengellisissä kysymyksissä.

Alha liitti kasvattajan rooliin sielunhoidollisen tehtävän. Teoksen alussa Alha kuvasi Marja Salmelan nuoruudenkokemuksen kautta sielunhoidon osuutta tytön elämässä. Hän sivusi aihetta uudestaan kirjan loppupuolella, jossa kaksi alalukua käsittelevät sielunhoitoa ja siveellisyysohjausta.¹⁴⁰ Tytöt tarvitsivat Alhan mukaan sielunhoitoa. Sielunhoidon Alha kuvasi olevan ”palvelustoimintaa”, jonka tarkoitus oli keskustelun avulla auttaa tyttöä joko hengellisissä tai arjen ongelmissa. Alha huomautti, että tytöt tarvitsivat aiempaa enemmän sielunhoitoa ja aikuista kuuntelijaa. Lisäksi hän totesi, että sielunhoito oli keino, jonka avulla tytön oli mahdollista ymmärtää naisen tehtävä kristittyinä, mikä oli tyttötyön perimmäinen tarkoitus.¹⁴¹ Alha kirjoitti aiheesta seuraavasti:

On kuin hän ei olisi täysin päässyt käsittämään naisen sielullisen omalaatuisuuden arvoa, sen omalaatuisuuden, joka kirkastettuna ja puhdistettuna on lahja ihmiskunnalle. Hänen ihanteekseen ei riitä nainen eikä mies, niin paljon hyvää kuin heiltä voi saadakin. Sen täytyy olla ihminen kokonaisuudessaan. Mutta vain Kristuksessa hän kohtaa täydellisen ihmisen, jonka edessä muut esikuvat himmenevät. Vasta antaessaan sielunsa Kristukselle nykyajan nainen löytää itsensä. – Tämänpäivän tyttö on huomispäivän nainen. Siksi tyttö on johdettava Kristuksen luo. – – Juuri tähän pyrkii kristillinen tyttötyö.¹⁴²

Alhan mukaan naisen esikuva oli Kristus.¹⁴³ Tämä sama käsitys ilmeni aiemmin ilmestyneessä *Nainen ja Onni* -julkaisussa 1932.¹⁴⁴ Tyttöjen oli tärkeä ymmärtää, että kaikki pohjautui Kristukselle toimimiselle ja hengellisille periaatteille. Tekstistä nousi vahvasti esille Alhan oma hengellinen kutsumuskäsitys. Uskonnollisen vakaumus oli perusta, jolle naisen arvo perustui. Alhalla oli siis vahva näkemys naisen kristillisestä toimijuudesta ja kutsumuksesta

---

¹⁴⁰ Alha 1937, 46, 157, 168.

¹⁴¹ Alha 1937, 169–170.

¹⁴² Alha 1937, 170–171.

¹⁴³ Alha 1937, 170–171.

¹⁴⁴ Alha 1932, 8, 15.

siinä työssä toimimiseen. Hänen henkilökohtainen korostuksensa näkyi tässä teoksen sielunhoitoa käsittelevässä aluvussa.

Toisaalta sielunhoidon tehtävän korostus johtui SNKL:n tavoitteista. Tyttötyön tavoite oli kasvattaa nuorista tytöistä kristittyjä naisia, jotka toimivat elinympäristössään kotona, yhteiskunnassa sekä seurakunnassakin alttiisti ja innokkaasti. Erityisesti tytöistä haluttiin seurakunnan aktiivisia jäseniä. Tyttökerhotoiminnan oli tarkoitus rohkaista heitä mukaan seurakunnan toimintaan. Tyttöjen hengellisyyttä ja tarvetta tuoda sitä esiin painotettiin toiminnassa laajasti sielunhoidon ja muun toiminnan kautta. Toiminnassa korostettiin jatkuvuutta. Tytöt oppivat kerhossa kristillisiä arvoja, jotka välittyivät tulevaisuudessa heidän omille lapsilleen. Yksi tyttötyön työnäky olikin ”Voita tyttö Kristukselle niin olet voittanut kansasi Kristukselle”, jossa yhdistyi niin isänmaata kuin kristinuskoakin korostava näkemys.¹⁴⁵

Tytöt odottavat opastajaa syntyi tarpeesta saada opaskirja tyttötyötä tekeville. Koska SNKL oli yksi Alha kirjoittaman teoksen taustavaikuttajista, oli ymmärrettävää, että sen toiminnan tavoitteet ja painotukset näkyivät *Tytöt odottavat opastajaa* -kirjassa. Vaikutus näkyi useissa Alhan esille tuomissa rooleissa. Äitiys, kasvattaminen ja isänmaallisuus olivat selkeästi SNKL:n vaikutuksesta korostuneita rooleja ja piirteitä. Teoksessa ilmeni myös näkökulmia, jotka olivat Alhan omia painotuksia. Naisen hengellinen kutsumus ja sitä kautta oikeutus kristilliseen toimintaan olivat ilmeisesti Alhan henkilökohtaisia korostuksia. Niiden piirteitä oli näkyvissä jo *Nainen ja Onni* -julkaisussa. Alhan esiin nostamat naisesikuvat Hilda Käkikoski ja Marja Salmela olivat hänen henkilökohtaisia valintojaan, sillä heillä ei ollut yhteyttä SNKL:ään.

Roolien taustalla oli useita eri tekijöitä. Alhan korostamien roolien syvin merkitys löytyi kuitenkin siitä, miten hän niitä käytti. Yhteiskunnassa yleisesti hyväksyttynä olleet roolit ja uskonnollisten naisten esikuvalliset roolimallit toimivat teoksessa perusteluna sille, että tytöt tarvitsivat seurakunnissa tehtävää tyttötyötä. Näin Alha pyrki vahvistamaan tyttöjen asemaa ja merkitystä seurakunnissa, joka ei ollut vielä kovin tarkasti määritelty toimintamuoto kirkossa vuonna 1937. Kuitenkin roolit toistuivat kirjan osioissa, jotka käsittelivät tyttökerhon toimintaa ja käytäntöjä. Rooleilla oli siten tarkoitus olla kristillisen kasvatuksen ohjenuorana ja kasvattaa tyttöjä niihin. Roolien käyttö kahdella eri tavalla toisaalta pyrki parantamaan tyttöjen asemaa seurakunnissa ja toisaalta taas

---

¹⁴⁵ Alankoja 1974, 9–12.

kasvattamaan heitä roolimalleihin äiteinä ja kasvattajina, jotka olivat yhteiskunnan sisällä yleisesti hyväksytyjä roolimalleja.

Alhan ja Karilaan välisessä kirjeenvaihdossa ilmeni, että jo aikalaiset pitivät teosta tavallista kerho-opaskirjaa laajempana sen alkuosan tytön uskonnollisuutta käsittelevien alalukujen vuoksi. Osassa kirja-arvosteluista tuotiin esille se, että Alha käsitteli syvemmin tyttötyön olemusta ja tyttöjen uskonnollisuutta.¹⁴⁶ Alha käytännönohjeiden lisäksi sisällytti teokseen näkemyksen siitä, että tyttöjen parissa tehtävälle hengelliselle työlle oli löydettävissä perusteet. *Tytöt odottavat opastajaa* oli lähtökohtaisesti käytännöntyön opas, mutta myös tyttöjen asemaa ja oikeutusta heille tehtävään hengelliseen työhön käsittelevä teos.

3.3 Tyttötyöntekijän rooli ja ympäristön haasteet

Aivan *Tytöt odottavat opastajaa* -teoksen lopussa Alha kirjoitti pääluvussa *Tyttötyöntekijä* siitä, millainen tyttötyöntekijän rooli tyttötyössä oli.¹⁴⁷ Teoksessa aiemmin mainitut roolit kasvattajana, sielunhoitajana ja hengellisen kutsumuksen kokeneena naisena olivat osa tyttötyöntekijän roolia ja tehtävää. Lopussa Alha pureutui kuitenkin syvemmin itse työntekijän rooliin. Ennen vuotta 1937 hän ei ollut käsitellyt naista työntekijän tai aktiivisen maallikon roolissa.

Vaikka Alha käytti työntekijä-nimitystä kuvatessaan kyseistä roolia, mitä ilmeisimmin työntekijyys oli maallikkonaisten vapaaehtoista työskentelyä seurakunnassa. Kuitenkin työntekijän roolille samoin kuin koko tyttötyölle, hän asetti hengellisen lähtökohdan ja perustan. Työ, jota tyttötyöntekijä teki, oli Jumalan hänelle antama. Alha kirjoitti teoksessa asiasta tyttötyöntekijöille, jotka epäilivät omia lahjojaan tai ympäristön oikeutusta työhön:

Työ on Herran. Kysymyksessä on Hänen asiansa. Jos Hän tahtoo, että jonkun on lähdeävä Hänen viinitarhaansa työhön, olipa tehtävä mikä tahansa, niin hän kyllä huolehtii työntekijästään. Herra varustaa hänet tarvittavilla edellytyksillä.¹⁴⁸

Tyttötyöntekijää Alha kuvasi naiseksi, jota lasten oli sopiva kutsua joko ”isoksi siskoksi” tai ”tädiksi”.¹⁴⁹ Hän piti tyttötyöntekijää kuuliaisena, rohkeana naisena, joka oli tyttöjen esikuva. Alha kirjoitti, että työntekijän tehtävä oli hengellinen sekä kasvatuksellinen. Hän piti tärkeänä, että työntekijä korosti ihmissuhteiden tärkeyttä tytön elämässä. Työntekijän tuli huolehtia tyttöjen

---

¹⁴⁶ KA WSOY Kirjailijakirjeenvaihto A Alha Karilaalle 16.6.1937; Ruotsalainen 1937, Kristillinen kasvatus 16.7.1937; Varkia 1937, Nuori Kirkko 8/1937.

¹⁴⁷ Alha 1937, 185.

¹⁴⁸ Alha 1937, 186.

¹⁴⁹ Alha 1937, 188.

siveellisestä ja sielunhoidollisesta kasvatuksesta sekä erityistehtävästä naisena ja tyttönä.¹⁵⁰

Lisäksi tyttötyöntekijän tuli huolehtia tyttöjen hengellisestä kasvatuksesta. Kerhossa tuli pohtia tytön omia uskonnollisen ratkaisun tekemistä. Jotta tytöt näkisivät todellisen kristityn esikuvan, oli tyttötyöntekijän toimittava elämässään sen mukaan. Kun hän eli vilpittömästi, hän esiintyi tytöille ”Kristuksen todistajana”. ”Hän ei saata olla puhumatta siitä, mitä on nähnyt ja kuullut, koska Kristuksen rakkaus vaatii häntä” olivat sanat, joilla Alhan kuvasi tyttötyöntekijän hengellistä velvollisuutta ja tehtävää.¹⁵¹

Naisten rooli työntekijänä seurakunnassa oli 1930-luvulla vielä kehittymisvaiheessa. Ensimmäiset seurakunnat Helsingin alueella olivat palkanneet juuri tyttöjen parissa tehtävään nuorisotyöhön teologisen erotutkinnon suorittaneita naisia. Ensimmäinen naisteologi oli palkattu seurakunnan palvelukseen tyttötyöntekijäksi vuonna 1932. Vapaaehtoisina naisten, niin maallikoiden kuin teologioiden oli mahdollista työskennellä kerhonjohtajina kristillisten yhdistysten toiminnassa.¹⁵² Alhan käyttämä nimitys tyttötyöntekijä viittasi todennäköisesti jälkimmäiseen kerhonjohtajien työskentelyyn, vaikka osa hänen teoksensa viittauksista liittyi mahdollisesti myös palkattuun tyttötyöntekijään. Alha ei kuitenkaan erotellut näitä kahta teoksessaan, minkä syynä voi olla se, että termit olivat vielä työmuotoon liittyen hahmotteluvaiheessa ajan kontekstissa.

Kristillisessä kontekstissa 1930-luvulla naisten toiminta vapaaehtoisena toimijana jakaantui kahteen osaan: seurakunnissa ja kristillisissä yhdistyksissä tapahtuvaan toimintaan. Seurakunnissa naisten toiminta rajoittui ompelukerhoihin ja hengellisten tilaisuuksien kuulijan rooliin. Yhdistyksissä naisen oli mahdollista toimia aktiivisesti puhujana ja toiminnan järjestäjänä.¹⁵³ Yhteistyö yhdistysten ja seurakunnan tarjoaman toiminnan välillä alkoi vuosikymmenen loppuvaiheessa, kun yhdistykset ryhtyivät toimimaan kiinteämmin seurakuntien yhteydessä. Tämä johtui siitä, että aiemmin allianssihenkkiset yhdistykset muuttuivat tunnustukseltaan luterilaisiksi ja alkoivat monilla paikkakunnilla vastata seurakunnan nuorisotyöstä. Alhan työnantaja SNKL muuttui yleiskristillisestä

---

¹⁵⁰ Alha 1937, 106, 160–161, 186–187.

¹⁵¹ Alha 1937, 106, 161, 187.

¹⁵² Lehtiö 2002, 205–207.

¹⁵³ Antikainen 2006a, 143–144.

yhdistyksestä luterilaiseksi vuonna 1933. Se alkoi vähitellen edistää nuorisotyön ja siihen sisältyvän tyttötyön asemaa kirkossa ja seurakunnissa.¹⁵⁴

Alhan kirjoitus naisen vapaaehtoisuudesta ja työntekijyydestä sijoittui aikaan, jolloin kristillisellä kentällä oli tapahtumassa muutos yhdistysten ja seurakunnan välisessä työnjaossa. Tämä vaikutti siihen, että Alha korosti naisen tehtävää puhumalla nimenomaan työntekijästä käyttäen hyvin ammattimaista sanastoa. Tilanteessa, jossa koko työmuodon konsepti seurakunnissa oli hieman epäselvä, Alha pyrki naisen työntekijyyttä korostamalla osoittamaan, että yhdistyksissä vapaaehtoisina toimineet naiset olivat vakavasti otettavia seurakunnissa tapahtuvassa toiminnassa.

Alhan mukaan työntekijyys pohjautui hengellisille perusteille. Jumala oli lähettänyt naisen toimimaan ”viinitarhassaan” ja nainen toimi siten Jumalan oikeuttamana hengellisessä työssä.¹⁵⁵ Luterilaisessa kontekstissa naiset olivat 1800-luvun lopulta lähtien perustelleet kristillisen sosiaalisen auttamistyön ja toimimisen kodin ulkopuolella kutsumuksena palvella muita ihmisiä. Toisten ihmisten palvelemisen ohella nainen palveli samalla Jumalaa. Kutsumus ja Jumalan nimissä toimiminen oikeutti heidän toimintansa.¹⁵⁶ Myös Alha perusteli naisen työntekijyyttä sillä, että työ oli Jumalan oikeuttamaa. Vedotessaan siihen, että kristinuskon korkein taho, Jumala, oli lähettänyt naisen toimimaan tyttötyöntekijänä, hän pyrki osoittamaan, että työllä oli vakuuttava peruste.

Työntekijän roolista kirjoittaessaan Alha mainitsi useissa kohdin siitä, miten työntekijän tuli kohdata tilanne, jossa ympäristö ei suhtautuisi myötämielisesti toimintaan. Hän kirjoitti, että tyttökerhon perustaminen saattaisi herättää vastustusta joidenkin ”asiaa tuntemattomien tai toisinajattelevien uskovaisten taholta”. Työtä ei välttämättä kunnioitettu tai arvostettu ja sitä tehdessä naiset saattaisivat kohdata ennakkoluuloja ja ymmärtämättömyyttä ympäristöltä. Alha totesi, että osa tästä reaktiosta johtui siitä, että ”uusi työmuoto” oli alueella aiemmin tuntematon. Työhön tutustuttuaan he saattaisivat hyväksyä sen ja nähdä toiminnan myönteisenä. Alhan mukaan vaikeampaa oli suhtautua niihin kristittyihin, joiden asenne tyttöjen parissa tehtävään työhön oli lähtökohtaisesti kielteinen.¹⁵⁷ Hän kirjoitti tyttötyöntekijöiksi aikoville aiheesta seuraavasti:

---

¹⁵⁴ Murtorinne 1995, 179; 213; Lund 2007, 70–71.

¹⁵⁵ Alha 1937, 186.

¹⁵⁶ Markkola 2000, 139.

¹⁵⁷ Alha 1937, 52–53.

Raskaammalta tuntuu työn aliarviointi ja sitä kohtaavat jyrkät tuomiot niiden uskovien taholta, jotka eivät hyväksy mitään ns. uudenaikaisia työmuotoja. Kaikki edellämainitut edellytykset työhön olisivat olemassa, tytöt tarvitsisivat hoitoa ja työntekijäksi aikova tuntee sisäistä kehotusta työn alkamiseen. Mutta hän kyselee, voiko siihen näissä olosuhteissa ryhtyä? Onko hän vastuussa paikkakuntansa tytöistä, kun monet kristittyihin lukeutuvat eivät katso tällaista toimintaa tarpeelliseksi?¹⁵⁸

Alha näki, että väittely toisinajattelevien kanssa ei ollut ratkaisu ongelmaan. Hän viittasi heihin liittyen raamatunjakeeseen *1. Kor 13:9*, jossa mainitaan kristillisen tiedon olevan kaikilla ”vaillinaista”. Alha kirjoitti, että näihin kristittyihin oli ”suhtauduttava kunnioituksella” ja ymmärrettävä se, että he olivat näkemyksessään ”vilpittömiä”, vaikka ajattelivatkin toisin. Väittelyn sijaan Alha rohkaisi naisia työskentelemään ”rauhallisesti ja huomiota herättämättä”. Koska Jumala oli antanut heille tämän tehtävän työskennellä tyttöjen parissa, ”inhimilliselle arvostelulle” ei pitänyt antaa liikaa arvoa.¹⁵⁹

Tyttötyöntekijä saattoi kohdata ennakkoluuloja myös kristillisen piirin ulkopuolelta. Alha kirjoitti, että vanhemmat ja opettajat olivat tärkeä saada vakuutetuksi tyttökerhon tavoitteista, sillä joillain paikkakunnilla heidän taholtaan oli tullut arvostelua liittyen opiskelun ja toiminnan päällekkäisyyksiin. Alha kehotti työntekijöitä vuorovaikutukseen kotien ja koulun kanssa. Huomioimalla heidän toiveensa yhteistyö olisi myönteistä.¹⁶⁰ Tyttötyön tarkoitus ei ollut eristää tyttöjä lähiympäristöstään, vaan rohkaista heitä toimimaan siinä. Hän suositteli, että vanhemmille ja läheisille järjestettäisiin tilaisuus, jossa esiteltäisiin tyttökerhoa. Näin työ tulisi heille tutuksi ja ennakkoluulot kerhoa kohtaan vähenisivät.¹⁶¹ Alhan mukaan tyttötyöhön myönteisesti suhtautuvan seurakunnan papin läsnäolo tilaisuudessa edistäisi tyttötyötä.¹⁶² Papin läsnäolo osoittaisi seurakunnan hyväksyneen tyttötyön alueellaan.

Tyttötyö kuului vapaaseen suorakuntatyöhön. Vapaan seurakuntatyön tausta oli yhdistyksien ja seurakuntien toiminnan yhteensulautumisessa. 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä papiston keskuudessa muodostui nuorkirkollinen suuntaus, jonka ohjelma oli lisätä seurakuntatietoisuuden määrää jäsenten keskuudessa sekä aktivoita seurakuntalaisia. 1930-luvulla seurakuntatietoisuuden lisääminen näkyi useissa seurakunnissa. Vuonna 1936 Suomessa järjestettiin nuorisotyötä ja erityisesti varhaisnuorisotyötä 120 seurakunnassa.¹⁶³

---

¹⁵⁸ Alha 1937, 53–54.

¹⁵⁹ Alha 1937, 54.

¹⁶⁰ Alha 1937, 56–58.

¹⁶¹ Alha 1937, 100.

¹⁶² Alha 1937, 58–59.

¹⁶³ Heikkilä 1977, 163; Veikkola 1980, 463, 467–468.

Vapaa seurakuntatyö ja nuorkirkollisuus herättivät kirkon piirissä myös vastusta. Vaikka moni kirkon vaikutusvaltaisista toimijoista kannatti nuorkirkollisuutta, osa papistosta suhtautui suuntaukseen varauksella. Puhuttaessa tästä konservatiivisemmasta suhtautumisesta käytettiin usein nimitystä ”turkulaisuus”. Iäkkäät piispat O.I. Colliander (1848–1924) ja Gustaf Johansson (1844–1930) olivat yksittäisiä henkilöitä, jotka suhtautuivat torjuvasti nuorkirkollisuuden toimintaan.¹⁶⁴ Kumpikaan mainituista piispoista ei enää vuonna 1937 ollut elossa, mutta kirjoittaessaan tyttötyön vastustajista Alha todennäköisesti viittasi heidän kanssa samoin ajatteleviin.

Alhan kirjoittama ympäristöstä kantautuva vastustus kohdistui siis työmuotoon ja siihen, että se mahdollisesti vei tyttöjen opiskeluaikaa. Vastustus ei Alhan teoksen mukaan kohdistunut naisiin.¹⁶⁵ Tyttötyöntekijän roolissa toimivan naisen velvollisuus oli tehdä yhteistyötä ympäristön kanssa. Alha ei kannustanut naisia vastaamaan vastustukseen mitenkään, vaan jatkamaan toimintaa siitä välittämättä.

Naisten voimakas ja ulospäinsuuntautunut toiminta omien etujen ajamiseksi tulkittiin osassa kirkon jäsenistössä naisasian toiminnaksi. Monelle kristillisessä piirissä toimivalle naiselle naisasia oli arka asia ja sen vuoksi siihen ei haluttu leimautua.¹⁶⁶ Vaikka Alha ei maininnut, että vastustus olisi johtunut siitä, että toiminnan järjesti nimenomaan nainen, oli hänen kehotuksessaan välttää konflikteja samoja piirteitä kuin naistoimijoilla ylipäänsä kirkon sisällä oli. Kuitenkin hän rohkaisi naisia toimimaan tyttötyöntekijöinä vedoten jälleen Jumalan antamaan oikeuteukseen.

Tytöt odottavat opastajaa -teoksessa Alha kirjoitti ensimmäisen kerran työntekijän roolista. Vaikka Alha käytti itse nimitystä työntekijä, on oletettavaa, että kyseessä oli vapaaehtoisuuteen perustuva tehtävä. Kyseessä ei siten ollut näkemys naisen vakituisesta virasta seurakunnassa. Alhalla oli kuitenkin syy kirjoittaa tyttötyöntekijän tehtävästä. Nimittäin kertomalla lukijoille siitä Alha pyrki täsmentämään tyttötyöntekijän tehtävää ja merkitystä seurakunnassa. Tarve täsmennykselle johtui siitä, että yhdistysten ja seurakuntien välinen toiminta oli vielä 1937 kehitysvaiheessa.

---

¹⁶⁴ Kena 1977, 57; Veikkola 1980, 37.

¹⁶⁵ Alha 1937, 56–58.

¹⁶⁶ Lehtiö 2004, 218.

4. Murros Alhan kirjoituksissa 1938

4.1 *Vapaa nainen* syntyy

Alhan seuraava julkaisu *Vapaa nainen* julkaistiin vuonna 1938, vuosi edeltävän teoksen ilmestymisen jälkeen. Julkaisu oli ulkomuodoltaan pieni A5-kokoinen ja vain 16-sivuinen vihko, jonka hinnaksi oli määritelty takakannessa 2 markkaa. Kansilehti oli väriltään sininen ja siinä luki tekijän ja julkaisun nimi. Julkaisun alkulehdiltä löytyi muut kustannukseen liittyneet tiedot. Se oli painettu Arvi A. Karisto Oy:n kirjapainossa Hämeenlinnassa ja kustantajaksi oli merkitty Suomen Nuorten Kristillinen Liitto. Teoksen nimi *Vapaa nainen* mainittiin uudelleen, mutta nyt sen alle oli liitetty alaotsikko *Esitelmä naisille*.¹⁶⁷ Sen perusteella voi päätellä, että julkaisu oli kirjoitettu naisille.

SNKL:n työvaliokunnan kokouksen 14.12.1937 pöytäkirjassa luki, että yhdistys oli päättänyt julkaista Alhan käsikirjoituksen *Vapaa nainen*. Pöytäkirja oli *Vapaa nainen* -julkaisuun liittyen lyhytsanainen. Siitä kuitekin ilmeni julkaisupäätöksen lisäksi se, että ”sihteerit Alha” oli itse tarjonnut käsikirjoitusta julkaistavaksi.¹⁶⁸ Syy julkaisun kirjoittamiseen oli siis noussut Alhalta itseltään ja hänen henkilökohtaisesta halustaan kirjoittaa aiheesta. Koska SNKL päätti julkaista työn, yhdistys suhtautui myötämielisesti hänen kirjoituksiinsa.

Vapaa nainen -julkaisua ei kuitenkaan mainittu yhdistyksen vuoden 1938 vuosikertomuksen julkaisuluettelossa, eikä sitä mainittu osiossa, joka kertoi nais- ja tyttötyön toiminnasta ja siihen liittyvistä asioista.¹⁶⁹ Liiton naistyöntekijät ja matkasihteerit levittivät kirjallisuutta vieraillessaan paikallisjaostoissa. Liiton työntekijöitä oli myös mahdollisuus tilata puhujiksi erilaisiin tilaisuuksiin. Esimerkiksi Alha tilattiin esitelmöijäksi Naisten Raittiuskeskuksen naisille järjestämään tilaisuuteen Tuusulassa elokuussa 1938.¹⁷⁰ Todennäköisesti Alhan oli tarkoitus myydä julkaisua tätä kautta ja saada siten levitettyä kirjoitustaan mahdollisimman monen naisten luettaviksi, mistä kertoi julkaisun kevyt ulkonäkö ja huokeahko hinta. Mitä ilmeisimmin SNKL ei kuitenkaan kiinnittänyt julkaisuun sen suuremmin huomiota, mikä näkyi julkaisun saamassa vähässä huomiossa liiton omissa merkinnöissä vuonna 1938.

---

¹⁶⁷ Alha 1938b.

¹⁶⁸ KA NK C:10 SNKL Työvaliokunnan ptk. 14.12.1937.

¹⁶⁹ KA NK Db:1 Suomen Nuorten Kristillinen Liitto vuosikertomus 1938, 6, 15–17.

¹⁷⁰ KA NK C:10 SNKL Työvaliokunnan ptk. 28.4.1938; Lehtiö 2004, 121.

Valkonauhaliiton lehdessä oli pieni maininta Alhan kirjoittamasta julkaisusta. Se oli osa lehden kirjallisuus-osiota, jossa nimimerkki ”I.P” nosti esille uutta julkaistua kirjallisuutta. Osion kirjoittaja luonnehti *Vapaa nainen* -julkaisua ”pieneksi kirjaseksi”, jossa Alha kuvasi vapaata naista niin rohkeaksi toimijaksi niin kodissa kuin yhteiskunnassa. Kirjoittaja päätti julkaisun luonnehdinnan huudahdukseen: ”Iloitkaamme tämänluontaisesta naiskysymyskirjasesta!”.¹⁷¹

Verrattuna Alhan aiemman teoksen *Tytöt odottavat opastajaa* saamaan näkyvyyteen kyseessä oli huomattavasti pienemmän mittakaavan julkaisu. Tästä huolimatta Alhan omassa kirjoittamisessa *Vapaa nainen* oli merkittävä, sillä siinä näkyi ensimmäistä kertaa selvästi Alhan näkemys ja ohjelma naisen roolista aktiivisena toimijana kirkossa ja yhteiskunnassa. *Valkonauha*-lehden mainoksesta ilmenee, että aikalaiset mielsivät julkaisun naisasiaa käsitteleväksi. Aiemmissa Alhan kirjoituksen mainostuksissa ei naisasiaa oltu tuotu esille. *Vapaa nainen* oli ensimmäinen Alhan julkaisu, jossa hän kirjoitti puhtaasti naisasiasta, eikä vain viitannut siihen teksteissään piilevästi. Tämä viittasi alkavaan murrokseen hänen kirjoitustyössään, joka oli tapahtumassa vuonna 1938.

4.2 Alhan näkemys naisen kutsumuksesta aktiiviseen toimimiseen yhteiskunnassa ja kirkossa

Vapaa nainen -esitelmän alussa Alha kirjoitti siitä, mitä hänen käyttämänsä nimitys ”vapaa nainen” tarkoitti. Vapaus ei ollut riippumattomuutta ympäristöstä, sillä ihminen eli siinä ympäristössä, mihin hän oli syntynyt. Alhan mukaan kukaan ei voinut valita kansallisuuttaan, rotuaan tai sukuaan. Myös Raamattu opetti ihmisten olevan riippuvaisia siitä tosiasialta, että he olivat joko ”synnin orjia” tai ”Kristuksen orjia”. Ne jotka olivat Kristuksen omia, olivat Alhan mukaan vapaita, sillä Jeesus oli pelastanut heidät. Näin Alha päätyi lopputulokseen, että kristinusko oli ”vapauden uskonto”. Ja koska kristinusko oli vapaa, oli kristitty nainen vapaa. Alha kirjoitti, että kristinuskossa nainen oli paljon vapaampi toimimaan, sillä muissa uskonnoissa nainen oli usein ”halveksitussa ja kahlehditussa asemassa”. Nainen ei voinut edes pelastua oman sukupuolensa edustajana, vaan esimerkiksi buddhalaisuudessa ja hindulaisuudessa nainen täytyi jälleen syntymän kautta tulla mieheksi, jotta pelastuisi. Alha totesi,

---

¹⁷¹ Valkonauha 1/1938, ”Kirjallisuutta”.

että kristinuskossa asia ei ollut näin. Jeesus suhtautui naisiin myönteisesti.¹⁷² Alha kiteytti kristinuskon erityisyyden pohjautuvan tasa-arvoon:

Sen sijaan Kristuksen edessä ovat kaikki ihmiset kansallisuuteen, yhteiskuntaluokkaan ja sukupuoleen katsomatta saman arvoisia. >Ei ole orjaa eikä vapaata, ei ole miestä eikä naista, sillä kaikki te olette yksi Kristuksessa Jeesuksessa.> (Gal. 3:28)¹⁷³

Alhan mukaan kristinuskoko oli naismyönteinen. Vaikka uskonto suhtautui naisiin myönteisesti, Alhan mukaan monilla uskontokuntaan kuuluvilla oli vielä haasteita suhtautua naisiin myönteisesti. Heistä kirjoittaessaan hän käytti nimitystä ”ympäristö”. Alha kirjoitti, että Jeesus siunasi erään naisen laittaen käden hänen päälleen naisen oikaisten päänsä ylöspäin välittömästi tämän jälkeen. Alha totesi, että valitettavasti näin ei aina ole hänen aikanaan tapahtunut, vaan että ”nykyajan opit” pitävät naisen pään kumarassa.¹⁷⁴ Tällä Alha todennäköisesti viittasi vuosisadanvaihteessa muotoutuneen käsitykseen ”todellisesta naisesta”, jonka ihannepiirteinä olivat alistuvaisuus ja vaatimattomuus. Luterilaisessa kontekstissa esimerkiksi diakonissojen työ oli hyväksyttyä, koska se oli ruohonjuuritason työskentelyä, joka ei uhannut ylempänä olevien asemaa.¹⁷⁵

Esitelmässä Alha halusi keskittyä Kristuksen vapaaseen naiseen, eikä yhteiskunnan naiseen, joka ei vielä ollut toivotussa asemassa.¹⁷⁶ Korostamalla tätä Alha ei näennäisesti kritisoinut ympäröivää kontekstia, vaikka itse asiassa esitetyt näkemykset naisen roolista olivat vahvasti yhteiskunnasta nousseita, mikä ilmeni tekstissä myöhemmin. Esitelmässä Alha tarkasteli tätä ”vapaata naista” kolmesta eri näkökulmasta, jotka olivat kutsumustietoisuus, ryhdikkyys ja sankarillisuus sekä lähimmäisenrakkaus.

Alhan mukaan naisella oli ”ihmisen kutsumus”. Tämä tarkoitti hänen mukaansa sitä, että nainen oli ”Jumalan kuva” ja Kristuksen pelastama ihminen, jonka ihanteena oli itse Jeesus Kristus. ”Jumalan kuvana” oleminen velvoitti vapaan naisen toimimaan ympäristössään tuoden asiaa esiin. Toinen naisen kutsumus oli ”erikoistehtävä naisena”, jonka kautta nainen toi esille äidillisiä piirteitään. Alha kirjoitti, että naisen luontainen äidillisyyys yhdessä hengellisen kutsumuksen kanssa herättivät vapaassa naisessa vastuullisuuden tunteen, joka

---

¹⁷² Alha 1938b, 4–6.

¹⁷³ Alha 1938b, 6.

¹⁷⁴ Alha 1938b, 7.

¹⁷⁵ Sulamaa 1999, 45; Lehtiö 2002, 198.

¹⁷⁶ Alha 1938b, 7.

velvoittivat toimimaan yhteiskunnassa esikuvanaan Jeesus, joka päämäärätietoisesti toimi täydellisenä ihmisenä maailmassa.¹⁷⁷

Päämäärätietoinen työskentely tarkoitti Alhan mukaan käytännössä sitä, että naisen oli käytettävä Jumalalta saatuja lahjoja omassa elämässään. Kutsumus oikeutti ja velvoitti naisen toimimaan kodin piirissä hyödyntäen omia erityispiirteitä naisena. Alha nosti esille, että kodin lisäksi naisen tulisi työskennellä ympäristössään.¹⁷⁸ Hän korosti esitelmässä vapaan naisen roolia toimijana niin kirkon kuin yhteiskunnan piirissä:

Nykyajan naisella on monia yhteiskunnallisia velvollisuuksia suoritettavanaan, olipa kysymyksessä kunta, seurakunta, valtio tai kirkko. Hänen tulee olla suolana ja valona aineellisuuden kyllästyttämässä maailmassa.¹⁷⁹

Alha jatkoi naisen yhteiskunnallisten velvollisuuksien käsittelemistä. Hän totesi, että naisen ei tulisi jäädä sivuun yhteisestä päätöksenteosta. ”Vapaa nainen” toimi ympäristössään kutsumuksen velvoittamana ja hänen erityisominaisuuksiaan, naisen herkkää sydäntä, äidillisyyttä ja käytännöntaitoa tarvittiin. Naisen kutsumuksen oikeutti Jumala. Näin Alha venytti naisen toimijuutta äidin roolin ja kutsumuksen avulla kodin piiristä ympäristöön ja yhteiskuntaan. Hengellisen naisen kutsumuksen ja äidin roolin avulla Alha perusteli yhteiskunnassa hyväksytyjen roolien kautta naisen oikeutusta toimia laajemminkin yhteiskunnassa. Aihetta käsittelevän osion lopussa Alha kirjoitti, missä ”vapaan naisen” tulisi erityisesti toimia:

Hänen näköalojaan, sydäntään ja silmäänsä tarvitaan koulujen johtokunnissa, huoltolautakunnissa, kirkkoneuvostoissa ja kirkkovaltuustoissa ja muissa mitä erilaisimmissa luottamustehtävissä sekä virallisissa työelimissä.¹⁸⁰

Naisten työskentely kunnallisissa viroissa oli vähäistä 1930-luvulla, vaikka mahdollisuus niissä toimimiseen oli ollut mahdollista vuoden 1926 virkalakimuutoksen myötä. Periaatteessa naisilla oli mahdollista toimia näissä kunnallisissa luottamustehtävissä johtokunnissa ja lautakunnissa, mutta käytännössä naisia ei valittu näihin tehtäviin. Vuonna 1938 tilanne vaikutti naisasianaisten silmissä niin huolestuttavalta, että Suomalaisen Naisliiton jäsenet

---

¹⁷⁷ Alha 1938b, 4–6.

¹⁷⁸ Alha 1938b, 9.

¹⁷⁹ Alha 1938b, 9.

¹⁸⁰ Alha 1938b, 9.

kirjoittivat vuosikokouksessaan yhteisen lausunnon, jossa he vaativat naisten pääsyä kunnallisiin luottamustehtäviin.¹⁸¹

Alha oli koulutukseltaan opettaja ja toiminut kansakoulun- ja kansanopistonopettajana ennen siirtymistään SNKL:n tehtäviin 1924.¹⁸² Naisten toimiminen kunnallisissa luottamustehtävissä kuten koulujen johtokunnissa, oli hänelle siten läheinen aihe. Kuten naisasianaiset, myös Eeva Alha halusi tuoda esille vaatimuksen siitä, että naisilla oli oikeus toimia näissä tehtävissä. Alha ei kuitenkaan perustellut toimijan roolia lakimuutoksella vaan kristillisellä kutsumuksella. Se oikeutti hänen mukaansa toimimaan niin yhteiskunnassa kuin kirkon piirissä.

Myös kirkon puolella naisen toimijuuteen sisältyi haasteita. Naisten rooli ja toimijuus kirkollisissa luottamustehtävissä oli uusi asia 1930-luvulla. Vaikka naisten oli ollut mahdollista äänestää kirkollisissa vaaleissa kirkolliskokouksen päätöksellä vuodesta 1913 lähtien, asettuminen ehdolle ja sitä kautta toimiminen kirkkovaltuuston, -neuvoston ja -kokouksen täysivaltaisena jäsenenä oli ollut mahdollista vasta vuodesta 1933 eteenpäin. Näin ollen vuoden 1938 kirkolliskokous ja sitä edeltäneet vaalit olivat ensimmäinen kerta, jolloin naisten oli mahdollisuus päästä vaikuttamaan kirkolliskokouksessa päätettäviin asioihin.¹⁸³

Eeva Alha toimi itse vuoden 1938 kirkolliskokouksen kulisseissa. Työnsä kautta hän oli toiminut jo vuodesta 1926 lähtien SKSK:n eli Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliiton toiminnassa ja johtokunnassa mukana ja oli esimerkiksi ollut SNKL:n edustajana sen vuosikokouksessa 1936. Samana vuonna Alha toimi myös SKSK:n johtokunnan varajäsenenä ja oli tätä kautta tietoinen tulevan kirkolliskokouksen yksityiskohdista ja mahdollisista päätöksistä.¹⁸⁴

Vuoden 1938 kirkolliskokouksen käsiteltiin tärkeitä asioita. Anomusehdotuslistassa oli esitys maallikkoedustajien hiippa- ja rovastikuntakohtaisista lakimääräisistä kokouksista, joiden avulla olisi mahdollista saada maallikoiden ääni enemmän kuuluviin kirkossa. Lisäksi kirkolliskokous hyväksyi uuden version *Uuden testamentin* suomennoksesta ja otti käyttöön kirkossa uuden virsikirjan ja uudelleensuomennetun *Raamatun*.¹⁸⁵

---

¹⁸¹ Ohtonen 2007, 86–87.

¹⁸² Lund 2007, 111.

¹⁸³ Lehtiö 2002, 201.

¹⁸⁴ KA NK C:10 Työvaliokunnan ptk. 7.1.1936; KA NK Hf:1 Eeva Alhan ansioluettelo; Lehtiö 2004, 218; Multanen 2008, 11.

¹⁸⁵ Kirk.kok. ptk. 1938, 46–49; Murtorinne 1995, 196–197.

Jälkikäteen Alha toi kirjoituksissaan esille, että juuri raamatunkäännökseen liittynyt päätöksenteko vuoden 1938 kirkolliskokouksessa oli hänen mielestään äärimmäisen tärkeä asia.¹⁸⁶ Sekä maallikkoedustajien huomiointi, että *Raamatun* uudistetun suomennoksen hyväksyminen olivat tärkeitä kysymyksiä, joihin Alha todennäköisesti halusi naisten osallistuvan.

Pirkko Lehtiön tutkimus osoittaa, että Alha toimi aktiivisesti ennen vuoden 1938 kirkolliskokouksen vaaleja, jotta sinne saataisiin naisedustajia. Hän pyysi Sortavalassa asuvaa opettajatar Gunhild Jaloa kirjoittamaan artikkelin, jossa naisten mahdollisuudesta asettua ehdolle vaaleissa mainostettaisiin ja tuotaisiin esille. Artikkelin ilmestyi vuonna 1937 useassa lehdessä, myös *Kotimaassa*. Alhan taka-ajatuksena oli, että informoimalla sanomalehtien kautta asiaa, tieto uudesta mahdollisuudesta kirkollisena vaikuttajana saavutti mahdollisimman suuren naisyleisön. Suoraa Alhan vaikutusta ei kirkollisiin vaaleihin voi nähdä, mutta joka tapauksessa ensimmäinen naispuoleinen kirkolliskokousedustaja valittiin vuoden 1938 kirkolliskokoukseen. Hän oli käkisalmelainen emäntä, Marttaliiton puheenjohtaja ja kunnallispoliitikko Helena Virkki (1884–1968).¹⁸⁷

Myös Eeva Alha itse kirjoitti kirkolliskokouksesta valistusartikkelin *Naisten ääni* -lehteen, joka oli Suomalaisen Naisliiton ylläpitämä naisille suunnattu aikakauslehti.¹⁸⁸ Alha kirjoitti artikkelissaan ”Kirkolliskokouksen lähestyessä” siitä, kuinka naisilla oli nyt mahdollisuus asettua ehdolle kirkollisissa vaaleissa. Hän kehotti naisia osallistumaan päätöksentekoon ja kritisoi naisia ”laimeasta osallistumisesta vaaleihin. Alha rohkaisi naisia ryhtymään toimeen, sillä muuten kirkolliskokous ei hänen mukaansa koskaan saisi naisedustajaa.¹⁸⁹ Lehteen kirjoittaminen osoitti, että Alhalla oli selkeä pyrkimys saada näkyvyyttä kirkolliskokoukselle ja sitä kautta lisätä naisten tietoisuutta omista mahdollisuuksistaan toimia kirkollisissa luottamustehtävissä.

Naisasianaiset, esimerkiksi Suomalainen Naisliitto pyrki valistuksen avulla aktivoimaan naisia kansalaisena. Saamalla naiset tietoisiksi oikeuksistaan ehdokkaana ja äänestäjinä oli mahdollisuus lisätä naisten vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskunnassa. Huoli naisten kiinnostuksesta yhteiskunnallisiin tehtäviin ja vastuunkantoon naisasianaisten keskuudessa nousi tärkeäksi osaksi heidän ohjelmaansa 1930-luvulla. Lama, kireä taloustilanne ja

---

¹⁸⁶ Alha 1944, 16.

¹⁸⁷ Lehtiö 2004, 218.

¹⁸⁸ Alha 1938a, *Naisten Ääni* 7–8/1938; Leino-Kaukiainen 1992, 142.

¹⁸⁹ Alha 1938a, *Naisten Ääni* 7–8/1938.

naista kodin piiriin sitova yhteiskunnallinen aatemaailma aiheuttivat osittain sen, että naiset toimivat aiempaa vähemmän yhteiskunnallisissa vastuutehtävissä. Myös naisista itsestään lähtöisin oleva halu parantaa asemaansa yhteiskunnassa oli vähäisempää verrattuna aiempiin vuosikymmeniin. Jallinoja käytti tutkimuksessaan nimitystä ”naisialliikkeen hiljaiset vuodet” kuvaamaan 1930-luvun tasaisempaa vaihetta naisten emansipaatiossa.¹⁹⁰ Alha toimi naisasianaisten tavoin pyrkimyksessään lisätä naisten tietoutta kirkollisista luottamustehtävistä ja toimijan roolista.

Naisasia oli kuitenkin herkkä aihe kirkon sisällä niin naisjäsenille kuin papistollekin. Kirkon piirissä naiset, jotka toimivat aktiivisen toimijan tai työntekijän roolissa, eivät halunneet heitä yhdistettävän yhteiskunnassa toimineisiin naisasianaisiin. Tämä johtui siitä, että kirkko ja naisialliike olivat aiempina vuosikymmeninä kohdistaneet toisiinsa kritiikkiä puolin ja toisin naisen asemaan liittyen. Siksi kirkon sisällä toimineet naiset eivät perustelleet toimintaansa yhteiskunnasta ja maallisista asioista käsin, vaan hengellisen kutsumuksen kautta.¹⁹¹ Myös Alha oikeutti esitelmässään aktiivisen toimijan roolin hengellisen kutsumuksen perusteella. Alhan esitelmässä ei ollut näkyviä viitteitä naisasiaan, mutta malli oli selvästi otettu heidän toiminnastaan ja ohjelmastaan. Kirkon piirissä työskentelevänä naisena Alha tiesi, että naisten toimijuuden käsittelemisen suhteen tuli olla varovainen ja tuttujen roolien kautta näkemyksen perustelemisen ei aiheuttanut negatiivista huomiota kirkon piirissä.

Alha toimi aktiivisesti vuosina 1936–1938 sen puolesta, että kirkolliskokoukseen valittaisiin naispuoleinen edustaja. Lisäksi SNKL:n työvaliokunnan pöytäkirjasta ilmenee, että hän oli jo vuoden 1937 loppupuolella saanut valmiiksi *Vapaa nainen* -esitelmän käsikirjoituksen. Aiemman tutkimuksen, Alhan lehtiartikkelin ja pöytäkirjan perusteella voi todeta, että *Vapaa nainen* oli osa Alhan pyrkimystä edistää naisten osallistumista kirkollisiin luottamustehtäviin. Julkaisun oli tarkoitus rohkaista ja kannustaa naisia osallistumaan aktiivisesti kirkon päätöksentekoon. Vaikka se ilmestyi jo kirkolliskokouksen ollessa toiminnassa 1938, oli sen kirjoitustyö alkanut samaan aikaan, kun Alha toimi muilla tavoin naisten aseman edistämiseksi kirkossa.

---

¹⁹⁰ Jallinoja 1983, 112, 119; Ohtonen 2007, 89–90.

¹⁹¹ Lehtiö 2002, 201; Lehtiö 2004, 92.

4.3 Naisen rooli ja ihanne ryhdikkyudessa ja lähimmäisenrakkaudessa

Seuravaksi Alha siirtyi käsittelemään sitä, millaisia piirteitä ”vapaalla naisella” tuli olla, jotta hän voisi toimia edellä mainitussa toimijan roolissa kirkossa ja yhteiskunnassa. Alha tarkasteli aihetta kahdesta näkökulmasta, jotka olivat naisen ryhdikkyys ja sankarillisuus. Hän nosti esille esimerkkejä ja tehtäviä, jotka kertoivat siitä, kuinka ”vapaa nainen” säilyttäisi arvokkuutensa.

”Vapaa nainen onkin ryhdikäs nainen”, Alha totesi heti aihetta käsittelevän kappaleen alkuun. Alha kirjoitti tämän tarkoittaneen sitä, että nainen oli vapaa ympäristön velvoittamasta toiminnasta. Naisen tuli olla riittävän ryhdikäs ja kieltäytyä alkoholin nauttimisesta, vaikka muut ihmiset sitä hänelle tarjoaisivat. Naisen arvolle ei myöskään ollut hyväksi se, että hän ihmissuhteissaan käyttäytyi sopimattomasti. Alha alleviivasi sitä, että rakkauselämässä ja suhteissa miehen kanssa naisella oli vastuu siitä, milloin tilanne kärjistyi naisen arvolle sopimattomaksi, siveettömäksi toiminnaksi. Huolimatta epäsiiveellisestä ympäristöstä, vapaan naisen tuli asettua yläpuolelle ja toimia kristillisesti oikealla tavalla.¹⁹² Alha painotti osiossa sitä, että naisen toiminnan lähtökohta oli se, että hän toimi arvostusta herättäen. Jos naisen maine sai tahrata, vastuu oli yksinomaan hänellä itsellään. Tätä samaa argumentointia ilmeni jo Alhan vuonna 1932 kirjoittamassa *Nainen ja Onni* -julkaisussa Alha korosti raittiuden ja siiveellisyyden olevan naisen arvostuksen perusta.

Ryhdiikkäät naiset, jotka toimivat haastavassa ympäristössä, olivat Alhan mukaan ”sankarillisia”. Hän esitti esimerkkien avulla, miten naiset läpi historian olivat vaikeasta ympäristöstä huolimatta toimineen oman vakaumuksensa oikeuttamana. Alha kirjoitti, että marttyyrinaiset olivat hylänneet itselleen kaiken turvallisen ja kuolleet uskomansa asian puolesta. Samoin lähetystyöntekijänaiset olivat sankarillisia julistaessaan evankeliumia. Mathilda Wreden työ vankien parissa edusti Alhalle rohkean naisen esikuvaa.¹⁹³ Alhan esimerkit olivat kristinuskon historiasta ja hän poimi sieltä uskonnollisia naisia, jotka olivat toimineet yhteiskunnassa esilläolevana ja samalla toimijan roolissa.

Mathilda Wrede oli vapaakirkolliseksi kääntynyt säätyläisnainen, joka vakaumuksensa pohjalta toimi vankeinhoidon parissa evankelioiden heitä kirjeenvaihdon ja käyntien välityksellä 1880-luvulta lähtien. Wrede oli omassa

---

¹⁹² Alha 1938b, 11.

¹⁹³ Alha 1938b, 12.

kontekstissaan poikkeuksellinen nainen, sillä hän toimi kodin piirin ulkopuolella hengellisenä julistajana.¹⁹⁴ Alha asetti naisen ihanteeksi naisia kuten Wrede, jotka toimivat uskonnollisen vakaumuksensa pohjalta, mutta samalla yhteiskunnallisten toimijoiden rooleissa. Hän pyrki ihanteiden kautta osoittamaan esitelmänsä naislukijoille, että ympäristössä toimiminen oli kristillisille naisille oikeutettua, kuten se oli ollut kutsumuksen kautta myös Alhan esimerkkinaisille.

Vapaa nainen -esitelmän kolmas osio muodostui Alhan esittelemästä kolmannelta näkökulmasta, lähimmäisenrakkaudesta. Rakkaus toisiin ihmisiin ja Jumalaan velvoitti naisen palvelemaan ja toimimaan muiden puolesta. Alha viittasi raamatunkertomuksiin, joissa naisilla oli ollut merkittävä rooli kuten Maria Magdaleenalla, joka oli Jeesuksen seuraaja ja palvelija.¹⁹⁵ Alha nosti esille oman aikansa naisia, jotka lähimmäisenrakkauteen pohjautuen palvelivat kristillisessä viitekehyksessä:

Monet jalot naiset ovat uhranneet asemansa edellyttämät tulevaisuudenmahdollisuudet antautuakseen huolehtimaan orvoista, unohdetuista ja onnettomista ihmisistä. Vapaassa seurakuntatyössä tapaa paljon niitä naisia, jotka ovat luopuneet mukavuudestaan ja levostaan voimia kysyvän päivätyönsä päätyttyä seuratakseen Mestarinsa kehoitusta: >Menkää tekin viinitarhaani... >¹⁹⁶

Kristillisessä kontekstissa vähäosaisten parissa työskentelivät diakonissat. Heidän toimintansa perustui kristilliseen lähimmäisenrakkauteen ja toisten palveluun. Diakonissan tehtävä oli raskas ja moni nuori nainen uupui pitkiä työpäiviä tehdessään. Lisäksi raskaasta työstä tehty palkka oli pieni. Diakoniatyö oli kuitenkin mahdollisuus päästä työskentelemään seurakuntatyössä. Samalla se oli monelle naiselle keino toteuttaa hengellistä kutsumusta toisten ihmisten palvelemiseen.¹⁹⁷ Alha viittasi esitelmässään diakonissojen tekemään työhön, jonka hän näki olevan jatkumoa raamatunnaisten Jeesuksen palvelemisesta.

Vapaa seurakuntatyö sisälsi muita tehtäviä, joissa naiset olivat tuona aikana mukana. Seurakunnissa naisia työskenteli vapaaehtoisina maallikkoina naisten ja tyttöjen parissa tehtävässä työssä. Moni heistä oli teologiaa opiskelevia naisia, jotka opiskeluidensa ohessa pitivät esimerkiksi tyttökerhoja. Koska naisen työntekijärooli oli vielä kehitysvaiheessa 1930-luvun kirkossa, ei naisia palkattu seurakunnan vapaaseen seurakuntatyöhön kuin murto-osassa seurakuntia.

---

¹⁹⁴ Antikainen 2003, 25–28, 35, 37–38.

¹⁹⁵ Alha 1938b, 12–13.

¹⁹⁶ Alha 1938b, 13.

¹⁹⁷ Lehtiö 2002, 198; Mustakallio 2002, 214.

Vapaaehtoisina he kuitenkin saivat toteuttaa kutsumustaan hengelliseen työhön.¹⁹⁸ Alha viittasi tähän naisten vapaaehtoistyöhön esitelmässään. Hän ei esittänyt vapaaehtoisuudesta ja diakonissoista kirjoittaessaan vaatimusta heidän olojensa parantamisesta, vaikka sävy heistä kirjoittaessa oli naisten uhrautuvuutta korostava. Enemmänkin näiden roolien avulla Alha osoitti lukijoille naisten jo osittain työskentelevän kristillisellä työmaalla.

”Vapaa nainen” ei saanut aina ymmärrystä ympärillä olevien ihmisten taholta. Alha kirjoitti esitelmän loppupuolella kahteen kertaan siitä, miten hänen oman aikansa nainen ei saanut välttämättä muiden ihmisten ja kristittyjen hyväksyntää, kuten ei myöskään raamatunnaiset.¹⁹⁹ Alha kuvasi vapaan naisen ja muiden ihmisten suhdetta seuraavasti:

Vapaa nainen on sydämen ihminen, joka uhrautuvalla rakkaudellaan suorittaa suurtoita ja valloittaa maailmaa. Ei hän läheskään aina saa osakseen ymmärtämystä, vaan tyyliä arvostelua kuten Betanian Maria, joka kiittolisen rakkauden pakoittamana särki alabasteripullonsa ja voiteli sen kallisarvoisella sisällyksellä Mestarinsa. – – Vapaa nainen ei tosin tahallaan herätä pahennusta muistaen rakkauden lakia, mutta hän ei myöskään orjaile toisia kristittyjä, vaan toimii kaikessa omantuntonsa mukaan.²⁰⁰

Alhan näkemyksen mukaan naisen tuli toimia ympäristössään omantuntonsa ja vakaumuksensa mukaan, mutta hän ei ollut velvoitettu toisten ihmisten vuoksi lopettamaan toimimistaan. Alha kuitenkin kehotti naisia esitelmässään varovaisuuteen, tarkoituksellinen ärsyttäminen olisi haitaksi niin yksilölle kuin kaikille naisille.²⁰¹ Alhan varovainen ote johtui todennäköisesti siitä, että hän ei halunnut kehottaa naisia toimimaan liian räikeästi kristillisessä kontekstissa. Syynä oli luultavimminkin se, että naisten aseman ja roolien korostaminen saattoi osassa kristillisissä piireissä yhdistyä yhteiskunnassa toimineeseen naisasiaan, jolla oli negatiivinen kaiku kontekstissa. Varovaisuus ja ihmisten ymmärtämättömyys ei kuitenkaan ollut este Alhalle, sillä hän rohkaisi esitelmässä naisia toimimaan muiden mielipiteistä välittämättä.

Esitelmän lopussa Alha totesi, että yhdessä kutsumustietoisuuden, rakkauden ja ryhdikkyuden kanssa ”vapaa nainen” toimi itsensä ja muiden parhaaksi. Naiset olivat ”kansan ydinaines”, joihin koko yhteiskunta pohjautui.²⁰²

---

¹⁹⁸ Lehtiö 2004, 70, 117, 148–149.

¹⁹⁹ Alha 1938b, 13–14.

²⁰⁰ Alha 1938b, 12–15.

²⁰¹ Alha 1938b, 14–15.

²⁰² Alha 1938b, 15–16.

Näitä naisia ja heidän tehtävänsä yhteiskunnassa ja kirkossa Alha kuvasi esitelmän lopussa seuraavasti:

Suorittivatpa he tehtäviään matalissa majoissa saloseudun hiljaisuudessa tai tehtaan huumaavassa jyrinässä kuolettavalta tuntuvaan työn ääressä, käsityöläisinä, kotiapulaisina, virastoissa, opettajina, emäntinä, tai tyttärinä ehkä edustavissakin asemissa, he tuovat kristillisen vapauden hengen kirkastaman persoonallisuutensa panoksen yhteiselämään. Jokainen heistä on lahja kodilleen ja ympäristölleen, lahja kristilliselle seurakunnalle.²⁰³

”Vapaat naiset” olivat Alhan mukaan lahja ympäristölleen, niin yhteiskunnassa kuin kirkossakin. Lopuksi Alha esitti vielä näkemyksen siitä, mikä hänen oman aikansa naisten suurin tehtävä ja velvollisuus olivat. He olivat osa ikaikaista vapaiden naisten jatkumoa, joten heidän tehtävänsä oli viedä tietoa eteenpäin. Alha totesi esitelmän lopussa syyn: ”Siitä riippui meidän – ja koko ihmiskunnan tulevaisuus”.²⁰⁴

Alhan tavoite ja pyrkimys oli esitelmän kautta saada naiset tietoiseksi siitä, että niin yhteiskunnan kuin kirkon kentällä heillä oli tehtäviä ja toimia, joissa työskennellä. Alha pyrki esitettyjen roolien ja hengellisen kutsumuksen kautta osoittamaan, että naisella oli Jumalan hyväksyntä toiminnalle. Naisasianaisten tavoin hän pyrki *Vapaa nainen* -esitelmällään valistamaan naislukijoitaan.

Verrattaessa esitelmää Alhan aiempiin julkaisuihin, kyseessä oli uusi vaihe hänen kirjoituksissaan. *Nainen ja Onni* sekä *Tytöt odottavat opastajaa* esittelivät naisen rooleja kirkossa ja yhteiskunnassa, mutta *Vapaassa naisessa* Alha pyrki lisäämään naisten toimijuutta sekä samalla rohkaisi roolien kautta perustelemalla naisia hakeutumaan tehtäviin, joissa heillä oli mahdollisuus päästä vaikuttamaan valtion ja kirkon asioihin. Murros siihen, miten Alha näkemyksiään julkaisuissaan esitti, oli tapahtunut.

Syy siihen, miksi Alhan kirjoitustyön murros tapahtui *Vapaa nainen* -esitelmän kautta vuonna 1938 oli lähtöisin niin ympäristön kuin Alhan oman elämän tapahtumista. Naisten aktiivisuus ja toimiminen kunnallisissa luottamustehtävissä vähentynyt ja naisten aseman säilyttämisen puolesta toimivat naiset olivat erityisen huolissaan asiasta vuonna 1938.²⁰⁵ Naisilla oli kirkolliskokouksessa mahdollisuus toimia maallikkoedustajina ensimmäistä kertaa vuoden 1938 kirkollisissa vaaleissa. Vuodesta 1933 eteenpäin naisten oli ollut mahdollisuus toimia kirkollisissa luottamustehtävissä kirkkovaltuustoissa ja -

---

²⁰³ Alha 1938b, 15.

²⁰⁴ Alha 1938b, 16.

²⁰⁵ Ohtonen 2007, 86.

neuvostoissa.²⁰⁶ Ympäristön tapahtumat olivat Alhan kirjoituksen taustalla. Naisten aktiivisen toimijuuden vähentyminen sai Alhan rohkaisemaan naisia naisasianaisten toimimaan aktiivisesti kunnallisissa tehtävissä. Vaikuttamismahdollisuuksien lisääntyminen kirkon piirissä aiheutti sen, että Alhan oli mahdollista tuoda näkemystään vapaammin esille ja kannustaa naisia osallistumaan kirkolliseen päätöksentekoon.

Taustalla vaikutti myös Alhan oma elämä. Hän kirjoitti omaisilleen, kuinka hän oli jo lähes 15 vuotta työskennellyt SNKL: sihteerinä.²⁰⁷ Hän oli tuona aikana verkostoinut hyvin kirkollisella kentällä ja toimi työnsä ohella SKSK:n varajäsenenä.²⁰⁸ Pitkä työura ja sen aikana luodut vaikutusväylät vaikuttivat siten, että Alhalla oli mahdollisuus tuoda näkyvämmiin omaa näkemystään ja ajamaansa naisen näkyvämpää roolia kirkossa esille. *Vapaa nainen* oli ensimmäinen julkaisu, josta näkyi selkeästi Alhan näkemys siitä, miten naisen tuli laajemmin toimia kirkossa ja yhteiskunnassa.

Lisäksi Alhan henkilökohtainen käsitys hänen työtehtävästään oli muotoutunut uudenlaiseksi. Kirjeessä omaisilleen hän kuvasi työnsä olevan lähtöisin kutsumuksesta työhön. Alha kirjoitti, kuinka koki Jumalan asettaneen hänet työhönsä, jossa hänen oli määrä palvella, kunnes toisin hänelle kerrottaisiin.²⁰⁹ Sama kutsumusajattelu, joka oli näkynyt niin *Nainen ja Onni* -julkaisussa kuin *Vapaassa naisessa*, ilmenee hänen henkilökohtaisessa kirjeenvaihdossaan. Vuonna 1939 kirjoitettu kirje osoittaa, että Alha koki oman työnsä ja toimintansa yhteiskunnassa ja kodin ulkopuolella pohjautuvan Jumalalta saatuun kutsumukseen. Alhan hengellinen näkemys omasta työstä saattoi olla yksi syy, miksi hän vuodesta 1938 eteenpäin alkoi yhä voimakkaammin tuoda näkemystään julkisesti esille julkaisuiden ja lehtikirjoittelun kautta.

---

²⁰⁶ Lehtiö 2002, 201.

²⁰⁷ KA NK Ub:2 Alha omaisille 4.4.1939.

²⁰⁸ Multanen 2008, 11.

²⁰⁹ KA NK Ub:2 Alha omaisille 4.4.1939.

5. Sodan vaikutus Alhan kirjoitustyöhön 1939–1944

5.1 Kirjoitustyö terävöityy lehdissä

Talvisota Suomen ja Neuvostoliiton välillä syttyi loppuvuodesta 1939 jatkuen alkuvuoteen 1940. Lyhyeksi jääneen välirauhan jälkeen sota jatkui jatkosotana vuoteen 1944 asti, jolloin Suomi ja Neuvostoliitto allekirjoittivat välirauhansopimuksen, joka kolme vuotta myöhemmin vahvistettiin Pariisin rauhansopimuksessa. Sodan vaikutukset näkyivät yhteiskunnan jokaisella saralla, niin kodeissa kuin rintamalla.²¹⁰ Sodan vaikutti myös Eeva Alhan kirjoitustyöhön ja julkaisuiden sisältöön.

Sota-aikana kotien ja erityisten naisten merkitys korostui uudella tavalla. Kotirintaman työ ja tehtävät jäivät suurilta osin heidän vastuulleen. Väestöpoliittisesti naisen merkitys lasten kasvattajana sai uuden yhteiskunnallisen arvon. Käsitys naisesta yhteiskunnan moraalisenä selkärankana vahvistui. Tämän käsityksen seurauksena naisten ja tyttöjen hyvinvointi asettui uuteen valoon. Kirkollisessa kontekstissa korostui naisten ja tyttöjen sielunhoito sekä raittius- ja siveellisyyskasvatus. Erityisesti talvisodan jälkeen lehdissä ja naisjärjestöissä käytiin keskustelua siitä, miten naisten tuli saada apua kirkon ja yhteiskunnan taholta.²¹¹

Sota vaikutti kirkkoon ja sen toimintaan. Näin ollen kirkon ylin päättävä taho, kirkolliskokous, kokoontui ylimääräisiin kokouksiin sekä yhteen sääntömääräiseen kokoukseen vuosien 1941–1944 välillä. Koska kokouksia oli kyseisenä ajanjaksona useita, myös edustajistovaaleja järjestettiin useampi. Vuoden 1941 tammikuun kokoukseen talvisodan aluemenetysten ja seurakuntamuutosten seurauksena suoritettiin edustajavaalit.²¹² Niin ikään ennen vuoden 1943 kirkolliskokousta pidettiin vielä yhdet vaalit.²¹³

Kirkolliskokouksessa käsiteltiin aiheita, jotka koskivat läheisesti naisia. Kanttori-urkureiden, joina toimi naisia, palkkausta käsiteltiin vuoden 1942 ylimääräisessä kokouksessa. Vuoden 1943 kirkolliskokouksessa käsiteltiin ehdotusta, jossa diakonisojen palkkaamista seurakuntiin ehdotettiin lakisääteiseksi. Kirkolliskokous pohti kirkkolakialoitetta, jossa tarkoitus oli vahvistaa maallikkojen asemaa kirkon hallinnossa. Kokouksessa tarkasteltiin

---

²¹⁰ Meinander 2012, 150, 196–197, 216, 240.

²¹¹ Lehtiö 2004, 174–176.

²¹² Juva 1976, 147, 150, 154, 156.

²¹³ Alha & al 1943, Kenttäviesti 1/1943.

myös ehdotusta, joka liittyi eronneiden vihkimiseen kirkossa. Kirkolliskokouksen maallikkoedustajina ei kuitenkaan toiminut yhtään naista kyseisenä aikana.²¹⁴

Tämä yhteiskunnassa ja kristillisessä kontekstissa vaikuttanut keskustelu ja naisten hyvinvointiin kohdistunut huomio vaikuttivat Eeva Alhan samaan aikaan julkaistuihin lehtikirjoituksiin. Alha osallistui yhteiskunnalliseen ja kirkolliseen keskusteluun kirjoittamalla artikkeleita, jotka käsittelivät sitä, mikä hänen näkemyksensä asiaan oli. Alhan kirjoitustyö lehdissä aktivoitui käsittelemään yhteiskunnallisia aiheita ja naisen tehtävää niissä juuri vuosina 1941–1943, jolloin myös kirkolliskokoukset järjestettiin.

Alhan toimi työnsä kautta SNKL:n *Kenttäviesti*-nimisen lehden päätoimittajana vuosina 1929–1946. Lehti oli suunnattu tyttökerhon johtajille ja yhdistyksen naisjäsenille sisältäen ohjelmia kerhoihin sekä naisille suunnattuja kirjoituksia. Hän avusti yhteiskunnallis-kristillistä *Valkonauha*-lehteä, joka oli Valkonauhaliiton oma lehti. Tämä ilmeni lehden lopussa ilmoitetusta toimituksen kokoonpanosta. SNKL:n ja Valkonauhaliiton yhteistyö oli alkanut jo 1930-luvulla ja heidän toimistonsa sijaitsivat samassa rakennuksessa Liisankatu 27:ssä Helsingissä. *Valkonauha*-lehden painos oli noin 1200–1700 kappaletta.²¹⁵

Alhan oli mahdollista saada näkemyksensä esille lehdissä, sillä hänellä oli työnsä puolesta mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä lehdessä julkaistiin. Lisäksi hän toimi yhteistyössä muiden yhdistysten kautta ja sai sitä kautta tuotua omia kirjoituksiaan esille. Hän toi artikkeleissa vahvasti esille oman näkemyksensä siitä, mikä naisen tehtävä ja velvollisuus oli liittyen samalla ajan keskusteluun. Lehtikirjoitteluun liittyi myös huomio ja julkisuus. Esimerkiksi *Valkanauha*-lehden lukijoita oli parhaimmillaan lähes kaksituhatta, joten sitä kautta Alhan oli mahdollista tuoda näkyvämmiin omaa näkemystään esille.

Ensimmäinen artikkeli, jossa Alha otti kantaa naisen tehtävään kirkossa, ilmestyi *Kenttäviestissä* alkuvuodesta 1941. Kirjoitus oli vastine ”Frater Erhard” nimellä *Kotimaahan* kirjoittaneen henkilön mielipidekirjoitukseen, jossa kritisoitiin naisedustajien vähyyttä kirkolliskokouksessa. Alha oli samalla kannalla kirjoittajan kanssa. Hän kirjoitti artikkelissa, miten valitettavaa oli, että naisia toimi kirkolliskokouksen edustajina vähemmän kuin miehiä. Alhan mukaan naiset eivät äänestys- ja vaalikelpoisuudestaan huolimatta käyttäneet oikeuttaan hyväksi kirkossa ja siten eivät saaneet ääntään kuuluville päätöksissä. Hän korosti

---

²¹⁴ Juva 1976, 154, 158–161.

²¹⁵ KA NK Hf:1 Eeva Alhan ansioluettelo; Valkonauha 5–6/1942; Eskelinen 2005, 70.

kysymyksen olevan tärkeä ja ajankohtainen, sillä lehden julkaisun jälkeen seurakunnissa äänestettäisiin siitä, kuka toimisi alueen maallikkoedustajana kirkolliskokouksessa. Hän kehotti naisvalitsijoita ajoissa selvittämään, oliko heidän seurakunnassaan naisia, jotka olisivat valmiita toimimaan edustustehtävissä. Alha näki tilanteen ratkaisun olevan siinä, että naiset asettuisivat rohkeammin ehdolle edustajavaaleihin.²¹⁶ Naisille kohdistettu kirjoitus päättyi Alhan sanoihin, jotka ilmensivät hänen näkemystään naisen tehtävästä ja velvollisuudesta kirkossa:

– – mutta eikö Suomen kirkko ole tämän vaivan arvoinen? Näinköhän velttous ja välinpitämättömyys niidenkin taholta, joilta voisi odottaa elävää, toimintaan velvoittavaa vastuuntuntoa omasta kansankirkostaan, jatkuu? Ja turhaanko Frater Erhard silmäilee ensi kirkolliskokouksen edustajarivejä nähdäkseen Suomen kirkon naisen yhteistyössä miehen rinnalla pohtimassa ratkaisua niihin tärkeisiin kysymyksiin, jotka suuri aika on vastattavaksemme antanut.²¹⁷

Alha kirjoitti samasta aiheesta *Kenttäviestiin* seuraavana vuonna. Hän esitti artikkelissaan ”Kirkko tarvitsee naisen työtä”, että vain naisedustajat ajaisivat naisten ja tyttöjen oikeuksia kirkollisessa päätöksenteossa. Sen vuoksi Alha korosti sitä, miten tärkeää olisi saada naisia seurakuntien kirkkoneuvostoihin. Naisten velvollisuus oli hänen mukaansa varmistaa, että jos heidän seurakunnassaan naisia ei vielä ollut neuvostossa, seuraavissa vaaleissa heitä olisi hyvä rohkaista ehdolle.²¹⁸

Alha perusteli artikkelissa naisedustajien tarvetta tyttöjen sielunhoidolla. Hän totesi, että sodan seurauksena tyttöjen rippikouluopetuksessa sielunhoidon merkitys oli kasvanut. Tytöt tarvitsivat naisen ohjausta ja tukea, jota naissielunhoitaja pystyi pappia paljon paremmin tekemään.²¹⁹ Alha ehdottikin, että jokaisessa rovastikunnassa toimisi sielunhoitoon koulutettu nainen, joka auttaisi papistoa kyseisessä tehtävässä:

– – Tyttöjen rippikouluopetuksessa tarvittaisiin ehdottomasti naismaallikoiden apua ei vain tilapäisesti siveellisyysohjauksen antajina, vaan sielunhoitajina joiden puoleen kehityksikäiset tytöt arkoine asioineen ja ongelmineen voisivat kääntyä. Kun kaikissa seurakunnissa ei ole tehtävään sopivaa kristillistä naispersoonallisuutta käytettävissä, olisi kirkon kehitettävä toimintaansa siihen suuntaan, että maamme kussakin rovastikunnassa toimisi tyttöjen sielunhoitoon koulutettu nainen avustuen seurakuntien papistoa tyttöjen rippikoulunpidossa.²²⁰

---

²¹⁶ Alha 1941a, *Kenttäviesti* 3/1941.

²¹⁷ Alha 1941a, *Kenttäviesti* 3/1941.

²¹⁸ Alha 1942, *Kenttäviesti* 3/1942.

²¹⁹ Alha 1942, *Kenttäviesti* 3/1942.

²²⁰ Alha 1942, *Kenttäviesti* 3/1942.

Kotimaassa ilmestyi Alhan kirjoittama mielipidekirjoitus ”Tytöjen sielunhoito ja rippikoulu” 5.9.1941, jossa hän esitti kirkolliskokoukselle saman kysymyksen tyttöjen sielunhoidollisesta tärkeydestä sota-aikana. Kuten artikkelissaan hän myöhemmin esitti, myös *Kotimaan* mielipidekirjoituksessa Alha nosti esille sen, että perustamalla rovastikuntiin naispuoleisen rovastikunta-apulaisen viran, tytöille ja heidän äideilleen taattaisiin rippikoulun yhteydessä mahdollisuus keskustella siveyteen liittyvissä asioista naispuoleisen henkilön kanssa. Rovastikunta-apulaisen viran avulla niissä seurakunnissa, joissa ei ollut sielunhoitoa harrastavia naisia, tytöillä ja heidän äideillään olisi mahdollisuus siihen.²²¹

Kristillisten lehtien lisäksi Alha kirjoitti vielä vuoden 1943 loppupuolella artikkelin naisista kirkolliskokouksessa Suomalaisen Naisliiton äänenkannattajaan, *Naisten ääni* -lehteen. Lehti käsitteli yhteiskunnallisia aiheita naisten näkökulmasta. Aikakauslehtien kuten *Naisten äänen* aihepiiri vaihteli paljon, joten oli yleistä pyytää asiantuntijaa tai asiaan perehtynyttä henkilöä kirjoittamaan artikkeli spesifistä aiheesta.²²² Oletettavasti Alha tämän vuoksi kirjoitti kirkolliskokouksesta ja naisten vähyydestä siellä kantaaottavan tekstin *Naisten ääneen*. Kirjoittamalla naisille suunnattuun lehteen, joka käsitteli välillä kriittisestikin naisen asemaa yhteiskunnassa, Alhan oli mahdollista tuoda kärkevämmin näkemystään esille verrattuna kristillisen kontekstin lehtiin.

Alha kirjoitti artikkelissaan ”Kirkon miehet koolla” vuoden 1943 kirkolliskokouksesta, jota oli ollut seuraamassa. Hän selosti kirkolliskokouksen tapahtumia naisnäkökulmasta ja miten kokouksessa keskustellut asiat olivat vaikuttaneet naisiin kirkossa. Esimerkiksi diakonissojen viran vakinaistamisesta ei kirkolliskokouksessa ollut naisia keskustelemassa heitä paljonkin koskettaneesta asiasta. Alha toi voimakkaasti artikkelissa esille naisten puuttumisen maallikkoedustajien joukosta ja tekstin loppupuolella esitti toiveen, että tulevaisuudessa artikkelin nimi voisi olla ”Kirkon edustajat koolla”, eikä pelkästään miehet.²²³ Alha kohdisti tässä artikkelissa vastuun muutoksesta naisille ja toi esille sen, miten näki tulevaisuuden mahdollisuutena naisille kirkon sisällä:

Täytyyhän uutta Suomea luotaessa kirkon panoksella olla aivan keskeinen merkitys. – – Kunpa seuraavassa lakimääräisessä kirkolliskokouksessa saisimme nähdä maallikoitten joukossa kirkon työtä rakastavia ja seurakuntaelämässä ansioituneita naisia, jotta kirjoituksemme nykyisen otsikon sijaan voisimme merkitä sanat: Kirkon edustajat koolla –

²²¹ Alha 1941b, *Kotimaa* 5.9.1941.

²²² Alha 1943a, *Naisten ääni* 11–12/1943; Leino-Kaukiainen 1992, 142, 162.

²²³ Alha 1943a, *Naisten ääni* 11–12/1943.

sisältäen kuvauksen miesten ja naisten rikkaasta ja arvokkaasta yhteistyöstä Suomen kirkon rintamalla.²²⁴

Lehtiartikkelien lisäksi Alha oli mukana julkilausumassa, joka rohkaisi naisia äänestämään kirkollisissa vaaleissa. Sekä *Kenttäviestissä*, *Kotimaassa* että *Valkonauhalehdessä* ilmestyi vuoden 1942 aikana ja alkuvuodesta 1943 sama julkilausuma ”Suomen kirkon naisille!”, jonka oli allekirjoittanut yhteensä 18 naista. Eeva Alhan nimi oli listan ensimmäisenä. Julkilausuma kehotti naisia äänestämään lähestyvissä kirkolliskokouksen edustajavaaleissa. Siinä tuotiin esille, että ”vaikeana ja vaativana aikana” erityisen merkittäväksi oli noussut rippikoulun siveys- ja sielunhoitotyö sekä seurakuntadiakonia. Naisten oli ”tunnettava vastuunsa” ja äänestettävä sellaisia miehiä ja naisia edustajiksi, jotka ajaisivat edellä mainittuja asioita. Julkilausuma kehotti ”kristittyä naismaailmaa” suorittamaan velvollisuutensa ja äänestämään lähestyvissä vaaleissa.²²⁵

Kyseisen julkilausuman hahmotelma, joka oli sanatarkasti vastaava kuin lehdissä ilmestynyt, löytyy SNKL:n naistyön kirjeenvaihdon arkistoyksikön osiosta, jossa oli Eeva Alhan kirjoittamia kirjeitä. Kirjoituskoneella kirjoitetulla luonnoksella ei ole mitään otsikkoa eikä allekirjoituksia, mutta teksti oli täysin identtinen painetun julkilausuman kanssa. Tekstin alapuolella lukee ”Suomen Nuorten Kristillisen Liiton Naisvaliokunta”.²²⁶ Mitä ilmeisimmin Eeva Alha oli julkilausuman kirjoittaja tai vähintäänkin yksi sen taustalla vahvasti vaikuttaneista henkilöistä. Päätelmää tukee se, että julkilausuman perustelut olivat samakaltaisia kuin, mitä Alhan omissa artikkeleissa ja mielipidekirjoituksessa oli ollut.

Kaikissa Alhan kirjoituksissa sekä yhdessä julkilausumassa naisen tehtäväksi muodostui kirkossa vastuunkanto yhteisissä päätöksissä. Kirkollinen luottamustehtävä oli velvollisuus, joka kuului Alhan mukaan naiselle yhtä lailla kuin miehelle. Kirjoitusten avulla Alha pyrki lisäämään naisten äänestysinnokkuutta, mutta myös tuomaan esille se, että heidän velvollisuutensa oli toimia yhdessä miesten kanssa. Alhan teksteissä vetoamukset kohdistuivatkin nimenomaan naisiin ja heidän keskinäiseen yhteistyöhönsä naisedustajan saamiseksi kirkolliskokoukseen.

Jallinoja toteaa tutkimuksessaan suomalaisesta naisasialiikkeestä, että tasa-arvoinen ajattelu oli pohjana sille, että liike halusi naisen aseman olevan

---

²²⁴ Alha 1943a, Naisten ääni 11–12/1943.

²²⁵ Alha & al 1942a, *Kotimaa* 15.1.1942; Alha & al 1942b, *Valkonauha* 5–6/1942; Alha & al 1943, *Kenttäviesti* 1/1943.

²²⁶ KA NK Hf:1 luonnospaperi.

yhtäläinen miehen kanssa. Liikkeen huomio kohdistui instituutioihin, joita muuttamalla naisten ja miesten välinen tasa-arvo toteutuisi yhteiskunnassa.²²⁷

Samanlainen näkemys oli Alhalla hänen lehtikirjoituksissaan. Kirkko instituutiona tulisi kehittymään ja huomioimaan naisten ja tyttöjen asiat, jos sen korkeimmassa päättävässä tahossa olisi naisedustaja niitä eteenpäin ajamassa.

Alha esitti kahdessa artikkelissa, että seurakuntiin tulisi perustaa naissielunhoitajan toimi.²²⁸ Kyseiset artikkelit olivat ensimmäinen kerta, jolloin Alha toi esille näkemyksensä siitä, että naisen tehtävä ulottui kirkossa työntekijän tehtävään, joka oli osittain verrattavissa papin rooliin. Sielunhoito oli Alhalle keino, jonka avulla perustella naisen työntekijyyttä kirkossa.

Käynnissä oleva sota aiheutti muutostilan myös sukupuolten välisessä työnjaossa kirkollisessa kontekstissa. Naisteologit saivat mahdollisuuden työskennellä aiemmin lähinnä papille kuuluneissa tehtävissä kuten hartauksissa ja jumalanpalveluselämän hoitamisessa. Erityisesti heidän tehtäväkseen muodostui naisten sielunhoito ja heidän parissa tehtävä henkinen huoltotyö.²²⁹

Uudet työtehtävät olivat taustalla sille, että Alha tämän väliaikaisen muutoksen seurauksena rohkaistui kirjoittamaan lehtiin siitä, että nainen kirkon työntekijänä voisi olla pysyvä ratkaisu. Alha kuvasi naista julkisena toimijana niin työntekijänä kuin kirkolliskokouksen edustajana. Vaikka sota oli raskas kokemus Suomessa, Alha näki sen aiheuttaman muutoksen naisen asemassa kirkossa ja yhteiskunnassa ja samalla mahdollisuuden saada laajennettua naisen toimijuutta kirkollisessa päätöksenteossa ja työntekijänä.

Alhan kirjoitusten aiheuttama vastaanotto kirkossa jäi epäselväksi. Pirkko Lehtiö, joka tutkimuksessaan naisteologeista käsittelee Alhan artikkeleita *Kotimaassa* ja *Kenttäviestissä*, toteaa kirjoitusten jääneen huomiotta niin lukijoiden kuin kirkolliskokouksen piirissä. Hänen ehdotus naissielunhoitajan virka jäi ilman vastakaikua. Lehtiö kirjoittaa, että tämä vaikutti kuitenkin Alhaan itseensä, joka syventyi yhä tarkemmin kirkolliseen päätöksentekoon ja siihen, miten naisten ääntä saisi vahvemmin kirkossa esille.²³⁰ Kuten Lehtiö toteaa, kirjoittamisen syvin vaikutus näkyi Alhassa itsessään. Hänen argumenttinsa ja näkemyksensä naisesta kodin ulkopuolella toimivasta aktiivisesta toimijasta terävöityi. Aiemmin 1930-luvun julkaisuissa näkyneet pienet sivujuonteet Alhan

---

²²⁷ Jallinoja 1983, 254–255.

²²⁸ Alha 1941b, Kotimaa 5.9.1941; Alha 1942, Kenttäviesti 3/1942.

²²⁹ Lehtiö 2004, 173.

²³⁰ Lehtiö 2004, 219.

käsityksestä naisen merkityksestä kirkossa ja yhteiskunnassa olivat muuttuneet rohkeiksi kannanotoiksi lehdissä.

Vaikka tutkielman pääpaino on Eeva Alhan julkaisuiden tarkasteluissa, pieni katsaus lehtikirjoittamisen puolella osoittaa, että Alha toimi aktiivisesti julkaisuiden välissä tuoden esille oman näkemyksensä siitä, mikä naisen tehtävä ja merkitys hänen mukaansa kirkossa ja yhteiskunnassa oli tyttöjen tarpeita unohtamatta. Se, että Alha kirjoitti samoista teemoista niin julkaisuissa kuin sanomalehdissä vahvistaa päätelmää siitä, että *Vapaa nainen* -julkaisusta alkanut naisen aktiivisen toiminnan korostaminen jatkui myös vuosina 1941–1943, jolloin Alhalla ei ilmestynyt painettuja teoksia, jotka olisivat käsitelleet aihetta. Alhan kirjoittamien teosten julkaisuvuodet ovat kokonaisuudessaan Liite 1-osiossa.

5.2 Oikea suomalainen tyttö 1943

Eeva Alhan teos *Oikea suomalainen tyttö: kirjeitä varhaisnuorisoiässä oleville tytöille* julkaistiin jatkosodan aikana vuonna 1943. Teos oli suunnattu nuorille tytöille ja käsitteli tytön tehtävää ja velvollisuutta isänmaata kohtaan. Se sisälsi myös ohjeistusta tytöille siveellisyyteen liittyvissä asioissa. Alha kirjoitti teoksen kerronnallisesti ja siinä Mirja-täti kirjoitti kirjeitä kummitytölleen Pirkolle kaupungista maalle. Kaunokirjallisesta tyylistä huolimatta teos käsitteli yhteiskunnan ajankohtaisia aiheita ja toi esille Alhan käsityksen isänmaallisuuden merkityksestä osana tytön tehtävää ja velvollisuutta.²³¹

SNKL:n vuosikertomuksesta 1943 ilmenee, että sodan aiheuttaman ”ahtaan” ajan seurauksena julkaisutoiminta ei ollut kyseisenä vuonna kovin suurta yhdistyksen taholta. Kuitenkin Eeva Alhan kirjoittama teos *Oikea suomalainen tyttö* julkaistiin yhdistyksen kautta ja sai vuosikertomuksen mukaan hyvän vastaanoton lukijoiden parissa. Alhan teos kuten muutkin samana vuonna SNKL:n julkaisemat teokset, sai huomiota yhdistyksen kautta, mutta myös kirjakaupoissa, joihin niitä oli saatu myyntiin. *Oikea suomalainen tyttö* -teoksen ensimmäinen painos myytiin loppuun vuoden 1943 aikana ja siitä otettiin uusi painos seuraavana vuonna.²³² Alhan kirjoittama kirja saavutti siis suosiota sotavuosista huolimatta.

SNKL:n omassa lehdessä *Kenttäviestissä* teoksesta oli pieni arvio ja mainos, jonka oli kirjoittanut nimimerkki ”S.W”. *Oikea suomalainen tyttö* kuvattiin

---

²³¹ Alha 1943b.

²³² KA NK Db:1 SNKL:n vuosikertomus 1943, 12–13; KA NK Db:1 SNKL:n vuosikertomus 1944, 7.

arviossa hyväksi lahjakirjaksi tytöille. Kirjoittajan mukaan teos käsitteli ansiokkaasti tytön elämän eri osa-alueita ja mahdollisia kiusauksia, joihin tyttöjen oli mahdollista joutua elämässä. Alhaa kirjoittaja piti hyvänä asiantuntijana työnsä ja kokemuksensa vuoksi ja täten suositteli kirjaa lehden lukijoille.²³³

Alhan teos *Oikea suomalainen tyttö* oli vuosikertomuksien perusteella osa yhdistyksen julkaisutoimintaa.²³⁴ Näin teos kuului kiinteästi Alhan työhön tyttötyön keskussihteerinä. Mainos yhdistyksen omassa lehdessä *Kenttäviestissä* vahvistaa tätä päätelmää. Kuten toinen Alhan työhön liittynyt teos *Tytöt odottavat opastajaa vuodelta 1937*, myös *Oikea suomalainen tyttö* sai verrattain enemmän huomiota yhdistyksen taholta kuin naisille suunnatut julkaisut *Vapaa nainen* ja *Nainen ja Onni*. Teokset, joissa Alha käsitteli tyttöjä ja heidän merkitystään, kuuluivat siten kiinteämmin hänen työhönsä SNKL:ssä, kun taas naisille suunnatut teokset saivat vähemmän mainintoja yhdistyksen vuosikertomuksissa ja asiakirjoissa.

Oikea suomalainen tyttö oli ulkonäöltään koristeellisempi kuin Alhan aiemmat teokset. Kannen teksti oli väriltään sininen ja koristeellinen. Siinä oli tekijän ja teoksen nimen lisäksi mainittu julkaisija SNKL. Keskellä teoksen kantta oli erilaisia sinisiä kukkia.²³⁵ Tiina Männistö, joka tutkimuksessaan tutkii naisruumiin tuottamista opaskirjallisuudessa, sijoittaa *Oikean suomalaisen tytön* nuorille naisille suunnattuihin siveysoppaisiin, jollaisia sodan aikana erityisesti julkaistiin. Näissä oppaissa yhdistyi isänmaallisuus ja siveellisyys. Alhan kirjoittama teos kuului erityisesti uskonnollisävytteisen opaskirjallisuuden joukkoon.²³⁶ *Oikea suomalainen tyttö* oli siis osa ajalle tyypillistä opaskirjallisuutta, jossa tyttöjä neuvottiin toimimaan isänmaata edistävällä tavalla. Männistö tutkimuksessaan käsittelee teosta eri näkökulmasta kuin tämä tutkielma, mutta hänen tekemänsä huomiot tuovat lisävaloa siihen, miten Alha teoksessa kirjoitti tyttöjen tehtävistä ja velvollisuudesta yhteiskunnassa.

Teoksen alkupuolella Alha kirjoitti tyttöjen tehtävästä ja velvollisuudesta toimia isänmaan hyväksi. Kummitäti Mirja oli tyytyväinen Pirkko-tyttöön, kun hän oli työskennellyt auttaen kodin töissä. Tämä oli kirjan mukaan ”oikeaa kotirintamapalvelusta”. Samoin myönteiseksi toiminnaksi nousi Liisa-tytön avulias toisten ihmisten auttaminen. Hän esimerkiksi jonotti Mirja-kummin

---

²³³ Kenttäviesti 4/1943.

²³⁴ KA NK Db:1 SNKL:n vuosikertomus 1943, 12–13.

²³⁵ Alha 1943b.

²³⁶ Männistö 2003, 100–105.

puolesta silakoita. Luvussa ”*Tyttöjen asevelvollisuus*” Alha kirjoitti teoksen hahmojen kautta siitä, miten työpalveluleirit olivat tarkoitettu tyttöjen asepalvelukseksi. Niiden kautta tyttöjen oli mahdollisuus toimia yhteiskuntaa auttaen ja palvellen.²³⁷ Isänmaan auttamisen velvoite tiivistyi Alhan teoksessa erityisen hyvin kyseisen luvun loppupuolella:

– – toivotaan, että nuori suomalainen tyttö pitää kunnia-asianaan hankkia tällaisen työpalvelukouluutuksen. Siinä hän tutustuu vieraisiin oloihin ja ihmisiin ja näkee kansansa suurena perheenä, jossa jokainen jäsen tarvitsee toistaan ja jossa tytön osuus on tärkeä ja arvokas.²³⁸

Sotavuosina kodeissa tapahtui muutos sen suhteen, miten työt sukupuolten välillä jakautuivat. Sodan vaikutukset ulottuivat myös tyttöjen tehtäviin yhteiskunnassa. Jos mies oli sodan vuoksi muissa tehtävissä, hänen työnsä siirtyi perheen äidille. Tätä kautta osa äidin tehtävistä kuten pienemmistä sisaruksista huolehtiminen ja aiempaa enemmän vastuunottaminen perheen taloudesta siirtyi vanhemmille lapsille. Naiskuvan ihanteeksi sota-aikana muotoutuikin ahkera, toimelias, työtätekevä, uskonnollinen ja siveellinen nainen.²³⁹

Männistön mukaan tämä näkyi myös ajan elämäntapaoppaissa ahkerien ja reippaiden tyttöjen kuvauksena, kuten Alhan kirjoittamassa kirjassa. Hän toteaa, että *Oikea suomalainen tyttö* ”propagoi” ja kannatti myös tyttöjen osanottoa työleireille ja siten osallistumista isänmaan suojelemiseen. Työleirit olivat valtion varoin kustannettu hanke, jonka tarkoituksena oli Saksasta otetun mallin tavoin kouluttaa nuoria 17–25 vuoden ikäisiä naisia huolenpitotyöskentelyyn yhteiskunnassa.²⁴⁰

Teoksessa heijastuikin työtätekevän naisen malli myös siinä, mikä tytön velvollisuus oli. Alha kirjoitti teoksessa, että tyttö oli velvollinen toimimaan isänmaataan kohtaan. Tämä näkemys nousi suoraan ajan kuvasta ihannenaisestä ja sota-aajan vaikutuksesta. Läpi koko teoksen alkuosan sota ja sen vaikutus arkeen näkyi siinä, miten Alha kirjoitti tytön merkityksestä sodalle. Alhan näkemys oli, että tyttöjen tuli toimia osana yhteiskuntaa joko kodeissa auttaen tai jopa työleireillä. Hän liittyi siten osaksi sota-aajan yleistä käsitystä tytön tehtävästä.

---

²³⁷ Alha 1943b, 4–5, 6–8, 9–11.

²³⁸ Alha 1943b, 10–11.

²³⁹ Kivimäki 2016, 85, 96–97.

²⁴⁰ Männistö 2003, 119–121.

Alun isänmaallisuuden jälkeen teos keskittyi käsittelemään tyttöjen siveellisyyttä, joka nivoutui yhteen myös isänmaallisuushengen kanssa. Teoksen siveellisyyttä käsittelevään osioon johdatteli *Vapaahetkemme ja kirjat* -luku, jossa opasääni neuvoi tyttöjä lukemaan monenlaista kirjallisuutta kaunokirjallisuuden lisäksi. Kuten jo *Tytöt odottavat opastajaa* -teoksessa, Alha liitti tekstin sekaan myös suositeltavaa kirjallisuutta. Raamattu ja sen historiallisuutta käsittelevät teokset olivat tytön hengellisen elämän kannalta hyviä luettavia. Hän mainitsi myös erilaiset elämäkerralliset teokset kuten *Vankien ystävä* hyvinä luettavina, sillä ne kertoivat siitä, miten Jumalan valtuuttamat ihmiset pystyivät toimimaan äärimmäisen haastavissa tilanteissa.²⁴¹

Vankien ystävä oli Mathilda Wreden elämää käsittelevä kirja.²⁴² Kuten *Vapaa nainen* ja *Tytöt odottavat opastajaa*, myös *Oikea suomalainen tyttö* sivusi Wredeä ja hänen elämäänsä.²⁴³ Julkaisuissa näkyvä toistuva Wreden esiintuominen osoitti Alhan ihailevan häntä ja hän töissään nosti Wreden hengellisen toiminnan usein esimerkiksi naisen tehtävästä kirjoittaessaan.

Siveyskirjallisuuden suosituksiin kuului elämäntapaoppaat *Äidin kirjeitä* sekä Isoäidin *Ulos elämään* -opas. Seuraavissa luvuissa teos käsitteli tytön siveellistä velvollisuutta. Teoksessa siveellisyys tarkoitti tytön ”puhtauden ja koskemattomuuden säilyttämistä” sekä olemusta, joka viittasi tytön ahkeaan työskentelyyn, eikä korostanut esimerkiksi rohkeilla asuilla hänen seksuaalisuuttaan. ”Oikea suomalainen tyttö” oli teoksen mukaan avuksi kodissa, omasi äidilliset piirteet sekä oli olemukseltaan ”ryhdikäs” osoittaen siten pojille olevansa itsenäisesti ajatteleva ihminen eikä ”lelu”, kuten Alha päinvastaista tyttöä kuvasi. Tytön siveellinen käytös oli velvollisuus isänmaata kohtaan. Esimerkkinä kirjassa oli suhtautuminen miehiin. Siveellinen tyttö antoi ”arvokkaan kuvan” suomalaisista vierasmaalaisille sotilaille.²⁴⁴

Sotavuosien aikana naisen tehtävä ja velvollisuus kytkeytyi kristillis-isänmaalliseen moraaliin, jossa nainen nähtiin Suomen ja erityisesti kotirintaman tukijana ja kannattelijana. Sodanaikaisissa kirjoituksissa kotirintama haluttiin osittain tarkoituksellisista syistä kuvata sitkeänä ja yhteistyötä tekevänä kansana. Naisen tehtävä siinä oli olla ahkera ja työtätekevä. Moraalinen vastuu ilmeni siveellisyyden korostuksessa. Epäsiveellinen käytös oli ristiriidassa sen kanssa.

---

²⁴¹ Alha 1937, 192; Alha 1943b, 12–16.

²⁴² Antikainen 2003, 184.

²⁴³ Alha 1937, 194; Alha 1938b, 12.

²⁴⁴ Alha 1943b, 15, 18, 20, 27–29.

Erityisesti suomalaisnaisten mahdolliset suhteet saksalaissohilaisiin, joita Suomessa sodan aikana palveli, herättivät julkisessa keskustelussa negatiivista huomiota.²⁴⁵

Alha liittyi teoksellaan tähän sodanaikaiseen kirjoittamiseen, jossa isänmaallisuus ja siveys yhdistyivät. Kirjassa nousi vahvasti esille huoli sodanaikaisesta naisten seksuaalimoraalin höllentymisestä.²⁴⁶ Aiemmissa teoksissa Alha oli korostanut siveellisyyttä naisen ja tytön arvon ylläpitäjänä. Hän kirjoitti, että siveettömyys oli uhka naisen arvolle, tasa-arvolle ja asemalle yhteiskunnassa. Tässä teoksessa Alha ei kuitenkaan tuo tätä näkemystä esille, vaan perustelee siveellisyyden isänmaallisuudella. *Oikea suomalainen tyttö* poikkesi siten aiemmista Alhan julkaisuista. Syy voi olla osittain muuttuneessa yhteiskunnassa. Toisaalta teoksen kerronnallinen tapa ja tekstin poikkeavuus aiempien Alhan julkaisuiden kanssa herättää pohtimaan sitä, kenen ääni teoksessa kuului läpi.

SNKL:n piirissä sodan seuraus oli se, että yhdistys toiminnassaan kiinnitti aiempaa enemmän huomiota siveellisyys- ja raittiustyöhön nuorille suunnatussa toiminnassa ja sen suunnittelussa. Sotavuosien vuosikertomuksista ilmeni, että yhdistys oli huolissaan kotirintaman siveellisyyden heikkenemisestä nuorison keskuudessa. Tähän liittyi seksuaalimoraalin heikentymisen lisäksi myös ihmisten ”itsekkyyks ja omanvoitonpyynti”.²⁴⁷

Oikea suomalainen tyttö sisälsi näitä piirteitä kuvatessaan tytön tehtävää ja velvollisuutta yhteiskunnassa. Tytön tuli olla raitis ja siveellinen sekä auttaa kodin tehtävissä pyyteettömästi perhettään.²⁴⁸ Teoksessa kuvattu tyttö oli vastakohta niille uhkakuville, joita SNKL pelkäsi sodan vaikutuksesta nuorisossa syntyvän. Yhdistyksen päämäärien vaikutus Alhan teokseen oli näin ollen huomattava ja vahvistaa osaltaan sitä näkemystä, että teos oli enemmänkin yhdistyksen kuin Alhan omia tarkoituksia varten kirjoitettu.

Kyseinen teos oli tutkittavista Alhan julkaisuista kaikkein eniten hänen työhönsä SNKL:ssä kiinnittynyt teos. *Oikea suomalainen tyttö* heijasti täysin aikansa näkemystä tytön tehtävästä ja velvollisuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa ja sodan vaikutus näkyi siinä isänmaan korostuksena. Teoksen tarkastelu osoittaa, että Alhan tytöille suunnatut julkaisut olivat säilyttäneen

---

²⁴⁵ Kivimäki 2016, 85, 94–97.

²⁴⁶ Männistö 2003, 112, 148.

²⁴⁷ Lund 2007, 83–84.

²⁴⁸ Alha 1943b, 15, 18, 20, 27–29.

neutraalimpia kuin naisille kirjoitetut. Tämä johtui siitä, että nämä julkaisut *Oikea suomalainen tyttö* ja *Tytöt odottavat opastajaa* kytkeytyivät hänen työhönsä selkeimmin. Näiden julkaisujen synty oli tullut SNKL:n tarpeista, kun taas naisille suunnatut pienoiskirjoitukset olivat Alhan itse yhdistykselle tarjoamia.

Samana vuonna 1943, jolloin *Oikea suomalainen tyttö* julkaistiin, Alha kirjoitti lehdissä naisesta aktiivisena toimijana kirkossa. Kahtena aiempaa vuonna hän oli myös käsitellyt naisen tehtävää ja työntekijyyttä kirkossa.²⁴⁹ Koska Alha sai naisten asiaa edistävän näkemyksensä esille naisille suunnatuissa aikakaus- ja sanomalehdissä, hänellä ei välttämättä ollut tarve esittää näkemystään kaikissa julkaisuissaan. *Oikea suomalainen tyttö* -teoksessa Alha ei viitannut naisasiaan ollenkaan. Tämä osoittaa, että kaikki Alhan kirjoittamat julkaisut vuoden 1938 murroksen jälkeen eivät liittyneet naisen aseman parantamiseen vaan olivat esimerkiksi osa hänen työtehtäviään.

5.3 Isien kirkko ja naiset 1944

Eeva Alhan viimeinen sotavuosina kirjoitettu julkaisu *Isien kirkko ja naiset* julkaistiin vuonna 1944. Nimensä mukaisesti julkaisu keskittyi käsittelemään naisen asemaa kirkossa. Alha toi siinä esille sen, mikä hänen näkemyksensä naisen asemasta ja merkityksestä luterilaisessa kirkossa.²⁵⁰ Hänen näkemyksensä naisesta kirkollisena vaikuttajana ja toimijana ilmeni *Isien kirkko ja naiset* -julkaisussa hyvin selkeästi ja julkaisu oli ikään kuin jatko-osa Alhan kirjoitustyölle, joka oli alkanut *Vapaa nainen* -julkaisulla vuonna 1938 ja vuosien 1941–1943 välisenä aikana lehtikirjoituksilla.

Alha kirjoitti *Isien kirkko ja naiset* -julkaisun kirjoitusprosessista työtoverilleen Gunhild Jalolle vuonna 1943. Kirjeessä hän kertoi Jalolle olleensa hyvin kiireinen, mutta oli saanut kirjallisia töitä myöskin tehtyä.²⁵¹ Alha toi kirjeessä esille ajatuksiaan kyseisen julkaisun merkityksestä ja tarkoituksesta seuraavasti:

Kirjaseen ”Isien kirkko ja naiset” on nyt konsepti kirjoitettuna. Puuttuu vielä tarkistus ja puhtaaksi kirjoittaminen. Tuntuu oikein mukavalta, kun on saanut edes paperille, se kun tässä kaiken muun kirjoitustyön keskellä on painanut mieltä. Jospa se sitten vastaisi tarkoitustaan.²⁵²

---

²⁴⁹ Alha 1941b, Kotimaa 5.9.1941; Alha 1942, Kenttäviesti 3/1942.

²⁵⁰ Alha 1944.

²⁵¹ KA NK Hf:1 Alha Jalolle 8.10.1943.

²⁵² KA NK Hf:1 Alha Jalolle 8.10.1943.

Kirjeenvaihdosta ilmenee, että Alha työsti julkaisua jo vuonna 1943.²⁵³ *Isien kirkko ja naiset* valmistui siten samaan aikaan, kun hän kirjoitti *Naisten ääni* lehteen naisten merkityksestä kirkollisissa luottamustehtävissä ja naisten vähäisestä määrästä kirkolliskokousedustajina. Samaan aikaan loppuvuodesta 1943 kokoontui myös kirkolliskokous, jossa ei ollut yhtään naisedustajaa.²⁵⁴ Näin ollen julkaisun syntyyn vaikutti Alhan jo lähes ohjelmaksi muodostunut toiminta naisedustajan saamiseen kirkolliskokoukseen.

Isien kirkko ja naiset oli 18-sivuinen pienoiskokousjulkaisu ja muodoltaan hyvin samanlainen kuin *Vapaa nainen*. Se oli ulkomuodoltaan hyvin pelkistetty ja kansisivulla ei ollut muuta kuin tekijän ja teoksen nimi. Siinä ei mainittu SNKL:ää.²⁵⁵ Sen kustantaja oli Suomen kirkon sisälähetysseura ja se oli painettu säätiön omassa kirjapainossa Raamattutalossa Sortavalassa. Alhan julkaisu oli osa *Aikamme kysymyksiä* -traktaattisarjaa, jonka tarkoitus oli käsitellä eri pienoiskokousjulkaisuissa ajankohtaisia yhteiskunnallisia ja kirkollisia kysymyksiä ja teemoja.²⁵⁶

SNKL:n vuosikertomukset ja julkaisutoiminta ei maininnut kyseistä Alhan teosta muiden sen omien julkaisuiden joukossa. Myöskään yhdistyksen naistyön pöytäkirjoista ei ilmennyt yhdistyksen ja *Isien kirkko ja naiset* -teoksen välillä olleen yhteyttä.²⁵⁷ SNKL:n yhteistyökumppani Valkonauhaliitto mainosti julkaisua *Valkonauha*-lehdessä kirja-arvosteluidensa osiossa. Nimimerkki ”I.P” arvioi kirjaa myönteisesti ja piti sitä erityisesti Valkonauhaliiton jäsenille sopivana, sillä kristillisenä naisjärjestönä naisten tehtävä kirkossa oli heille ”mielenkiintoinen asia”. Kirja-arvion mukaan Alha toi työssään hyvin esille sen, missä kohdin kirkko jätti naisen ”osuuden käyttämättä” ja mitkä olivat mahdolliset syyt siihen. Arvio pureutui erityisesti teoksen siihen osioon, jossa Alha kirjoitti siitä, miten naisia oli liian vähän kirkollisissa luottamustehtävissä. Arvion lopussa kirjoittaja kysyi lukijoilta itseltään, olivatko he tietoisia siitä, kuinka tärkeää työtä naisten oli mahdollista tehdä kyseisissä tehtävissä.²⁵⁸

Kyseessä oli epäilemättä Alhan omasta henkilökohtaisesta harrastuneisuudesta ja agendoista lähtöisin oleva teos, joka ei liittynyt hänen työhönsä SNKL:ssä. Teos ilmeisimmin tilattu Sisälähetysseuran toimesta, kuten

²⁵³ KA NK Hf:1 Alha Jalolle 8.10.1943.

²⁵⁴ Alha 1.11.1943a, *Naisten ääni* 11–12/1943; Juva 1976, 39; Lehtiö 2004, 176.

²⁵⁵ Alha 1938b; Alha 1944.

²⁵⁶ Huhta&Malkavaara 2005, 32–33, 88–89.

²⁵⁷ KA NK Db:1 SNKL:n vuosikertomus 1944, 7; KA NK C:10 Naisvaliokunnan pöytäkirjat 1944.

²⁵⁸ *Valkonauha* 2–3/1944, ”Toimitukselle saapunutta kirjallisuutta”.

Alhan kirjeenvaihdosta Jalon kanssa on mahdollista päätellä. Tästä huolimatta Alha esitteli teoksessa omia näkemyksiään siitä, mikä naisen tehtävä kirkossa hänen mukaansa tulisi olla. Samat tehtävät ja merkitykset, jotka toistuivat jo aiemmin hänen kirjoituksissaan, saivat nyt sodan vaikutuksesta uuden merkityksen.

Isien kirkko ja naiset -teoksen alussa Alha kirjoitti naisen kutsumuksesta äitiyteen. Kuten kaikissa muissakin Alhan julkaisuissa, myös kyseisessä teoksessa nousi vahvasti esille naisen merkitys äitinä. Äitiys oli kuitenkin Alhan mukaan vain yksi naisen tehtävistä. Tämän lisäksi naisen oli mahdollista työskennellä kirkon sisällä erilaisissa toimissa. Jo Alhan ensimmäisessä teoksessa *Nainen ja Onni* hän oli tuonut esille sen, että kaikkien naisten kutsumus ei ollut äitiys.²⁵⁹ Kuitenkin nyt Alhan näkemys oli laajentunut koskemaan kirkkoa ja naisen asemaa siellä. Hänen visionsa siitä, miten nainen ja mies olivat molemmat tasa-arvoisia kirkon työtehtävissä, ilmeni teoksen alkupuolella seuraavasti ja antoi lukijalle viittauksen siitä, mikä julkaisun tarkoitus oli:

Kirkko suurena kotina tarjoaa jäsenilleen monenlaista palvelustyötä. Se ei ole vain >isien kirkko> siinä mielessä käsittäen, että ainoastaan seurakunnan miesjäsenet olisivat vastuussa. Se on tarjonnut huolenpitoaan naisille niin kuin miehillekin ja odottaa palvelusta kaikilta seurakuntalaisilta oppiarvoon, varallisuuteen ja sukupuoleen katsomatta. Kutsu viinitarhan työhön koskee jokaista meistä.²⁶⁰

Alha jatkoi aihetta teoksessa esitellen historian ja raamatunkertomusten kautta naisen asemaa kirkon historiassa. Hän aloitti siitä, kuinka Jeesus oli suhtautunut hyväksyvästi naisiin ja juuri he olivat löytäneet tyhjän haudan pääsiäisenä. Alha korosti, että jo alkuseurakunnan aikana naisilla oli ollut merkittävä rooli opetustehtävissä ja hyväntekijöinä. Alha toi kuitenkin esille, että historiantapahtumien seurauksena naisilta oli hävinnyt kirkossa mahdollisuus virkaan ja julkiseen esiintymiseen. Hän totesi, että naisten toimintamahdollisuudet olivat tässä suhteessa hieman parantuneet viimeisen vuosisadan aikana, mutta vieläkin naisen tehtävä oli kirkossa toimia palvelijana ja järjestelijänä, joka teki paljon työtä saamatta siitä kiitosta. Alha kirjoitti, että naisen merkitys oli sodan vaikutuksesta korostunut näissä tehtävissä. Erityisesti hän toi esille diakonissojen työn tärkeyden.²⁶¹ Alha kuvasi naisen tarvetta diakoniatyön kautta kirkossa sota-aikana:

---

²⁵⁹ Alha 1932, 6, 19; Alha 1937, 35; Alha 1938b, 8; Alha 1943b, 27.

²⁶⁰ Alha 1944, 4–5.

²⁶¹ Alha 1944, 5–7.

Nykyään, kun sota on koteja särkenyt, vienyt perheenäidiltä elämäntoverin ja lapsilta isän sekä horjuttanut kotien taloudellista asemaa, kun moni puoliso, isä tai poika kantaa elinikäistä vammaa ruumiissaan, vieläpä sielussaankin ja perheenemännät ovat ylenmäärin työn kuormittamia, kaivataan naisen sydämellisyyttä ja hoitavaa huolenpitoa kärsimysten lieventäjänä.²⁶²

Yhtä lailla, kun sota muutti suomalaista yhteiskuntaa, muutti se myös kirkkoa. Kirkko profiloitui sota-aikana uudelleen koko kansaa palvelevana kirkkona ja vaikeiden aikojen seurauksena lähensi papiston ja maallikoiden väliä. Sodan aikana kirkon sisällä syntyi näkemys kansankirkosta, jonka tehtävä olisi kantaa yhteiskunnassa sosiaalista vastuuta jäsenistään. Tampereen kirkkopäivillä 1943 monet kirkon vaikuttajat laativat julkilausuman, jossa esitettiin, että kirkon tulisi lisätä sosiaalisen työn määrää seurakuntien toiminnassa. SKSK alkoi työstää tätä pyrkien toimimaan linkkinä kirkon ja kansalaispiirien välillä.²⁶³ SKSK:n hallituksen jäsenenä Alha oli tietoinen näistä toimista.²⁶⁴ Alha korosti naisen merkitystä sodan kautta muuttuvassa seurakuntatyössä. Hänen mukaansa naista ja hänen erityispiirteitään tarvittiin kirkon sisällä. Naisen konkreettinen työ kirkossa oli arvokasta ja vaati hänen mukaansa tunnustusta. Muuttuvan kirkon sisällä oli mahdollista Alhan kirjoituksen mukaan korostaa naisten tekemän työn tärkeyttä ja muuttaa siihen suhtautumista positiivisemmaksi.

Alhalle oli ominaista korostaa naisten merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa ajankohtaisten tapahtumien kautta. *Nainen ja Onni* -julkaisussa vuonna 1932 hän nosti naisen merkityksen yhteiskunnalle esiin nimenomaan heille suunnatun kasvatustehtävän ja tuolloin ajankohtaisena olleen kieltolaki- ja raittiuskysymyksen kautta.²⁶⁵ *Isien kirkko ja naiset* -julkaisussa Alha näki käynnissä olevan sodan luovan uuden merkityksen naisille myös kirkossa. Sota oli hänelle peruste saada naisten tekemälle työlle kirkossa enemmän huomiota.²⁶⁶

Seuraavassa alaluvussa ”Naisia lasten ja nuorten sielunhoitotyöhön!” Alha siirtyi kirjoittamaan siitä, kuinka hänen mukaansa naisia tarvittiin seurakuntatyössä pappien rinnalla. Alha kirjoitti, että naisia tarvittiin erityisesti sielunhoitotyössä nuorten rippikouluikäisten tyttöjen parissa. Samaa sukupuolta olevan naishenkilön oli miespappia luontevampaa keskustella aroista aiheista tyttöjen kanssa. Alhan mukaan asia oli erittäin ajankohtainen asia sodan aiheuttaman siveellisyyden puutteen vuoksi. Hän ehdottikin, että tämän vuoksi

---

²⁶² Alha 1944, 8.

²⁶³ Murtorinne 1995, 233–234, 277–279.

²⁶⁴ KA NK Hf:1, Eeva Alhan ansioluettelo.

²⁶⁵ Alha 1932, 17–18.

²⁶⁶ Laine 2016, 20.

seurakunnat palkkaisivat naistyöntekijöitä rovastikuntiin hoitamaan erityisesti sielunhoidollisia tehtäviä naisten parissa. Tehtävään hänen mukaansa sopi parhaiten naisteologit.²⁶⁷ Jo *Tytöt odottavat opastajaa* -teoksessa vuonna 1937 Alha oli esittänyt näkemyksensä siitä, kuinka tytöt tarvitsivat hengellistä sielunhoitoa seurakunnassa.²⁶⁸ *Isien kirkko ja naiset* -julkaisussa hän vei näkemyksensä pidemmälle ehdottamalla naiselle sielunhoitajan virkaa kirkossa. Tämä ehdotus oli sama, jonka hän oli esittänyt kolmena edeltävänä vuonna kirjoittamissaan artikkeleissa *Kotimaassa* ja *Kenttäviestissä*.

Sodan aikana sielunhoidon merkitys naisten ja tyttöjen parissa tehtävässä seurakuntatyössä vahvistui. Yhteiskunnallisessa keskustelussa naisten siveellisyys nousi lehtien otsikoihin ja yhdistykset kuten SNKL kiinnittivät toiminnassaan aiempaa enemmän huomiota sielunhoidon, raittius- ja siveystyön merkitykseen. Samaan aikaan sotatilan seurauksena naisten työskentely kirkossa laajeni. Naisteologit, jotka aiemmin olivat toimineet lähinnä nuoriso- ja naistyössä, olivat nyt pappien rinnalla tekemässä aiemmin vain miehille miellettyjä tehtäviä. Kuitenkin heidän tekemä sielunhoitotyö naisten kesellä oli sodan aikana naisteologiensa keskeisimmistä tehtävistä.²⁶⁹ Tästä naisten toiminnan laajenemisen seurauksena Eeva Alha toi julkaisussa esille sen, että perustamalla sielunhoitajan virkoja kirkkoon, naiset saisivat tarvitsemaansa sielunhoitoa jokaisessa seurakunnassa ja naisteologit saisivat koulutustaan vastaavaa työtä.

Myöhemmin Alha kirjoitti omaisilleen siitä, miten näki sielunhoidon olevan avaintekijä naisen viran saamiseksi kirkkoon.²⁷⁰ Sielunhoito oli kirkossa hyväksytty naisten parissa tehtävä työmuoto. Naisasian ajaminen sen sijaan ei osan kirkon jäsenien mielestä ollut sopivaa, sillä se miellettiin häiriötä aiheuttavaksi oman edun ajamiseksi.²⁷¹ Alha kirjoitti näkemyksestään seuraavasti:

Mainitsen vielä, että edustan kirkossamme sitä pahoin parjattua naisasiaa toivoen, että naisista saisimme oikein virallisia sielunhoitajia, aikaa myöten pappeja, joiden puoleen nainen asioissaan voisi luontevammin kääntyä kuin miehen –²⁷²

Vaikka Alha kirjoitti kirjeen tutkimusajan jälkeen, kirje vahvistaa päätelmää siitä, että Alha jo vuonna 1944 pyrki tietoisesti kirjoituksillaan vahvistamaan naistyöntekijöiden asemaa kirkossa. Alha piti sielunhoitajan virkaa

---

²⁶⁷ Alha 1944, 10.

²⁶⁸ Alha 1937, 168–169.

²⁶⁹ Haavio-Mannila 1993, 292; Lehtiö 2004, 173; Lund 2007, 84.

²⁷⁰ KA NK Ub:2 Alha Alma Haapaselle 23.11.1953.

²⁷¹ Lehtiö 2004, 82, 173, 218.

²⁷² KA NK Ub:2 Alha Alma Haapaselle 23.11.1953.

mahdollisuutena sille, että pidemmällä aikavälillä siitä muodostuisi pohja naispapin viralle kirkossa. *Isien kirkko ja naiset* -julkaisussa hän kirjoitti tästä aiheesta. Sielunhoitajan rooli ja toisaalta myös tehtävä olivat Alhalle perustelu ja keino vakiinnuttaa naistyöntekijöiden asema kirkossa. Naisasian eteenpäin vieminen kirkossa ei suoraviivaisena toimintana ollut välttämättä mahdollista, mutta tuomalla pyrkimys esiin sielunhoidon vahvistamisen Alha toimi tavalla, joka ei herättänyt kirkollisessa kontekstissa ärsytystä.

Käsiteltyään sielunhoitajuutta Alha siirtyi julkaisun lopussa tarkastelemaan naisten merkityksestä kirkollisissa luottamustehtävissä. Teoksessa aiemmin esiin nostetut naisen tehtävät kirkossa, diakoniatyö ja sielunhoitajuus olivat Alhan mukaan syy, minkä vuoksi naisten tuli asettua ehdolle kirkollisissa vaaleissa ja äänestää toisia naisia edustajiksi. Alha korosti olevan tärkeää, että kirkossa päätöksiä olisi tekemässä myös naiset, varsinkin kun käsiteltiin tehtäviä ja työmuotoja, joissa he itse olivat joko seurakunnan jäsenenä tai työntekijöinä mukana.²⁷³ Alha kohdisti vetoamuksen naisille itselleen:

Ja seurakunnan naiset huolehtikoot siitä, että kirkonkokouksissa kirkkoneuvoston erovuoroisten jäsenten tilalle, mikäli nämä eivät ole erityisen sopivia tälle paikalle, tulee valtuksia niitä seurakunnan jäseniä, miehiä ja naisia, joille sielujen pelastus ja jumalanvaltakunnan työ on todella tärkeä asia.²⁷⁴

Alha jatkoi naisen merkityksen ja vastuun korostamista kirkollisessa päätöksenteossa nostamalla esiin myös aiemmin tekstissään käsitellyn sielunhoidollisen tehtävän. Hän kirjoitti, että ”nainen jos kukaan voi tarmokkaasti ajaa vakituisen naistyöntekijän ottamista seurakunnan palvelukseen”.²⁷⁵ Alha oli lehtikirjoittelussaan vuosina 1941–1943 käsitellyt naista kirkollisissa luottamustehtävissä sekä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan saada kirkkoon naistyöntekijöitä.²⁷⁶ Koska Alha toi useana vuonna peräkkäin toistuvasti esille sen, että naiset yhdessä pystyivät vaikuttamaan asemaansa kirkossa, on mahdollista nähdä hänen näkemyksensä muotoutuneen jo ohjelmaksi, joka pyrki laajentamaan naisen toimijuutta kirkon sisällä.

Sen lisäksi, että Alha vetosi naisia toimimaan yhdessä, hän toi esille näkemyksensä tasa-arvoisesta yhteistyöstä naisten ja miesten välillä. Hän kirjoitti

---

²⁷³ Alha 1944, 12–15.

²⁷⁴ Alha 1944, 14.

²⁷⁵ Alha 1944, 14.

²⁷⁶ Lehtiö 2004, 82, 173, 218.

aivan teoksen lopussa siitä, miten ymmärsi kirkon sisällä naisen ja miehen tehtävät ja kuinka niitä olisi tulevaisuudessa kehitettävä:

Tarvitaan paljon laajempaa ja perusteellisempaa valistavaa työtä naisten keskuudessa, jotta naiset tulisivat jakamaan työn ja vastuun miesten kanssa tässä kuten muissakin suurissa yhteiskunnallisissa tehtävissä. – – Mies ja nainen ovat luodut työhön toistensa rinnalle ja toistensa täydentäjiksi kodissa ja yhteiskunnassa. Tätä yhteispalvelua olisi kirkon työmaalla kehitettävä yhä rikkaammaksi ja täydellisemmäksi.²⁷⁷

Eeva Alha toi kirjoituksessa esille sen, että hänen mukaansa samalla tavoin kuin yhteiskunnassa jaettiin tehtävät tasapuolisesti naisten ja miesten välillä, tulisi myös kirkossa tehtävien jakautua tasan.²⁷⁸ Käynnissä olleen sodan seurauksena naiset toimivat ansiotöissä miesten kanssa samoilla työmarkkinoilla. Sota vauhditti kehitystä, jossa naiset siirtyivät kodin piiristä ansiotyöhön yhteiskunnassa.²⁷⁹ Alha halusi siirtää tämän yhteiskunnallisen muutoksen koskemaan naisen ja miehen työnjakoa kirkossa.²⁸⁰

Alha oli vuoden 1938 murroksensa jälkeen kirjoittanut niin lehdissä kuin painetuissa julkaisuissaan naisen tehtävästä aktiivisena toimijana niin kirkossa kuin yhteiskunnassakin. *Vapaa nainen* -julkaisussa hän kehotti naisia toimimaan aktiivisina toimijoina, mutta kuitenkin siten, ettei se herättäisi pahennusta kirkossa ja yhteiskunnassa. Jo *Tytöt odottavat opastajaa* -teoksessa Alha kirjoitti samasta aiheesta käsitellessään tyttötyön toiminnasta. Tyttötyötä tuli hänen mukaansa tehdä seurakunnissa, mutta sen ei ollut tarkoituksellista herättää liiallista huomiota.²⁸¹ *Isien kirkko ja naiset* -julkaisussa Alha ei kuitenkaan kehottanut naisia toimimaan varovaisesti ja pahennusta herättämättä. Hän ennemminkin rohkaisi naisia toimimaan välittämättä ”ennakkoluuloista ja alemmuudentunteesta”, jota vielä nainen kirkossa saattoi kohdata.²⁸²

Alha toi vuonna 1944 esille jo hyvin vahvasti näkemyksensä siitä, mikä hänen mukaansa naisen tehtävä ja merkitys ja sitä kautta asema kirkossa oli. Hän ei enää peitellyt sitä, vaan toi selkeästi esille ajamansa naisasian ja halun luoda tulevaisuuden kirkosta sukupuolten välillä tasa-arvoisemman. Etenkin tämä näkemys kiteytyi Alhalla hänen kirjoittaessa sielunhoidollisesta tehtävästä, naisen virasta kirkossa ja kirkollisista luottamustehtävistä.

---

²⁷⁷ Alha 1944, 17–18.

²⁷⁸ Alha 1944, 17.

²⁷⁹ Jallinoja 1983, 120.

²⁸⁰ Laine 2016, 19–20.

²⁸¹ Alha 1937, 54, 188; Alha 1938b, 14.

²⁸² Alha 1944, 18.

Isien kirkko ja naiset -julkaisu päätti Alhan pienoisjulkaisujen kauden, joka oli alkanut *Nainen ja Onni* -julkaisusta vuonna 1932. Hän ei enää julkaissut vastaavanlaisia naisten ja tyttöjen tehtäviä käsitteleviä teoksia tai pieniä julkaisuja, vaikka toimitti kaksi opaskirjaa tyttökerhoihin.²⁸³ *Isien kirkko ja naiset* -julkaisussa huipentui Alhan näkemys naisten tehtävästä kirkossa. Vuoteen 1944 mennessä Alhan näkemys naisesta kirkon ja yhteiskunnan osana ja toimijana oli muuttunut alun naisasiavivahteisesta tekstistä suoraksi kannanotoksi naisten laajemman toimijuuden puolesta.

Suomalainen yhteiskunta muuttui naisen toimijuuden näkökulmasta paljon vuosien 1932 ja 1944 välillä. Naisten työskentely ansiotöissä kodin ulkopuolella kasvoi. Toisaalta naisen merkitys äitinä ja kansakunnan kasvattajana vahvistui sodan myötä. Kirkossa naisten toimijuus kasvoi mahdollisuutena päästä vaikuttamaan kirkollisissa luottamustehtävissä, mutta myös sota-aikana erityisesti naisteologit pääsivät toimimaan papin työtä vastaavissa sielunhoidollisissa tehtävissä.²⁸⁴ Alhan kirjoitustyö ja näkemys kehittyi yhdessä yhteiskunnan kanssa. Vähitellen tapahtunut muutos kytkeytyi yhteiskunnan tapahtumiin. Sota vaikutti suuresti Alhan toimintaan ja hän käytti sitä perusteena naisen asemalle, merkitykselle ja tehtäville sekä mahdolliselle muutokselle kirkossa.

Vuoden 1944 jälkeen Alhan kirjoitustyö siirtyi yhteiskunnallisesti naisen elämää käsittelevään *Nainen ja Elämä* -lehteen, jonka päätoimittajana hän toimi. Multanen tutkielmassaan toteaa, että Alha käytti lehteä vaikutuskanavana tuodakseen esille hänelle tärkeitä asioita kuten naisten tietoisuuden lisääminen kirkollisista luottamustehtävistä sekä naispappeuden ja -viran saaminen kirkkoon.²⁸⁵ Lehden päätoimittajana Alhalla ei välttämättä ollut enää tarve julkaista kirjoituksia, joissa hän esitti näkemystään, sillä sai sen esille *Nainen ja Elämä* -lehdessä. Vaikka Alhan kirjoitustyö julkaisuiden muodossa päättyi, se jatkui lehdessä. *Isien kirkko ja naiset* oli toisaalta päätepiste, mutta toisaalta uuden alku. Eeva Alhan näkemys ja ohjelma siirtyi julkaisuista aikakauslehteen aloittaen uuden aikakauden hänen elämässään sodanjälkeisessä Suomessa ja kirkossa.

---

²⁸³ Liite 1&2.

²⁸⁴ Jallinoja 1983, 120; Murtorinne 1995, 234; Lehtiö 2002, 207–208; Lehtiö 2004, 175; Meinander 2012, 216.

²⁸⁵ Multanen 2008, 34, 40, 43, 75.

6. Johtopäätökset

Tarkastelen tutkielmassa suomalaisen kristillisen naistyön uranuurtajan Eeva Alhan julkaisutoiminnasta välittyvää näkemystä naisista ja tytöistä kirkossa ja yhteiskunnassa. Lähestyn aihetta kysyen, miten hän määrittä naisten tehtävät, velvollisuudet, roolit ja merkitykset. Pohdin sitä, miksi Alha kirjoitti julkaisut. Tämän lisäksi tutkin julkaisun taustalla olleita tekijöitä.

Tutkimuksessani selviää, että Alhan julkaisuissa ilmennyt näkemys muuttuu vuosien 1932–1944 välisenä aikana merkittävästi. Julkaisut voidaan tämän perusteella jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe käsitti vuosien 1932–1937 välillä syntyneet *Nainen ja Onni* sekä *Tytöt odottavat opastajaa* -julkaisut. *Nainen ja Onni* -julkaisussa Alha kirjoitti naisen tehtävästä kodissa ja äitinä. Hänen näkemyksensä nojautui vahvasti yhteiskunnassa voimakkaana olleeseen näkökulmaan naisen roolista ja tehtävästä kodin ja kansan kasvattajana. Hän perusteli tätä näkemystään sillä, että naisella oli luontainen kutsumus ja tarve huolehtia lähimmäisistään. Alhan mukaan kutsumus velvoitti naista toimimaan kodin ja kansan vuoksi raittiuden edistämiseksi sekä siveellisyyden korostamisessa. Alhan näkemys oli, että naisten arvostus ja merkitys vähenisi yhteiskunnassa, jos kaikki naiset eivät toimisi hänen esittämien velvoitteiden mukaan.

Tytöt odottavat opastajaa -teoksessa Alha kirjoitti samasta aiheesta erityisesti tyttöjen kasvatuksen näkökulmasta. Hänen näkemyksensä oli, että sekä kristillisen tyttötyön tuli vahvistaa tyttöjen kasvatuksessa naisen kutsumusta äitiyteen, kodinhoitoon ja muihin kodin piirissä tapahtuneisiin tehtäviin. Tyttötyöntekijän tehtävä oli Alhan näkemyksen mukaan kasvattaa tyttöjä tähän sekä toimia heidän sielunhoidollisena kuuntelijana ja uskonnollisen naisen esikuvana. Kaiken kaikkiaan ensimmäisen vaiheen julkaisut olivat näkemykseltään hyvin yhtenäisiä yhteiskunnassa vallinneen naiskäsityksen kanssa. Alhan työnantaja SNKL vaikutti molempien julkaisujen syntymiseen. Yhdistyksen ajatusmaailma näkyy erityisesti *Tytöt odottavat opastajaa* -teoksessa.

Vaikka SNKL:n ajatusmaailma ja yhteiskunnan vaikutus nousevat esille ensimmäisen vaiheen julkaisuissa, teoksissa näkyy myös Alhan omia henkilökohtaisia ajatuksia. Molemmissa julkaisuissa näkyi piilevänä naisasialiikkeen vaikutus. Alha käytti julkaisuissa naisasianaisten usein siteeraamia raamatunkohtia ja argumentoi niistä samalla tavalla. *Tytöt odottavat*

opastajaa -teoksessa Alha nosti tekstissään esille tunnettuja kristillisen piirin alueella toimineita naisvaikuttajia ja perusteli heidän näkemyksillään ja aiemmalla toiminnallaan omia kantojaan. Alhan näkemys oli se, että tytöt olivat oikeutettuja uskonnolliseen toimintaan ja, että he tarvitsivat heille suunnattua toimintaa kirkossa. Naisasian lisäksi julkaisuissa kuultaa läpi Alhan oman elämän kokemukset. Hän kehotti tyttöjä lukemaan ahkerasti kirjoja ja täten opiskelemaan. Alha painotti myös sitä, että naisella tuli olla mahdollista toteuttaa äitiyden lisäksi kutsumustaan muissa tehtävissä, kuten hän itse teki. Alhaa itseään oli kodin puolesta rohkaistu opiskelemaan sekä tekemään töitä ja tämä näkyi hänen julkaisuissaan.

Alhan tuotannon toinen vaihe muodostuu *Vapaa nainen* -julkaisusta ja siihen liittyneistä tapahtumista vuonna 1938. Julkaisu merkitsi murroskohtaa Alhan kirjoitustyössä. Se liittyi osana Alhan kampanjointiin saada vuoden 1938 kirkolliskokoukseen naisedustaja. Tässä julkaisussa Alha toi ensimmäisen kerran esille sen, että naisten olisi yhdessä toimittava asemansa edistämisen puolesta. Ensimmäisen vaiheen julkaisuissa Alha korosti naisen merkitystä äitinä ja kodista vastaavana henkilönä. Toisen vaiheen julkaisussa tämä merkitys ja velvollisuus ulottuivat julkisen toiminnan piiriin. Samalla Alhan kirjoitustyö oli muuttunut rohkeammaksi ja hänen näkemyksessään tuli vahvemmin esiin argumentti naisten laajemman toimijuuden puolesta niin yhteiskunnassa kuin kirkossa.

Vuonna 1938 Alha oli toiminut työtehtävässään pitkään ja saanut jalansijaa SNKL:ssä kuin SKSK:kin eli vahvistanut asemaansa kirkon piirissä toimineena naisena. Myös naisten asema oli muuttunut laajemmin kirkossa. Naisten toimijuus kirkollisissa luottamustehtävissä laajentui, joten Alhan oli mahdollista tuoda näkemyksensä naisen tehtävästä tällä saralla avoimemmin esille. Kyseessä oli ensimmäinen kirkolliskokous, johon naisten oli mahdollista osallistua edustajina. Toisaalta taas suomalaiset naisasianaiset olivat huolissaan naisten yhteiskunnallisen toimimisen vähenemisestä. *Vapaa nainen*- teoksen kautta Alha pyrki lisäämään naisten tietoisuutta toimijuudesta.

Uudenlaiseen painotukseen vaikutti Alhan sisäinen prosessi, mikä käy ilmi yksityiskirjeenvaihdosta. Alha oli alkanut ymmärtää työnsä laajemmin, joten hän koki tehtäväkseen toimia laajemmin naisten edun ajamiseksi kirkossa. Hän koki, että Jumala oli kutsunut hänet tähän. Todennäköisesti tämä hengellisen kutsumuksen vahvistuminen vaikutti Alhaan siten, että hän ryhtyi toimimaan näkyvämmiin naisten aseman parantamiseksi kirkossa.

Alhan kirjoitusten kolmannen vaiheen muodostavat sotavuosina syntyneet mielipidekirjoitukset, artikkelit ja julkaisut 1939–1944. Nämä kirjoitukset jatkoivat siitä, mihin *Vapaa nainen* jäi vuonna 1938. Alha keskittyi yhä enemmän naisen tehtävään, rooliin ja velvollisuuteen kirkollisena toimijana ja vaikuttajana. Hänen näkemys oli artikkeleissa ja *Isien kirkko ja naiset* -julkaisussa se, että naisille tuli avata virka kirkkoon ja että heidän toimijuuttaan kirkollisessa päätöksenteossa tuli lisätä. Alha ymmärsi, että naisten tuli yhdessä toimien lisätä vaikutusvaltaansa kirkossa. Hän näki, että naisten velvollisuus oli toimia kirkollisessa päätöksenteossa mukana ja täten olla mukana myös heitä koskevissa päätöksissä mukana.

Alhan motiivi tässä kolmannessa vaiheessa oli sodan tuoma muutos naisen asemaan. Naiset työskentelivät miesten kanssa yhdessä sodan aikana. Alha näki tämän mahdollisuutena lisätä naisten vaikutusmahdollisuuksia kirkossa. Alhan julkaisujen taustalla vaikutti yhteiskunnallinen muutos. Yhteiskunnassa tapahtuneen muutoksen lisäksi kirkolliskokousten runsas määrä sai Alhan kirjoittamaan julkaisuja. Kirkolliskokouksen kautta naisten oli mahdollista Alhan mukaan vaikuttaa kirkolliseen päätöksentekoon. Artikkelit, mielipidekirjoitukset sekä *Isien kirkko ja naiset* olivat kaikki informaatiota sisältäviä kirjoituksia, joiden tarkoitus oli tuoda asiaa näkyvämmiin esille kirkollisessa kontekstissa ja saada naiset tietoisiksi mahdollisuuksistaan vaikuttaa. Ne jatkoivat vuoden 1938 alkaneen murroksen kanssa samaa linjaa. Julkaisujen kautta Alha pyrki parantamaan naisten asemaa kirkossa ja näkemys naisesta alkoi muuttua jo suoranaisiksi ohjelmaksi hänen tärkeäksi kokeman asian vuoksi.

Poikkeus Alhan sotavuosina kirjoittamissa teoksissa oli vuonna 1943 julkaistu *Oikea suomalainen tyttö*. Se erosi kirjoitustyylistään muista Alhan samaan aikaan kirjoittamista aikaan artikkeleista ja julkaisuista. *Oikea suomalainen tyttö* käsitteli tehtäviä ja rooleja, jotka olivat tytöille sota-aikana ajankohtaisia. Siinä yhteiskunnan ja sodan vaikutus näkyi hyvin selkeästi. Alha esitti teoksessa näkemyksen siitä, että tyttöjen tuli olla kodin apulaisia ja sitä kautta osallistua yhteisiin sotaponnisteluihin. Kyseinen julkaisu syntyi mitä ilmeisimmin Alhan työnantajan tarpeesta ja ei siten sisältänyt Alhan omia näkemyksiä runsaasti.

Teoksen tarkastelu osoittaa, että kaikki Alhan kirjoittamat julkaisut eivät olleet kokonaan hänen omasta henkilökohtaisesta agendaan lähtöisiä. Tarkastellessa tyttöjen tehtävää, velvollisuutta ja rooleja kahdessa niitä

käsitelleessä kirjassa *Tytöt odottavat opastajaa ja Oikea suomalainen tyttö*, ilmenee Alhan kirjoittaneen eri tavalla tytöille ja naisille. Alha korosti tyttöjen tehtävistä ja velvollisuuksissa kirjoittaessaan, että tytöistä tuli kasvaa isänmaallisia naisia, joiden tehtävä olisi kasvattaa seuraavasta sukupolvesta arvostettuja kansalaisia. Tyttöihin liittyneissä kirjoituksissa Alha ei tuonut esille naisasialiikkeeseen liittyneitä ulottuvuuksia tai näkemyksiä toisin kuin hänen naisille suunnatuissa julkaisuissa. Tämä johtui siitä, että tyttöjä käsittelevät julkaisut kytkeytyivät kaikkein eniten hänen työhönsä tyttötyön keskussihteerinä.

Alhan kaikkien muiden paitsi *Isien kirkko ja naiset* -julkaisun taustalla oli löydettävissä yhteys SNKL:ään. SNKL auttoi julkaisu- ja kustannustoimintaan liittyneissä asioissa sekä mainostamisessa. Vaikka sen vaikutus eriävin tavoin nousi ilmi julkaisuissa, se ei ylittänyt julkaisuissa välittyntä Alhan omaa näkemystä muissa kuin *Oikea suomalainen tyttö* -teoksessa. Tätä päätelmää tukee Alhan kirjoittamien artikkelien ja mielipidekirjoitusten tarkastelu. Hän esitti niissä samaa näkemystä naisten velvollisuudesta kirkossa, kuin mitä esitti *Vapaa nainen* ja *Isien kirkko ja naiset* -julkaisuissa.

Alhan maailmankuvassa yhteiskunta ja kirkko olivat olennaisesti yhteenkuuluvia. Ensimmäisissä julkaisuissa hän kirjoitti kristillisen naisen velvollisuudesta ja tehtävästä yhteiskunnassa. Vuoden 1938 jälkeen hän kirjoitti myös naisesta kirkon jäsenenä ja siihen sisältyneistä velvoitteista ja sodan aikana hän perusteli naisen aseman parantumista yhteiskunnan muutoksella. Alhan näkemykseen naisen rooliin ja tehtävään yhteiskunnassa vaikutti vahvasti läpi tutkimusajan isänmaallis-nationalistinen ajattelu. Hänen näkemyksessään nainen ja nuori kasvava tyttö olivat Suomen valtion tukijoita niin äiteinä ja hoivaajina niin kodissa kuin julkisen piirissä. Samalla Alha perusteli isänmaallisuuden avulla naisasianaisten tavoin naisen merkitystä yhteiskunnassa. Tämän avulla Alha avulla pyrki pitämään naisen arvostusta yllä yhteiskunnassa ja kirkossa.

Kaiken kaikkiaan Alhan julkaisut ja niissä esiintynyt näkemys naisten ja tyttöjen tehtävästä, velvollisuudesta ja rooleista kehittyi yhdessä yhteiskunnan ja kirkon kehityksen kanssa. Verratessa kolmea eri vaihetta keskenään voi nähdä, että tutkimusajan edetessä niissä esiintyneet Alhan näkemykset muodostuivat yhä selkeämmäksi vaatimukseksi naisten aseman parantumisen puolesta kirkossa sekä yhteiskunnassa.

Alhan kirjoitustyön ja näkemys olivat yhteydessä yhteiskunnan kehitykseen. Naisten toimijuus kodin ulkopuolella kasvoi koko

tutkimusajanjakson ajan. Yksittäisenä naistoimijana Alhan toimintapiiri laajeni samalla myös mahdollistaen sen, että hän pystyi kirjoituksissaan esittämään näkemyksiään yhä selvemmin ja näkyvämmiin. Alhan julkaisut ja niissä esiintynyt näkemys naisten ja tyttöjen merkityksellisestä roolista yhteiskunnassa linkittyivät suomalaisen yhteiskunnan muutokseen, johon kuului naisten siirtyminen yksityisen kodin piiristä julkisen toiminnan piiriin.

Tutkielma osoittaa, että Alhan oman kirjoitustyön ensimmäisen 12 vuoden aikana muotoutunut näkemys oli pohjana hänen myöhemmälle toiminnalleen naisten ja erityisesti naispappeuden puolesta tehtyyn työhön kirkossa. Tämä tutkielma keskittyy tarkastelemaan Alhan toimintaa ja julkaisuja yksilön näkökulmasta. Kuitenkin tämä työ tarkastelee vain yhtä kautta hänen laajaa työuraansa ja elämäntyötään kirkon sisällä ja SNKL:ssä. Eeva Alhan elämä ja toiminta tarjoaakin vielä paljon uusia tutkittavia näkökulmia.

7. Liitteet

7.1 Liite 1: Eeva Alhan kirjoittamien teosten bibliografinen luettelo

Alha, Eeva

1927 Piirteitä S.N.K.L.: n tyttöyöstä v. 1926. Kerava: Suomen Nuorten Kristillinen liitto.

1932 Nainen ja onni. Esitelmiä naisille. Porvoo: WSOY.

1937 Nainen ja onni. Esitelmiä naisille. Porvoo: WSOY. 2. painos.

1937 Tytöt odottavat opastajaa. Ohjeita seurakuntien ja kristillisten yhdistysten tyttötyöhön. Porvoo: WSOY.

1938 Vapaa nainen: esitelmä naisille. Helsinki: Suomen Nuorten Kristillinen Liitto.

1943 Oikea suomalainen tyttö: kirjeitä varhaisnuorisoiässä oleville tytöille. Helsinki: Suomen Nuorten Kristillinen Liitto.

1944 Oikea suomalainen tyttö: kirjeitä varhaisnuorisoiässä oleville tytöille. Helsinki: Suomen Nuorten Kristillinen Liitto. 2. painos.

1944 Isien kirkko ja naiset. Sortavala: Suomen kirkon sisälähetysseura.

1948 Tyttöjen tiennäyttäjänä: kristillisen tyttökerhotyön käsikirja. Helsinki: Kirkon nuoriso.

7.2 Liite 2: Eeva Alhan toimittamien teosten bibliografinen luettelo

Alha, Eeva

1932 Juhlaa ja arkea: ohjelmistoa varhaisnuorison hengellisiin kokouksiin ja juhliin. Porvoo: WSOY.

1939 Leirilauluja Suomen nuorten kristillisen liiton tyttöjen kesäleirejä varten. Hämeenlinna: (kustantaja tuntematon).

Alha, Eeva & Kasurinen, Martta

1948 Nuoret pyhiinvaeltajat: hengellistä kuorolausuntaohjelmistoa ja ohjeita lausuntakuoroille. Helsinki: Kirkon nuoriso.

8. Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Painamattomat lähteet

Kansallisarkisto, Helsinki	KA
Nuorten Keskus ry:n arkisto	NK
Eeva Alha	Ub
Kirjeenvaihtoa 1917–1963	Ub:2
Naistyö	Hf
Kirjeenvaihtoa 1937–1969	Hf:1
Pöytäkirjat	C
Naisvaliokunta 1941–1969	C:10
Vuosikertomukset 1906–1955	Db:1
WSOY: arkisto	WSOY
Kirjailijakirjeenvaihto	A
Alha, Eeva 1931–1937	

Painetut lähteet

Alha, Eeva	
1932	Nainen ja onni. Esitelmiä naisille. Porvoo: WSOY.
1937	Tytöt odottavat opastajaa. Ohjeita seurakuntien ja kristillisten yhdistysten työhön. Porvoo: WSOY.
1938 a	Kirkolliskokouksen lähestyessä. – Naisten ääni 7–8/1938.
1938 b	Vapaa nainen. Esitelmä naisille. Hämeenlinna. Karisto.
1941 a	Naiset ja kirkko. – Kenttäviesti 3/1941.
1941 b	Tyttöjen sielunhoito ja rippikoulu, ajatuksia kirkolliskokouksen lähestyessä. – Kotimaa 5.9.1941.
1942	Kirkko tarvitsee naisen työtä. – Kenttäviesti 3/1942
1943 a	Kirkon miehet koolla. – Naisten ääni 11–12/1943
1943 b	Oikea suomalainen tyttö. Kirjeitä varhaisnuorisoiässä oleville tytöille. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seuran paino.
1944	Isien kirkko ja naiset. – Aikamme kysymyksiä –sarjan julkaisuja N: o 3. Sortavala: Suomen kirkon sisälähetysseura.
Alha, Eeva & al.	
1943	Suomen kirkon naisille! – Kenttäviesti 1/1943.
1942 a	Suomen kirkon naisille! – Kotimaa 15.1.1942.
1942 b	Suomen kirkon naisille! – Valkonauha 5–6/1942.
Kirk.kok. ptk	
1938	Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon kahdennentoista varsinaisen yleisen kirkolliskokouksen pöytäkirjain liitteet. Turku: 1940.
Ruotsalainen, Sofia	
1937	Eeva Alha: Tytöt odottavat opastajaa. – Kristillinen kasvatus 16.7.1937.
Torikka, Aune	
1937	Eeva Alha: Tytöt odottavat opastajaa. – Teologinen aikakauskirja 1937.
Varkia, Hilja	
1937	Eeva Alha: ”Tytöt odottavat opastajaa”. – Nuori kirkko 8/1937.

Sanoma- ja aikakauslehdet

Kenttäviesti	1932–1944
Kirkon Nuoriso	1937
Kotimaa	1941, 1942
Naisten ääni	1932–1944
Nuori Kirkko	1937
Opettajainlehti	1937
Teologinen aikakauskirja	1937
Valkonauha	1932–1944

Kirjallisuus

Ahtisaari, Eeva

1997 Käkikoski, Hilda (1864–1912). – Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. Helsinki: SKS. <<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/2828/>> Katsottu 1.2.2017.

Ahola, Minna & Antikainen, Marjo-Riitta & Salmesvuori, Päivi

2002 Eevan tie alttarille. Keuruu: Otava.

Alankoja, Irmeli

1974 Tyttötyö Suomen Nuorten Kristillisessä liitossa sekä Tyttöjen Keskus ry:ssä vuosina 1919–1970. Pro gradu-tutkielma. Hc.

Antikainen, Marjo-Riitta

2006a Demokratian synnystä moderniin moniarvoisuuteen. – Kaupunkilaisten kirkko: helsinkiläisten ja seurakunnan kohtaamisia kuudella vuosisadalla. Helsinki: Helsingin seurakuntayhtymä.

2006b Suuri sisarpiiri. NNKY-liike Suomessa 1890-luvulta 1990-luvulle. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1075. Hämeenlinna: Karisto.

2003 Sääty, sukupuoli, uskonto. Mathilda Wrede ja yhteiskunnan muutos 1883–1913. Bibliotheca historica 83. Diss. Helsinki. Helsinki: SKS.

Colliander, O. I.

1918 Suomen kirkon papisto yhdeksännellätoista vuosisadalla. – Suomen kirkon papisto 19:n vuosisadan alusta nykyaikaan. Toinen osa. Helsinki: Otava.

Eskelinen, Irja

2005 Sata vuotta järjestäytyntä äidinrakkautta. Suomen Valkonauhaliitto 1905–2005. Forssa: Suomen Valkonauhaliitto.

Haavio-Mannila, Elina

1993 Miesten ja naisten väliset suhteet sodan aikana. – Naisten aseet. Suomalaisena naisena talvi- ja jatkosodassa. Helsinki: WSOY.

Heikkilä, Markku

1977 Yhdistysten jäsentyminen kirkolliseen toimintaan. – Kirkko suomalaisessa yhtiskunnassa 1900-luvulla. Hämeenlinna: Kirjapaja.

Helén, Ilpo

1997 Äidin elämän politiikka. Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle. Tampere: Gaudeamus.

Hietala, Marjatta & Leikola, Anto

2002 Leidenius, Laimi (1877 –1938). Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. Helsinki: SKS. <<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/6855/>> Katsottu 1.2.2017.

Huhta, Ilkka & Malkavaara, Mikko

2005 Suomen kirkon Sisälähetysseuran historia. Vuodet 1940–2004. Helsinki: Kirkkopalvelut.

Häggman, Kai

2001 Piispankadulta Bulevardille. Werner Söderström Osakeyhtiö 1878–1939. Helsinki: WSOY.

Jallinoja, Riitta

1983 Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet. Naisasialiike naisten elämäntilanteen muutoksen ja yhteiskunnallisaatteellisen murroksen heijastajana. Diss. Helsinki. Helsinki: WSOY.

Juva, Mikko

1976 Kirkon parlamentti. Suomen kirkolliskokousten historia 1876–1976. Helsinki: Otava.

Jäntti, Yrjö

1928 Werner Söderström Osakeyhtiö. Viisikymmenvuotinen kustannustoiminta 1878–1928. I osa. Porvoo: WSOY.

Kaarninen, Mervi

1995 Nykyajan tytöt, Koulutus, luokka ja sukupuoli 1920- ja 1930-luvun Suomessa. Bibliotheca Historica 5. Helsinki: SHS.

Kaartinen, Aija

2011 Kansan raittiudeksi ja kotien onneksi. Naisten kieltolakitoimenpiteet ja toiminta kieltolain puolesta ja sitä vastaan 1919–1931. Bibliotheca Historica 133. Helsinki: SKS.

Kauppinen-Perttula, Ulla Maija

2004 Kutsumus ja uupumus. – Hyvinvointityön ammatit. Helsinki: Gaudeamus.

Kena, Kirsti

1977 Kirkko itsenäistyneessä Suomessa. – Kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla. Hämeenlinna: Kirjapaja.

Kivimäki, Ville

2016 Sodan särkemä arki. Helsinki: WSOY.

Korppi-Tommola, Aura

2001 Borg-Sundman, Margit (1902–1992). Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. Helsinki: SKS. <<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/7951/>> Katsottu 1.2.2017

Kortekangas, Paavo

2001 Gulin, Eelis (1893–1975). – Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. Helsinki: SKS. <<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/2999/>> Katsottu 12.1.2017.

Laine, Aino

2016 Eeva Alha, Isien kirkko ja naiset 1944. Kirkkohistorian kandidaatintutkielma. Hc.

Laine, Esko M.

2013 Arjen historia. – Kristinuskon historian tutkimusalat ja metodit. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 226. Helsinki: SKHS.

Lauha, Aila

2001 Lehtonen, Aleks (1891–1951). – Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. Helsinki: SKS. <<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/3004/>> Katsottu 12.1.2017.

Lehtiö, Pirkko

2004 Nainen ja kutsumus. Naisteologiien tie kirkon virkaan 1800-luvun lopulta vuoteen 1963. Helsinki: Kirjapaja.

2002 Naisten pitkä tie kirkon virkoihin. – Eevan tie alttarille. Keuruu: Otava.

Leino-Kaukiainen, Pirkko

1992 Monipuolistuva aikakauslehdistö 1880–1917. – Suomen lehdistön historia 10: Aikakauslehdistön historia. Kuopio: Kustannuskiila.

Leskelä-Kärki, Maarit

2001 Aune Krohnin kristillinen ja kirjoittava elämä. Näkökulmia naisten ja uskonnollisuuden tutkimiselle. – Tanssiva mies ja pakinoiva nainen. Sukupuolten historiaa. Historia mirabilis 1. Turku: Turun Yliopisto.

Lund, Pekka

2007 Muuttuvan kirkon mukautuva palvelija. Nuorten Keskus 1905–2005. Helsinki: Lasten Keskus.

2013 Psykologia. – Kristinuskon historian tutkimusalat ja metodit. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 226. Helsinki: SKHS.

Maijala, Minna

2014 Herkkä, hellä hehkuvainen Minna Canth. Helsinki: Otava.

Markkola, Pirjo

2000 Gender and vocation. Women, Religion and Social Change in the Nordic Countries 1830–1940. Studia Historica 64. Helsinki: Gummerus.

2002 Synti ja siveys. Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860–1920. SKS 888. Tampere: Tammer-Paino.

Meinander, Henrik

2012 Tasavallan tiellä. Suomi kansalaissodasta 2010-luvulle. Helsinki: Schildts&Söderströms.

Multanen, Hanna

2008 Nainen ja elämä Suomen Nuorten kristillisen liiton ja Kirkon Nuorison naistyön äänenkannattajana 1946–1967. Pro gradu-tutkielma. Joensuun Yliopisto.

Mustakallio, Hannu

2002 Köyhät, sairaat ja kirkko. Suomalaista diakoniaa 1800-luvulta 1940-luvulle. – Lasaruksesta leipäjonoihin. Köyhyys kirkon kysymyksenä. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Murtorinne, Eino

1995 Suomen kirkon historia 4. Sortovuosista nykypäiviin 1900–1990. Porvoo: WSOY.

Männistö, Tiina

2003 Haluathan tulla todelliseksi naiseksi? Naisruumiin tuottaminen Suomessa ilmestyneissä nuoren naisen oppaissa 1890–1972. Historian laitoksen julkaisuja 63. Turku: Turun Yliopisto.

Ohtonen, Tanja

2007 “Oikeuden, laillisuuden ja ihmisyyden hengessä”. Suomalainen naisliitto vuosina 1907–1939. Helsinki: Suomalainen Naisliitto ry.

Pyökkänen Anu

1999 Suomalainen tasa-arvo. Agraarinen perintö ja valtioon kiinnittynyt yksityisyys. – Suomalainen nainen. Helsinki: Otava.

Rajainen, Maija

1978 Maamme varhaisimman järjestäytyneen naisliikkeen suhtautumista kirkollisiin kysymyksiin. – Aate ja yhteiskunta. Mikko Juvalle omistettuja tutkielmia. Helsinki: Otava.

Sainio, Venla

1999 Gripenberg, Aleksandra (1857–1913). – Kansallisbiografia-verkkajulkaisu. Helsinki: SKS.

<<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/4437/>> Katsottu 9.1.2017.

2000 Yrjö-Koskinen, Iida (1857–1937). – Kansallisbiografia-verkkajulkaisu. Helsinki: SKS. <<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/4713/>> Katsottu 9.1.2017.

Sulamaa, Kaarlo

1999 Lotta Svärd. Uskonto ja isänmaa. Helsinki: Helsinki University Press.

Sulkunen, Irma

1989 Naisen kutsumus. Miina Sillanpää ja sukupuolten maailmojen erkaantuminen. Helsinki: Hanki ja jää.

Vares, Vesa

2001 Virkkunen, Paavo (1874–1959). – Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. Helsinki: SKS. <<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/812/>> Katsottu 12.1.2017.

Veikkola, Juhani

1980 Nuorkirkollisen suuntauksen muotoutuminen Suomen kirkossa suurlakosta 1905 ensimmäisiin kirkkopäiviin 1918. Diss. Helsinki. SKHS 118. Helsinki: SKHS.

Väisänen, Maija

1998 Åström, Emma Irene (1847–1934). Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. Helsinki: SKS. <<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/3699/>> Katsottu 2.1.2017.

Wallin, Gunnar

s.a. Ester Lutteman. – Svensk biografisk lexicon. <<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=9927>> Katsottu 7.2.2017.